

Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkaraportti

SUOMI 2021



Maahanmuuttovirasto
Migrationsverket
Finnish Immigration Service



Euroopan unionin
rahoittama

Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkarakortti

Suomi 2021

Julkaisija:

Euroopan muuttoliikeverkosto 2022

Tutkimuksesta vastaavat henkilöt:

Erytisasiantuntija Tuukka Lampi (Suomen kansallinen yhteyspiste)

Kansallinen koordinaattori Rafael Bärlund (Suomen kansallinen yhteyspiste)

Raportti on julkaistu ja painatettu suomen- ja englanninkielisenä seuraavilla ISBN-tunnuksilla:

ISBN 978-952-7427-23-1 (PDF)

ISBN 978-952-7427-25-5 (Nid.)

Sisällys

Tiivistelmä	5
Kokonaiskuva 2021	7
1. Johdanto	8
1.1. Suomen maahanmuuttopolitiikan rakenne	9
2. Maahanmuutto- ja turvapaikka-asioihin liittyvä yleinen kehitys vuonna 2021	13
2.1. Maahanmuuttopolitiikka	13
2.2. Maahanmuutto julkisessa keskustelussa ja mediassa	14
2.3. Maahanmuuttoaiheista tutkimusta	19
2.4. Muita yleisesti maahanmuuttoon liittyviä kehityskulkuja	22
3. Laillinen maahanmuutto ja muuttoliike	24
3.1. Työperusteinen maahanmuutto	24
3.2. Työperusteista maahanmuuttoa koskevaa tutkimusta	27
3.3. Työperusteista maahanmuuttoa koskevia lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja	28
3.4. Perheenyhdistäminen	30
3.5. Perheenyhdistämistä koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja	32
3.6. Opiskelijat	32
3.7. Opiskelijoiden maahanmuuttoa koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja	34
4. Kansainvälinen suojelu	35
4.1. Turvapaikanhakijat	35
4.2. Kansainvälistä suojelua koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja	36
4.3. Kansainvälistä suojelua koskevaa oikeuskäytäntöä	37
4.4. Kansainvälistä suojelua koskevaa tutkimusta	40
4.5. Kiintiöpakolaiset	41
4.6. Kiintiöpakolaisia koskeva kehittämissuunnitelma	41
4.7. Vastaanotto	43
5. Yksin tulleet alaikäiset ja muut haavoittuvassa asemassa olevat	45
5.1. Yksin tulleet alaikäiset	45
5.2. Yksin tulleisiin alaikäisiin ja muihin haavoittuvassa asemassa oleviin liittyviä lakimuutoksia ja kehityskulkuja	46

6. Kotoutuminen	48
6.1. Kotoutumista koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja	48
6.2. Kotoutumista koskeva kehittämissyö	50
6.3. Kotoutumista koskevaa tutkimusta	51
7. Kansalaisuus ja kansalaisuudettomuus	55
7.1. Kansalaisuutta koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja	57
8. Rajavalvonta, Schengen ja viisumipolitiikka	58
8.1. Rajavalvonta vuonna 2021	58
8.2. Rajavalvontaan liittyviä lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja	59
8.3. Viisumit vuonna 2021	60
8.4. Viisumipolitiikkaan liittyvä lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja	60
9. Säännösten vastainen maahanmuutto ja ihmiskuljetus	61
9.1. Säännösten vastaista maahanmuuttoa ja ihmiskuljetusta koskevia lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja	63
9.2. Säännösten vastaista maahanmuuttoa koskevaa tutkimusta	64
10. Ihmiskaupan torjuminen	66
10.1. Ihmiskaupan uhreille myönnettyt oleskeluluvat	66
10.2. Auttamisjärjestelmään ohjautuneet ihmiskaupan uhrit	66
10.3. Ihmiskaupan torjumiseen liittyviä lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja	68
10.4. Ihmiskauppaa koskevaa tutkimusta	69
11. Paluu	70
11.1. Maastapoistamispäätökset	70
11.2. Vapaaehtoinen paluu	71
11.3. Paluuseen liittyviä lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja	71
12. Muuttoliike ja kehitys	73
Lähteet	74

Tiivistelmä

Vuonna 2021 tehtiin useita merkittäviä avauksia maahanmuuttopolitiikassa. Sisäministeriö peräänkuulutti kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan laatimista Suomelle. Kyseessä on kokonaisuus, joka kokoaisi yhteen eri toimijoiden vastuulla olevat osa-alueet ja asettaa niille yhtenäiset tavoitteet. Maahanmuuttopolitiikan uudistuksen ensiaskeleena sisäministeriö asetti hankkeen, jossa tehdään esiselvitys ulkomaalaislain muutostarpeista ja uudistuksen toteuttamistavasta. Hallitus katsoi, että lukuisten muutosten johdosta ulkomaalaislain rakenne on kärsinyt, ja laista on tullut vaikeasti hahmotettava.

Vuonna 2021 maahanmuuttoon liittyvässä mediakeskustelussa korostui kansainvälinen suojeleminen, johon liittyvää uutisointia lisäsivät nopea muutos Afganistanin tilanteesta sekä Valko-Venäjän hybridivaikuttamiseksi epäilty siirtolaisten määrän kasvu esimerkiksi Latvian ja Puolan rajoilla. Vuoteen 2020 verrattuna työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvien uutisten määrä kasvoi ja työperusteista maahanmuuttoa pohdittiin ratkaisuksi esimerkiksi hoitoalan työvoimapulaan sekä eläkejärjestelmän rahoitukseen.

Työperusteinen maahanmuutto Suomeen lisääntyi jonkin verran; Vuonna 2021 ensimmäinen oleskelulupa Suomeen työnteon perusteella myönnettiin 11 428 henkilölle, joka oli merkittävä nousu vuoden 2020 lukuihin (8 508). Vuoden 2020 lukuihin vaikutti selkeästi COVID-19-pandemia, kun taas vuonna 2021 nouseva trendi jatkui jälleen. Pandemian vaikutuksista huolimatta vuonna 2021 työ pysyi edellisvuoden tapaan yleisimpänä ensimmäisen oleskeluluvan hakuperusteena.

Työperusteinen maahanmuutto oli näkyvästi myös hallituksen agendalla vuonna 2021. Vuonna 2021 julkaistiin hallituksen koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035, joka on pitkän aikavälin toimintasuunnitelma erityisosaajien, yrittäjien, tutkijoiden ja opiskelijoiden maahanmuuton edistämiseksi. Samaan aikaan kausityöntekijöiden oikeuksia parannettiin lakimuutoksilla ja hallitus asetti hankkeen työlupien ja opiskelijoiden oleskelulupien käsittelyn nopeuttamiseksi.

Vuonna 2021 ensimmäisen oleskeluluvan perhesiteen perusteella sai 9821 ulkomaalaista. Pidemmällä aikavälillä perhesidellisten määrät ovat olleet hienoisessa

nousussa, joten vuosi 2021 jatkoi kasvavaa trendiä. Afganistanin nopeasti heikentyneen turvallisuustilanteen sekä COVID-19-pandemian vuoksi vuonna 2021 Maahanmuuttovirasto jousti ohjeistuksessaan koskien afganistanilaisten perheenyhdistämishakemuksia.

Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrä vuonna 2021 oli merkittävän alhainen ja kiintiöpakolaisten suhteellinen osuus kasvoi entisestään. Turvapaikkahakemuksia tehtiin yhteensä 2545 kappaletta, joista uusintahakemuksia oli 45%. Hakemuksia käsiteltiin 4086 kappaletta, joista myönteisen päätöksen sai 52%. Lainsäädäntöpuolella edistettiin yhteiskunnan valmiutta laajamittaiseen turvapaikanhakijoiden maahantuloon ja parannettiin turvapaikanhakijoiden oikeuksia. Vuonna 2021 Suomi sitoutui vastaanottamaan 1050 kiintiöpakolaista, mikä oli nosto vuoden 2020 kiintiöstä (850). Ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä tuli Suomeen 136, mikä oli lähellä vuoden 2020 lukuja (141).

Kotoutumispuolella merkittävä avaus oli valtioneuvoston selonteko kotoutumisesta, jossa esitettiin laaja ohjelma, jonka tarkoituksena on tukea kotoutumista entistä vaikuttavammin. Lisäksi vuonna 2021 julkaistiin muun muassa rasmin vastainen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelma sekä työelämän monimuotoisuusohjelma, joilla molemmilla pyrittiin lisäämään yhteiskunnan vastaanottavuutta ja ehkäisemään syrjintää.

Rajavalvonnassa ylläpidettiin sisärajavaltontaa ja samalla tiukennettiin ulkorajavalvontaa muun muassa COVID-19-pandemian johdosta. Rajavartiolaitos arvioi myös, että vuoden 2021 aikana eurooppalainen rajaturvallisuustilanne heikentyi merkittävästi erityisesti Puolan ja Baltian ulkorajoilla. Lukumääräisesti laitton maahantulo lisääntyi hiukan vuodesta 2020 ja EU:n ulkorajoilla havaittujen laittomien rajanylitysten määrä kasvoi jonkin verran. Toisaalta, Suomessa tavattiin 1 092 säännösten vastaisesti maassa oleskellutta henkilöä, mikä on lievä lasku 2020 lukuihin. Pandemia-ajan erityispiirteitä ovat olleet matkustusasiakirjoja ja oleskelulupia koskevien rikkomusten poikkeuksellisen korkea määrä. Merkittävä poliittinen toimi oli laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelman päivittäminen vuosille 2021–2024. Ohjelman pääteemana oli varjo-yhteiskunnan syntyminen ehkäiseminen.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään otettiin 243 uutta asiakasta, mikä oli lähellä vuoden 2020 lukuja. Suurin osa uhreista oli pakkotyön uhreja, mutta myös pakkoavioliittoja tunnistettiin uutena ilmiönä entistä enemmän. Vuonna 2021 julkaistiin myös hallituksen ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma, jonka tarkoituksena on edistää ihmiskaupan ilmituloa, tehostaa rikosvastuun toteutumista ja parantaa ihmiskaupan uhrien asemaa. Hallitus esitti myös ulkomaalaislakiin muutoksia, joilla ehkäistäisiin ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä ja parannettaisiin hyväksikäytön uhrin oikeusasemaa. Lisäksi poliisin ihmiskauppaerikoisyksikkö aloitti toimintansa vuonna 2021.

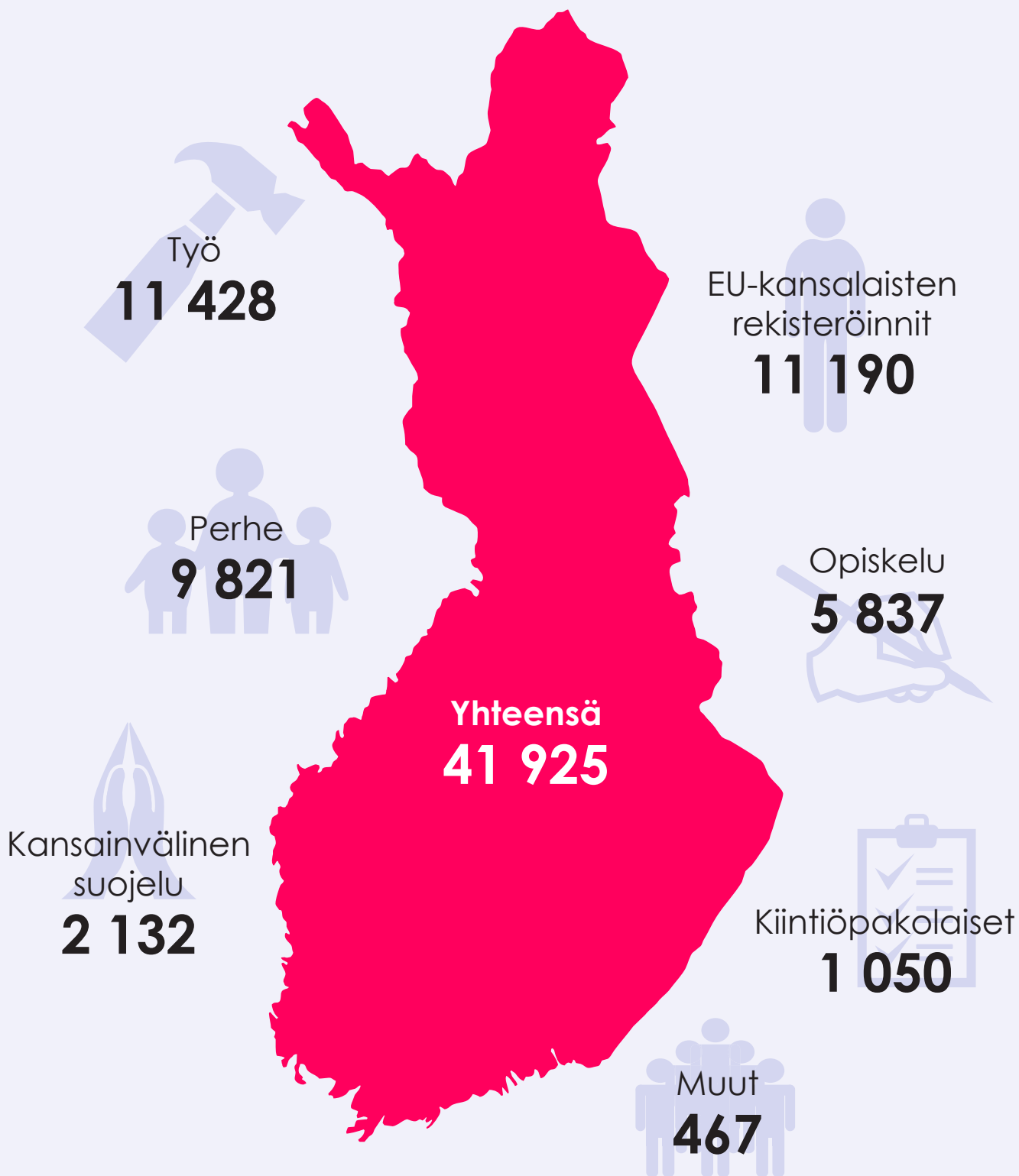
Afganistanin tilanne vaikutti myös paluupuolella: Maahanmuuttovirasto keskeytti 9.7.2021 kielteisten päätösten tekemisen Afganistanin kansalaisille, joiden

päätökseen sisältyisi maasta poistaminen. Päätöksenteo keskeytettiin, koska Afganistanin turvallisuustilanteessa tapahtui huomattavia muutoksia. Vapaaehtoisien paluun kautta Suomesta lähtömaahansa palasi 148 henkilöä. Yleisin paluumaa oli Irak.

Kehityspolitiikassa nostettiin esiin myös muuttoliiketasioita välillisesti 2021 julkaistussa Suomen Afrikka-strategiassa. Muuttoliikettä käsiteltiin Afrikka-strategiassa läpileikkaavana teemana, joka ensisijaisesti tapahtuu yhteistyössä EU-maiden kanssa. Suomi katsoo strategiassaan, että EU:n on tärkeää vahvistaa muuttoliikettä koskevaa vuoropuhelua ja yhteistyötä Afrikan Unionin ja Afrikan maiden kanssa osana EU:n ja Afrikan maiden laajempia suhteita ja kumppanuuksia.

Kokonaiskuva 2021

Kuviossa on mukana Maahanmuuttoviraston myöntämät ensimmäiset oleskeluluvat kolmansien maiden kansalaisille sekä EU-kansalaisten ja heidän perheenjäsenten oleskeluoikeuden rekisteröinnit.



1. Johdanto

Euroopan muuttoliikeverkoston (EMN) Suomen yhteyspisteen vuoden 2021 maahanmuutto- ja turvapaikkaraportti esittelee maahanmuuton tärkeimmät kehityskulut vuonna 2021. Raportin viitejakso on 1.1.–31.12.2021.

Euroopan muuttoliikeverkoston kansalliset yhteyspisteet tuottavat vuosittain maahanmuutto- ja turvapaikkaraportin, jossa kuvataan maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan kehitystä ja esitetään tilastotietoa kyseiseltä vuodelta.¹ Raportointi on kaksivaiheista. Raportoinnin ensimmäisessä vaiheessa yhteyspisteet keräävät maahanmuutto- ja turvapaikka-asioita käsittelevää seurantatietoa Euroopan komissiolle. Komissio käyttää seurantatietoja koko Euroopan unionia sekä Norjaa käsittelevän vuosittaisen maahanmuutto- ja turvapaikkaraportin koostamiseen. Suomen yhteyspiste keräsi seurantatiedon viranomaislähteistä sekä jakamalla raportointivastuun kustakin aiheesta vastuullisten viranomaisten kesken. Raportointiin osallistuivat Maahanmuuttovirasto, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ope- tus- ja kulttuuriministeriö, ulkoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö, Poliisihallitus, Opetushallitus, Keskusrikospoliisi, Rajavartiolaitos, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto ja Kuntaliitto. Tilastotietojen keräämisestä vastasi Euroopan muuttoliikeverkoston Suomen kansallinen yhteyspiste.

Tämä vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikka- raportti on raportoinnin toinen osa. Se on suunnattu ennen kaikkea kansalliselle yleisölle. Kyseessä on ai- noa maahanmuuttoasioiden kehityskulkuja vuosittain kootusti esittävä dokumentti Suomessa. Raportoin- nin ensimmäisestä osasta esille nousseet tärkeimmät

löydökset on otettu mukaan tähän raporttiin. Lisäk- si raportissa seurataan julkista keskustelua maahan- muutosta vuonna 2021 ja esitetään maahanmuutto- ja turvapaikkatilastojen tärkeimmät trendit. Vuoden 2021 julkista keskustelua koskevan media-analyysin laati Retriever Oy yhteistyössä Euroopan muuttolii- keverkoston kanssa. Euroopan muuttoliikeverkosto julkaisee myös erillisen tilastokatsauksen, *Maahan- muuton tunnusluvut 2021*.

Raportissa on käytetty lähteenä useita internetissä julkaistuja maahanmuuttoa koskevia viranomaisra- portteja, tutkimuksia, lausuntoja ja lehdistötiedot- teita. Vireillä olevia lainsäädäntöhankkeita on seu- rattu valtioneuvoston hankerekisterin ja valtiopäi- väasiakirjojen avulla. Yhteyspiste osallistui vuonna 2021 myös useisiin maahanmuuttoa käsitteleviin se- minaareihin kotimaassa ja muissa EU-maissa tarkoi- tuksenaan verkostoitua maahanmuuttoa koskevaa tutkimusta tuottavien tahojen kanssa ja kerätä tie- toa meneillään olevista kansallisista hankkeista se- kä kansainvälisistä trendeistä.

Euroopan muuttoliikeverkoston Suomen yhteyspiste on laatinut raportin verkoston yleisten tutkimusoh- jeiden mukaisesti. Raportissa käytetty terminologia perustuu Euroopan muuttoliikeverkoston julkaise- maan ja ylläpitämään maahanmuuttoaiheiseen sa- nastoon, josta laadittiin uusittu suomenkielinen lai- tos vuonna helmikuussa 2019.² Raportin rakenne ja otsikointi perustuu Euroopan muuttoliikeverkoston yhdessä sopimaan malliin. Aihealueiden jaottelu on Euroopan komission käyttämä, jota myös Euroopan muuttoliikeverkosto seuraa.

¹ Raportointitehtävästä määrätään Neuvoston asetuksella 2008/381/EY, jolla EMN perustettiin.

² Euroopan muuttoliikeverkosto (2019), Maahanmuutto- ja turvapaikkasanasto 6.0: Suomenkielinen laitos. Helsinki: Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN).

1.1. Suomen maahanmuuttohallinnon rakenne

Valtioneuvosto eli hallitus ohjaa maahanmuuttopolitiikkaa ja -hallintoa hallitusohjelmaan sisältyvien tavoitteiden ja valtioneuvoston linjausten avulla. Valtioneuvoston kanslia vastaa EU-asioiden yleisestä koordinoinnista.

Oikeusvaltion kehittämisen ja sisäinen turvallisuuden ministerityöryhmä käsittelee muun muassa oikeudenhoidon kehittämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja ylivelkaantumisen torjuntaan sekä perusoikeuksien toteutumiseen liittyviä asioita. Ministeriryhmässä käsitellään myös sisäiseen turvallisuuteen sekä turvapaikka- ja pakolaispolitiikkaan kuuluvia asioita. Ministerityöryhmän puheenjohtajana toimii oikeusministeri Anna-Maja Henriksson. Ryhmään kuuluvat myös kuntaministeri Sirpa Paatero, sisäministeri Maria Ohisalo, sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen sekä puolustusministeri Antti Kaikkonen.

Sisäministeriö vastaa **maahanmuutto-osaston** kautta maahanmuuttoasioista. Sen tehtäviin kuuluu maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja Suomen kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelu. Sisäministeriö vastaa Maahanmuuttoviraston tulosohtauksesta. Maahanmuuttohallinnon määrärahat sisältyvät sisäministeriön talousarvioehtotukseen. Lisäksi sisäministeriö sovittaa yhteen maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa eri hallinnonalojen välillä ja edustaa Suomea maahanmuuttoasioissa Euroopan unionissa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla.

Maahanmuuttovirasto (Migri) käsittelee oleskelulupa-, turvapaikka- ja kansalaisuushakemukset. Lisäksi Maahanmuuttovirasto ohjaa vastaanottokustusten toimintaa, päättää käännynnäytisestä ja karkottamisesta sekä vastaa muukalaispassien myöntämisestä. Maahanmuuttovirasto toimii sisäministeriön alaisuudessa.

Poliisi valvoo ulkomaalaislain noudattamista, ottaa vastaan turvapaikkahakemuksia ja antaa päätöksiä tiedoksi. Poliisi myös panee täytäntöön karkotus- ja käännynnäytyspäätökset. **Sisäministeriön poliisiosasto** vastaa toimialan strategisesta ohjauksesta ja valvonnasta. **Poliisihallitus** suunnittelee, johtaa, ke-

hittää ja valvoo **poliisilaitoksilla** tapahtuvaa käytännön poliisitoimintaa.

Rajavartiolaitos valvoo maahantuloa ja maasta lähtemistä sekä suorittaa passintarkastuksen. Rajavartiolaitos tekee tarvittaessa viisumipäätöksiä rajalla ja ottaa vastaan turvapaikkahakemuksia. Rajavartiolaitoksen päällikön alaisuudessa toimii **rajavartiolaitoksen esikunta**, joka toimii myös **sisäministeriön rajavartio-osastona**.

Ulkoministeriö vastaa viisumipolitiikasta. Suomen ulkomaan edustustot myöntävät viisumeita ja vastaanottavat kansalaisuusilmoituksia sekä oleskelulupahakemuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamisasioiden johtamisesta. Yhdessä sisäministeriön kanssa työ- ja elinkeinoministeriö seuraa työvoiman maahanmuuton määriä ja rakennetta ja kehittää seurantavälineitä. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa vuoden 2020 alusta lähtien myös työntekijöiden, opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoon liittyvästä politiikasta, lainsäädännöstä sekä lupaprosessien kehittämisestä. Työvoiman, opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoon liittyvien säädöshankkeiden vetovastuu siirtyi 2020 sisäministeriöltä työ- ja elinkeinoministeriölle. Valmistelu tapahtuu yhteistyössä sisäministeriön kanssa. Työvoiman maahanmuuttoa koskevasta tulosohtauksesta työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yhteistyössä sisäministeriön kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriössä toimii **Kotouttamisen osaamiskeskus**, jonka tehtäviin kuuluu rakentaa yhteistyöverkostoja kotouttamisen toimijoiden välille yli ammattiryhmien ja aluerajojen. Kotouttamistyön suunnittelun ja toteutuksen perustaksi osaamiskeskus koostaa tutkimus-, tilasto- ja seurantatietoa, jotta kotouttamistoiminnan vaikuttavuuden arviointia voidaan kehittää.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kuuluvat **elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskus)**, jotka hoitavat alueellisesti maahanmuuttoon, kotouttamiseen ja hyviin etnisiin suhteisiin liittyviä tehtäviä, sekä **työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimisto)**, joiden työlupayksiköt tekevät työntekijän oleskelulupahakemukseen osapäätöksen ennen kuin Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee hakemuksen.

Kunnilla on vastuu kotouttamisesta paikallistasolla. Kunnat esimerkiksi laativat muiden alueensa toimijoiden kanssa kotouttamisohjelman kotoutumisen edistämiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi. Kunnat tarjoavat kunnassa vakituisesti asuville maahanmuuttajille peruspalvelut, kuten muillekin kuntalaisille. Kunnat myös päättävät itsenäisesti kiintiökolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanotosta kuntaan.

Aluehallintovirasto (AVI) vastaa toimialaansa kuuluvissa asioissa maahanmuuttajien kotoutumista edistävien palvelujen suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta. Aluehallintovirasto ohjaa kuntien toimintaa muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutus- ja muun sivistystoimen toimialoilla. Aluehallintovirasto toimii kahdeksan eri ministeriön ohjauksessa. Hallinnollisesti viraston toimintaa ohjaa valtiovarainministeriö.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä on kehittää maahanmuuttajien koulutusta eri koulutusasteilla. Ministeriön toimialaan kuuluvat myös maahanmuuttajien kulttuuria, liikuntaa ja nuorisotyötä sekä uskontoa koskevat asiat. Ministeriön alaisuudessa toimiva **Opetushallitus** vastaa maahanmuuttajien koulutusasioista ja ulkomaalaisten tutkintojen tunnustamisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on edistää maahanmuuttajien terveyttä ja hyvinvointia. Sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluvat maahanmuuttajien toimeentuloon liittyvät kysymykset. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan muun muassa kehittämällä sosiaali- ja terveystalveluja niin, että niissä otetaan huomioon maahanmuuttajien tarpeet.

Oikeusministeriössä toimivan demokratia-, kiel- ja perusoikeusasioiden yksikön tehtäviin kuuluu muun muassa yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistäminen. **Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO on sijoitettu yksikköön.** ETNO on

valtioneuvoston asettama laajapohjainen asiantuntijajelin, jonka tarkoituksena on kehittää vuorovaikutusta eri ryhmien välillä sekä avustaa ministeriöitä etnisesti yhdenvertaisen ja monimuotoisen yhteiskunnan kehittämisessä.

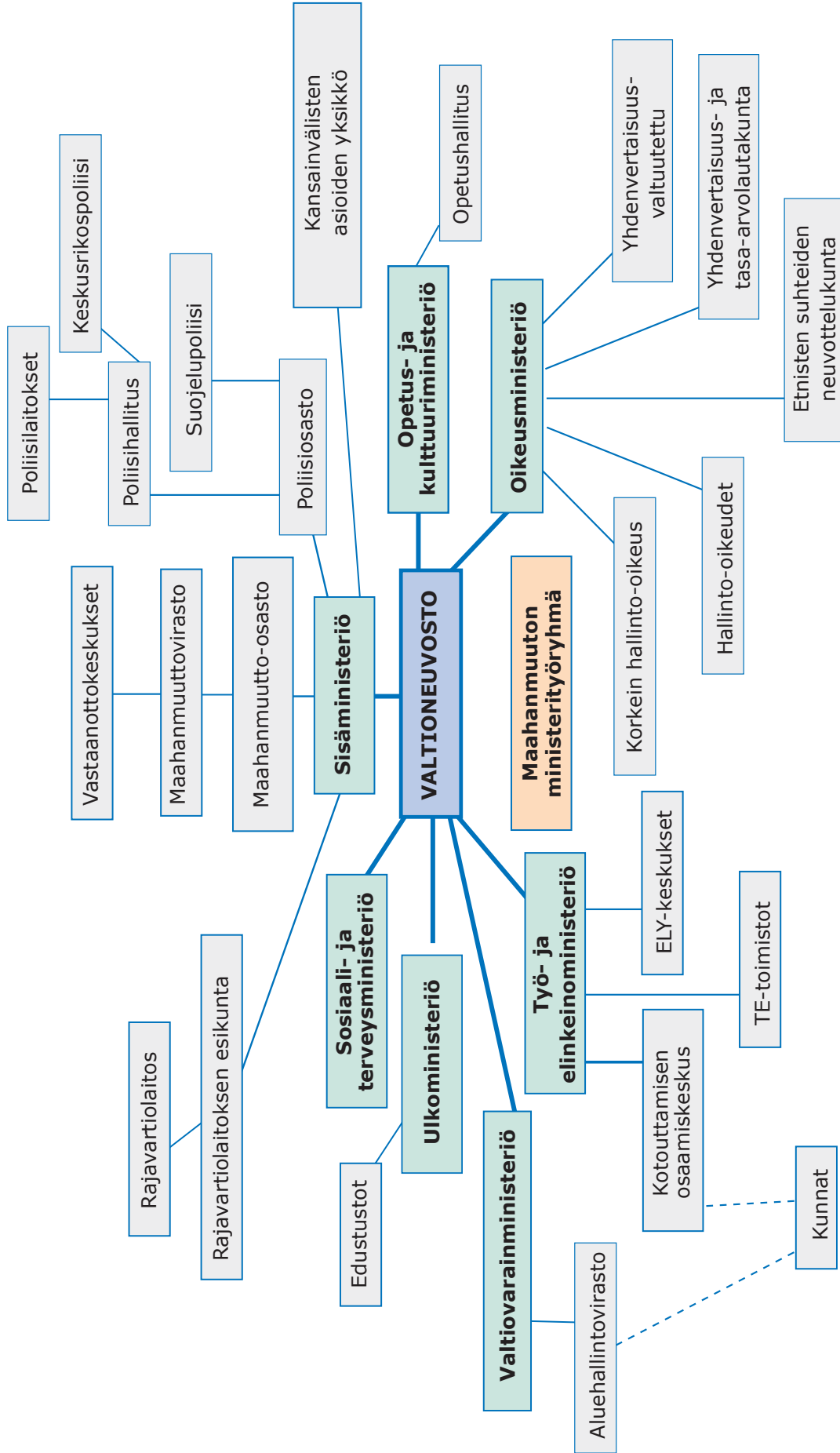
Oikeusministeriön alaisuudessa toimivan **yhdenvertaisuusvaltuutetun** tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävään kuuluu myös ulkomaalaisten oikeuksien ja aseman edistäminen. Tämän lisäksi yhdenvertaisuusvaltuutetulla on erikoistehävänä valvoa ulkomaalaisten maasta poistamisen täytäntöönpanoa ja toimia kansallisena ihmiskaupparaporttina.

Oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvat lisäksi **hallintotuomioistuimet**, jotka ovat vastuussa Maahanmuuttoviraston päätöksistä tehtyjen valitusten käsittelystä. Turvapaikkavalitusten käsittely on keskitetty Helsingin, Itä-Suomen, Pohjois-Suomen ja Turun hallinto-oikeuksiin. Turvapaikka-asioissa toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyy Maahanmuuttoviraston vastuualueen perusteella (eteläinen, pohjoinen, läntinen tai itäinen vastuualue). Muissa Maahanmuuttoviraston päätöksiin tehdyissä valituksissa toimivaltainen hallinto-oikeus on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirin alueella asianosainen asuu. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on valtioneuvoston nimittämä itsenäinen ja riippumaton oikeusturvaelin. Se valvoo yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain noudattamista yksityisessä toiminnassa ja julkisessa hallinto- ja liiketoiminnassa.

Kansalaisjärjestöt tuottavat erilaisia palveluja ja antavat apua ja neuvontaa turvapaikanhakijoille sekä tekevät kotouttamistyötä. Kansalaisjärjestöjen asiantuntemusta maahanmuuttoasioissa tarvitaan lainvalmistelun ja maahanmuuttopolitiikan kehittämisessä.

Maahanmuuttohallinnon rakenne Suomessa



Kansalaisjärjestöt

MAAHANMUUTTOON LIITTYVIÄ KESKEISIÄ LAKEJA JA ASETUKSIA SUOMESSA

- [Ulkomaalaislaki \(301/2004\)](#)
- [Kansalaisuuslaki \(359/2003\)](#)
- [Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta \(746/2011\)](#)
- [Laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä \(116/2002\)](#)
- [Laki ulkomaalaisrekisteristä \(1270/1997\)](#)
- [Hallintolaki \(434/2003\)](#)
- [Laki kotoutumisen edistämisestä \(1386/2010\)](#)
- [Laki Maahanmuuttovirastosta \(156/1995\)](#)
- [Laki turvatoimista Maahanmuuttovirastossa \(717/2018\)](#)
- [Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella \(719/2018\)](#)
- [Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten \(907/2017\)](#)
- [Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä \(908/2017\)](#)
- [Yhdenvertaisuuslaki \(1325/2014\)](#)
- [Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta \(1326/2014\)](#)
- [Laki yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta \(1327/2014\)](#)
- [Laki sisäasioiden rahastoista \(903/2014\)](#)
- [Valtioneuvoston asetus kansalaisuudesta \(293/2013\)](#)
- [Valtioneuvoston asetus Maahanmuuttovirastosta \(193/2002\)](#)
- [Valtioneuvoston asetus ilman huoltajaa olevan lapsen edustajalle maksettavasta palkkiosta ja kulukorvauksesta \(1394/2014\)](#)
- [Sisäministeriön asetus Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2019 \(1256/2018\)](#)

KESKEISTÄ KANSAINVÄLISTÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA KANSAINVÄLISIÄ SOPIMUKSIA

- [Dublin III -asetus \(EU N:o 604/2013\)](#)
- [Schengenin sopimus ja yleissopimus \(23/2001\)](#)
- [Euroopan ihmisoikeussopimus](#)
- [Lapsen oikeuksien sopimus](#)
- [Geneven pakolaissopimus](#)
- [Kidutuksen vastainen yleissopimus](#)

MAAHANMUUTTOHALLINNON KESKEISTEN VIRANOMAISTAHOJEN VERKKOSIVUJA

- Valtioneuvosto
www.vnk.fi
 - Sisäministeriö
www.intermin.fi
 - Maahanmuuttovirasto
www.migri.fi
 - Poliisi
www.poliisi.fi
 - Rajavartiolaitos
www.raja.fi
 - Työ- ja elinkeinoministeriö
www.tem.fi
 - Kotouttamisen osaamiskeskus
www.kotouttaminen.fi
 - Ulkoministeriö
www.formin.fi
 - Opetus- ja kulttuuriministeriö
www.okm.fi
 - Opetushallitus
www.oph.fi
 - Sosiaali- ja terveysministeriö
www.stm.fi
 - Oikeusministeriö
www.om.fi
 - Etnisten suhteiden neuvottelukunta
oikeusministerio.fi/etno
 - Yhdenvertaisuusvaltuutettu
www.syrjinta.fi
 - Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta
www.yvtltk.fi
 - Korkein hallinto-oikeus
www.kho.fi
 - Hallinto-oikeudet
www.oikeus.fi/tuomioistuimet/hallintooikeudet
-

2. Maahanmuutto- ja turvapaikka-asioihin liittyvä yleinen kehitys vuonna 2021

2.1. Maahanmuuttopolitiikka

Vuonna 2021 tehtiin merkittäviä avauksia maahanmuuttopolitiikassa yleisellä tasolla.

Sisäministeriö arvioi kesällä 2021, että maahanmuuton määrä Suomeen on kasvanut merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana ja maahanmuutosta on tullut pysyvä osa Suomen kehitystä. Maahanmuuton odotetaan myös lisääntyvän tulevina vuosina ja ulkomailta tulevilla työntekijöillä, tutkijoilla, opiskelijoilla ja heidän perheenjäsenillään katsotaan olevan yhä suurempi merkitys Suomen elinvoimalle, talouskasvulle ja tulevaisuudelle. Lisäksi sisäministeriössä arvioitiin, että Euroopasta ja Suomesta haetaan turvapaikkaa tulevaisuudessakin, joten tarve kiintiöpakolaisten uudelleensijoittamiseen ja täydentävien laillisten väylien kehittämiseen kasvaa.

Niinpä sisäministeriö peräänkuulutti **kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan** laatimista Suomelle. Kyseessä olisi kokonaisuus, joka kokoaisi yhteen eri toimijoiden vastuulla olevat osa-alueet ja asettaa niille yhtenäiset tavoitteet. Kokonaisvaltaisessa maahanmuuttopolitiikassa huomioitaisiin maahanmuuton ja yhteiskunnan muutokset sekä Suomen että maahanmuuttajien tarpeet.³

Kesäkuussa 2021 sisäministeriö asetti hankkeen⁴, jonka tehtävänä on määrittellä pitkän aikavälin tavoitteet Suomen kokonaisvaltaiselle maahanmuuttopolitiikalle.

Hankkeen tavoitteena on:

- selvittää laaja-alaisesti maahanmuuttoon kohdistuvat odotukset ja maahanmuuttopolitiikan kehityskohteet.
- koota kokonaisarvio Suomen houkuttelevuuden lisäämiseksi työnteon, opiskelun

ja paluumuuton kohdemaana sekä arvioida maahanmuuton vaikutukset eri yhteiskuntasektoreilla

- luoda sidosryhmille uusia mahdollisuuksia osallistua maahanmuuttopolitiikan valmisteluun
- luoda edellytyksiä avoimelle ja asiapohjaiselle maahanmuuton monet ulottuvuudet huomioon ottavalle yhteiskunnalliselle keskustelulle
- kasvattaa luottamusta maahanmuuttoa koskevaan päätöksentekoon
- valmistella Suomen maahanmuuttopolitiikan kehukset poliittisen keskustelun ja päätöksenteon pohjaksi

Lokakuussa 2021 sisäministeriö asetti hankkeen⁵, jossa tehdään **esiselvitys ulkomaalaislain muutostarpeista** ja uudistuksen toteuttamistavasta. Hallitus katsoi, että lukuisten muutosten johdosta ulkomaalaislain rakenne on kärsinyt, ja laista on tullut vaikeasti hahmotettava. Nykyinen ulkomaalaislaki tuli voimaan vuonna 2004. Laajassa laissa on noin 300 pykälää, joissa on yli 1 000 säännöstä. Voimaantulonsa jälkeen lakia on muutettu kaikkiaan noin 90 kertaa. Ulkomaalaislain säännöksillä on myös saatettu voimaan yli 20 EU-direktiiviä.

Lakimuutos liittyy yllä mainittuun maahanmuuttopolitiikan uudistukseen; Ulkomaalaislaki on maahanmuuttopolitiikan väline, jonka avulla voidaan tukea kokonaisvaltaisen, johdonmukaisen ja selkeän maahanmuuttopolitiikan tavoitteita. Hallitus päätti toukokuun 2021 kehysriihessä, että ulkomaalaislain kokonaisuudistuksesta valmistellaan esiselvitys.

Esiselvityksessä on tarkoitus arvioida ulkomaalaislain nykyisen sisällön ja rakenteen toimivuus ja tunnistaa keskeiset kehittämistarpeet, jotka johtuvat oikeuskäytännön ja toimintaympäristön muutoksesta. Toimintaympäristöön on vaikuttanut erityisesti teknologian kehitys, kuten digitaalisen asioinnin ja biometristen tunnisteiden käyttöönotto.

³ Sisäministeriö 30.6.2021, Sisäministeriö selvittää tavoitteita Suomen kokonaisvaltaiselle maahanmuuttopolitiikalle, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/sisaministerio-selvittaa-tavoitteita-suomen-kokonaisvaltaiselle-maahanmuuttopolitiikalle> (Viitattu 1.4.2022)

⁴ Sisäministeriön asettamispäätös N/14726/2021-SM-1 13.6.2021 Vaikuttavan ja kokonaisvaltaisen maahanmuutto-politiikan pitkän aikavälin tavoitteita koskeva hanke, https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d9f3bee6-4b03-4228-aa8d-a7f127a26e70/d8838071-b8c0-4731-88f6-3018f7c4cf05/ASETTAMISPAATOS_20210630122337.PDF (Viitattu 23.2.2022)

⁵ Sisäministeriö 28.10.2021, Ulkomaalaislain uudistaminen käynnistyy esiselvityksellä, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/ulkomaalaislain-uudistaminen-kaynnistyy-esiselvityksella> (Viitattu 23.2.2022)

2.2. Maahanmuutto julkisessa keskustelussa ja mediassa

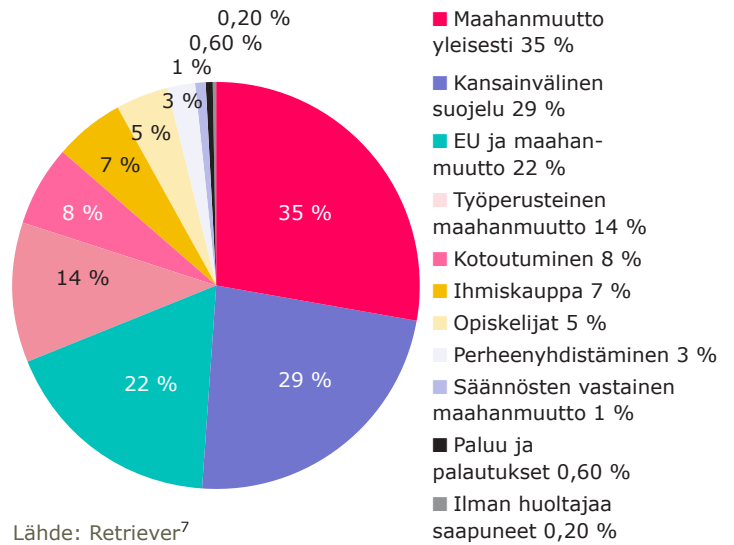
Vuonna 2021 maahanmuuttoon liittyvässä mediakeskustelussa korostui kansainvälinen suojeleminen, johon liittyvää uutisointia lisäsivät nopea muutos Afganistanin tilanteesta sekä Valko-Venäjän hybridi-vaikuttamiseksi epäilty siirtolaisten määrän kasvu esimerkiksi Latvian ja Puolan rajoilla. Nämä tapahtumat kytkeytyivät myös vahvasti Euroopan unioniin, sekä lisäsivät perheen yhdistämiseen ja kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden palautuksiin liittyvän uutisoinnin määrää.

Yleiseen keskusteluun maahanmuutosta vaikuttivat poliittisten puolueiden kannanotot sekä useat äärioikeistoon ja vihapuheeseen liittyvät oikeudenkäynnit. Lisäksi rasismiin ja maahanmuuttajataustaisten sosiaaliseen eriarvoisuuteen liittyvät esimerkkitapaukset sekä tutkimukset toivat teemalle aiempien vuosien tapaan runsaasti näkyvyyttä.

Vuoteen 2020 verrattuna työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvien uutisten määrä kasvoi. Työperusteista maahanmuuttoa pohdittiin ratkaisuksi esimerkiksi hoitoalan työvoimapulaan sekä eläkejärjestelmän rahoitukseen. Myös Suomessa tutkinnon suorittavien kansainvälisten opiskelijoiden roolia käsiteltiin mediassa säännöllisesti.

Ihmiskauppaan liittyvän uutisoinnin määrä puolestaan väheni, mutta keskittyi aiempaa enemmän ulkomailta tulevan työvoiman hyväksikäytön muotoihin sekä pakkoavioliittoihin. Näiden aiheiden lisäksi mediassa käsiteltiin poliisin uutta ihmiskaupan tutkintaan erikoistunutta yksikköä. Helsingin Sanomien artikkelin⁶ myötä myös poliisin vaikeudet havaitsivat esitutkinnassa ihmiskauppaan liittyviä piirteitä saivat osakseen kritiikkiä ja nousivat apulaisoikeuskanslerin selvityksen kohteeksi.

Maahanmuutto julkisessa keskustelussa 2021



TYÖPERUSTEINEN MAAHANMUUTTO

Viikolla 16 uutisoitiin, että kehysriihessä kasvataan työperusteisen maahanmuuton tavoitteita⁸, mihin muun muassa Paltan (Palvelualojen työnantajat) kerrotaan olevan tyytyväinen. Aiheita kommentoi ministeri Ohisalo.

Viikolla 21 mediassa käsiteltiin perussuomalaisten Halla-Ahon kannanottoa työperusteisen maahanmuuton rajoittamiseksi⁹ sekä Maahanmuuttoviraston tiedotetta¹⁰ tulevan kesän 2021 kausityötodistusten ja oleskeluluvan saaneiden määrästä.

Viikolla 28 uutisoitiin, että eläkebarometrin mukaan puolet suomalaisista kannattaa työperusteisen maahanmuuton lisäämistä¹¹.

Viikolla 36 uutisoitiin, miten hallituksen esitys työperusteisen maahanmuuton nopeuttamiseksi eteni eduskuntaan¹². Samalla viikolla Teknologiateollisuus arvioi tarvitsevänsä 130 000 uutta työntekijää seuraavan 10 vuoden aikana¹³.

Viikolla 40 nousi otsikoihin perussuomalaisten ja Liike Nytin välikysymys maahanmuutosta¹⁴. Uutissuo-

⁶ HS 30.12.2021, Ihmiskaupan tutkinnon ongelmat herättävät huolen poliisin koko laillisuusvalvonnan toimivuudesta

⁷ Kuvaajassa prosenttiosuudet kaikista maahanmuuttoa koskevista mediaosuudesta (38 203 kpl). Sama artikkeli voi kuulua useaan eriaiheeseen.

⁸ YLE 21.4.2021, Pitkäksi venynyt kehysriihi maaliin – Hallitus tavoittelee työperäisen maahanmuuton kaksinkertaistamista, kotitalousvähennyksen korotus

⁹ YLE 29.5.2021, Perussuomalaisten Halla-aho korjaisi Suomen työllisyystilannetta työperäistä maahanmuuttoa rajoittamalla ja paikallista sopimista lisäämällä

¹⁰ Maahanmuuttovirasto 24.5.2021, Kesäsesonki mansikkamailla lähestyy - yli 10 000 päätöstä tehty kausityöntekijöille

¹¹ MTV 13.7.2021, Eläkebarometri: Puolet suomalaisista lisäsi työperäistä maahanmuuttoa eläkejärjestelmän rahoittamiseksi

¹² MTV 16.9.2021, Esitys työperäisen maahanmuuton nopeuttamisesta eduskuntaan

¹³ HS 21.9.2021, Teknologiateollisuus arvioi tarvitsevänsä 130 000 uutta työntekijää kymmenen vuoden kuluessa: työhön johtavaa maahanmuuttoa on edistettävä nopeasti

¹⁴ YLE 7.10.2021, Liike Nyt liittyi perussuomalaisten välikysymykseen hallituksen maahanmuuttopolitiikasta

malaisen hoitajapulaa käsittelevässä kyselyssä¹⁵ vastanneiden kaupunkien kerrottiin ehdottaneen ratkaisuksi oppisopimuskoulutusta ja työperusteista maahanmuuttoa.

OPISKELIJAT

Viikoilla 4-6 oli mediassa esillä Peter Vesterbackan rahoittaman Finest Future Oy:n aloite tuoda vähenevistä oppilasmääristä kärsivien kuntien lukioihin ulkomaisia opiskelijoita¹⁶. Tuolloin esillä oli myös THL:n suositus lyhytaikaisten opiskelijavaihtojen keskeyttämisestä koronatartuntojen määrän kasvaessa¹⁷.

Viikolla 11 uutisoitiin, että korona leviää Turun kansainvälisten opiskelijoiden joukossa, mikä keräsi näkyvyyttä valtakunnallisesti¹⁸.

Viikolla 37 uutisoitiin, miten kansainvälisten opiskelijoiden määrän kerrotaan kääntyneen jälleen kasvuun¹⁹ ja viikolla 38 nousi otsikoihin Teknologiateollisuuden ehdotus²⁰ nostaa työperäisen maahanmuuton ja kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelun keskeiseksi ratkaisuksi alan työvoimapulaan. Ammattikorkeakoulujen edustajan mukaan yrityksiä on vaikea saada ottamaan ulkomaisia harjoittelijoita.

Viikolla 43 uutisoitiin Kunnallisanalan kehittämissääntöjen kyselystä²¹, jonka mukaan 44 % suomalaisista ottaisi vastaan enemmän ulkomaisia opiskelijoita.

KANSAINVÄLINEN SUOJELU

Viikolla 4 irakilaiden uutisoidaan ohittaneen venäläiset Maahanmuuttovirastoon tulleiden kansalaisuus-hakemusten määrässä. Piikkiä kerrotaan selittävän se, että kansalaisuutta hakevat nyt vuonna 2015 saapuneet turvapaikanhakijat.²²

Viikolla 12 oikeuskanslerin kerrotaan antaneen moitteet kahdelle ulkoministeriön työntekijälle al-Holin tapaukseen liittyvässä henkilöstökysymyksessä.²³

Viikolla 28 otsikoissa Maahanmuuttovirasto keskeytti palautukset Afganistaniin²⁴. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin käsitteli kuolleeksi lavastetun irakilaismiehen tapausta uudelleen.²⁵ Latvian kerrotaan julistaneen poikkeustilan Valko-Venäjän rajalle siirtolaisten määrän kasvettua viikolla 32.²⁶ Viikolla 33 Afganistanin tilanne kärjistyy ja Suomi päätyi evakuoimaan.²⁷ Korkein hallinto-oikeus kielsi afganistanilaisten käännättämispäätökset.²⁸ Maahanmuuttovirasto tiedotti evakuointilennolla tulleiden jättämistä hakemuksista.²⁹

Valko-Venäjän epäilty hybridivaikuttaminen oli viikolla 45 laajasti esillä mediassa.³⁰ Maahanmuuttovirasto tiedotti Suomeen saapuneen parikymmentä turvapaikanhakijaa Valko-Venäjältä.³¹ Ministeri Ohisalo kertoi medialle EU:n komission kehottaneen jäsenmaita tutkimaan, voivatko suojelua tarvitsevat tulla maahan työn tai opiskelun perusteella.³² Viikolla 48 opposition välikysymys Suomen varautumisesta hybridivaikuttamiseen.³³ Hallitus ehdotti pakolaiskiintiön nostoa.³⁴

¹⁵ [Uusimaa](#) 6.10.2021, Uutissuomalainen: Hoitajapula vaikeuttaa vanhusten pääsyä pitkäaikaishoitoon isoissa kaupungeissa

¹⁶ [HS](#) 29.1.2021, Peter Vesterbackan yritys aikoo värvätä kutistuviiin suomalaislukioihin opiskelijoita Vietnamista ja Uzbekistanista

¹⁷ [Iltä-Sanomat](#), 2.2.2021, THL suosittelee lyhytaikaisten opiskelijavaihtojen keskeyttämistä

¹⁸ [Uusi Suomi](#) 24.3.2021, Korona leviää nyt Turussa ja tilanne "voi pahentua hetkessä" – 70 vaihto-oppilaan ryppäästä osa kävi kotimaassa ja palasi Suomeen

¹⁹ [Maahanmuuttovirasto](#) 17.9.2021, Kansainvälisten opiskelijoiden määrä kääntyi jälleen kasvuun

²⁰ [Uusimaa](#), 21.9.2021, Teknologiateollisuus kaipaa apua osajapulaan ulkomailta – ammattikorkeakoulujen mukaan yrityksiä on vaikea saada ottamaan ulkomaisia harjoittelijoita

²¹ [TS](#) 30.10.2021, Kysely: Maahanmuuttomyönteisyys lisääntynyt Suomessa

²² [Verkkouutiset](#) 20.1.2021, Irakilaiset jättivät eniten hakemuksia kansalaiseksi

²³ [YLE](#) 22.3.2021, Oikeuskanslerilta moitteet ulkoministeriön virkamiesjohdolle al-Holin tapaukseen liittyen – rikosepäilyyn ei kuitenkaan ole aihetta

²⁴ [HS](#) 12.7.2021, Maahanmuuttovirasto arvioi uudelleen Afganistanin turvallisuustilannetta, kielteisten turvapaikkapäätösten tekeminen keskeytetään

²⁵ [YLE](#) 13.7.2021, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kumosi Suomen saaman tuomion valekuolleen tapauksessa – asiantuntija: "Ei saa jäädä tähän"

²⁶ [HS](#) 10.8.2021, Latvia julistaa Valko-Venäjän-rajalle poikkeustilan, Liettua rakentaa metalliaidan rajalle – Maat yrittävät estää laittomat rajanylitykset

²⁷ [HS](#) 13.8.2021, Suomi evakuoiti Afganistanista enintään 130 paikalta palkattua työntekijää ja heidän perheenjäsentään, tulijat saavat oleskeluluvan

²⁸ [TS](#) 20.8.2021, KHO kielsi 12 afganistanilaisen turvapaikanhakijan käännättämisen Afganistaniin

²⁹ [Iltä-Sanomat](#) 25.8.2021, Migri: Viitisenkymmentä evakuointilennolla Suomeen saapunutta jättänyt turvapaikkahakemuksen

³⁰ [HS](#) 12.11.2021, Valko-Venäjän hybridivaikuttaminen tunnistetaan, mutta Puola saa oman propagandansa läpi 6-0

³¹ [YLE](#) 9.11.2021, Suomeen tullut parikymmentä turvapaikanhakijaa Valko-Venäjän reittiä, Maahanmuuttovirasto ei odota kovaa ryntäystä

³² [HS](#) 12.11.2021, Sisäministeri Ohisalo: On pohdittava, voisiko suojelua tarvitseva tulla Suomeen suoraan työn tai opiskelun perusteella

³³ [YLE](#) 16.11.2021, Opposition mielestä Suomi on varautunut huonosti siirtolaisten käyttämiseen painostuskeinona – jättivät yhteisen välikysymyksen hybridiuhkista

³⁴ [Iltä-Sanomat](#) 18.11.2021, Hallitus ehdottaa ensi vuoden pakolaiskiintiön nostoa 1 500 henkilöön

ILMAN HUOLTAJAA SAAPUNEET

Viikolla 10 uutisissa kerrottiin Morian leiripalosta tuomituista nuorista. Samassa uutisessa kerrottiin myös Suomen vastaanottaneen leiriltä yksitoista ilman huoltajaa olevaa alaikäistä turvapaikanhakijaa.³⁵ Viikolla 11 tiedotettiin, että vuonna 2020 päätetyn 175 haavoittuvassa asemassa olevan turvapaikanhakijan vastaanottamisen kerrotaan saatetavan päätökseen.³⁶

Viikolla 33 Maahanmuuttoviraston ylijohtaja Jari Kähkönen kommentoi Joutsenon vastaanottokeskuksen supistamista. Kähkönen kertoi vastaanottojärjestelmän kapasiteetin riittävän silloinkin, jos Suomeen saapuu suuri määrä alaikäisiä turvapaikanhakijoita ilman huoltajaa.³⁷

PALUU JA PALAUTUKSET

Viikolla 21 Sisäministeriö julkaisi selvityksen kielteisen päätöksen saaneista, mutta Suomessa työllistyneistä turvapaikanhakijoista. Uutisoinnissa kerrotaan Suomessa oleskelevan poliisin mukaan 220-900 maastapoistamispäätöksen saanutta henkilöä.³⁸ Viikoilla 28-31 otsikoissa Suomen päätös keskeyttää palautukset Afganistaniin.³⁹ Viikolla 39 otsikoissa Amnesty:n raportti, jonka mukaan Syyriaan palautettuja turvapaikanhakijoita on joutunut poliisiväkivallan ja kidutuksen uhreiksi. Muun muassa Ruotsin kerrottiin palauttavan turvapaikanhakijoita Syyriaan.⁴⁰

SÄÄNNÖSTEN VASTAINEN MAAHANMUUTTO

Viikolla 8 sisäministeriö tiedotti koronapandemian luoneen uudenlaisia laittoman maahantulon ilmiöitä

kuten työhistorian ja työ sopimusten väärentämistä. Laittoman maahantulon ja oleskelun kerrottiin kuitenkin edelleen olevan Suomessa vähäistä.⁴¹

Viikolla 32 oli mediassa laajasti esillä Merivartioston tweetti epäiltyyn laittomaan maahantuloon liittyvästä operaatiosta.⁴²

Viikolla 50 perussuomalaiset kritisoi hallituksen selvitystä oleskeluluvan myöntämisestä kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille, mutta uusintahakemuksen myötä pitkään maassa oleskelleille.⁴³

PERHEENYHDISTÄMINEN

Viikolla 14 otsikoissa Amnesty:n raportti, jonka mukaan koronapandemia on heikentänyt Suomen ihmisoikeustilannetta. Aiheeseen liittyvissä uutisissa todettiin, ettei lapsen oikeuksia huomioida riittävästi perheen yhdistämispäätöksissä.⁴⁴

Viikolla 31 Afganistanin kriisin myötä Suomen kerrottiin evakuoivan myös lähetystön paikallisia työntekijöitä. Uutisen yhteydessä pääministeri Marin kertoi sisäministeriön arvioivan afganistanilaisten perheen yhdistämisprosessin helpottamista.⁴⁵ Ministeri Ohisalo kertoi myöhemmin ministeriön aikovan nopeuttaa käynnissä olevia prosesseja.⁴⁶ Viimeiset evakointilennot Afganistanista saapuivat viikolla 34. Ministeri Haavisto kertoi medialle satojen ihmisten otta- neen ulkoministeriöön yhteyttä perheen yhdistämis- kysymyksissä.⁴⁷

Viikolla 42 perussuomalaisten ja Liike Nytin väliky- symyksen myötä etenkin vihreiden poliitikot ottivat kantaa perheen yhdistämiseen⁴⁸. Ministeri Haavisto on Afganistanin kriisin yhteydessä puhunut prosessien helpottamisen puolesta ja ehdottanut muun muassa liikkuvien konsulien hyödyntämistä.

³⁵ [MTV](#) 10.3.2021, Afgaaninuorille viiden vuoden vankeustuomio Lesboksen saaren leiripalosta – olivat tekohetkellä vain 17-vuotiaita

³⁶ [Maahanmuuttovirasto](#) 25.5.2021, Turvapaikanhakijoiden siirrot Välimeren alueelta pian päätökseen

³⁷ [Etelä-Saimaa](#) 18.8.2021, Migrin ylijohtaja Kähkönen: Joutsenon vastaanottokeskuksen supistuksia ei olla perumassa ainakaan vielä, vaikka Suomeen on odotettavissa turvapaikanhakijoita Afganistanista

³⁸ [Uusimaa](#) 30.5.2021, Kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut, mutta työpaikan löytänyt turvapaikanhakija voi jatkossa saada helpommin oleskeluluvan työn perusteella – asia on sisäministeriön selvityksessä

³⁹ [Iltalehti](#) 12.7.2021, Suomi keskeyttänyt palautukset Afganistaniin – mahdollinen lopputulos: Kaikki saavat jäädä maahan

⁴⁰ [YLE](#) 7.9.2021, Amnesty: Poliisi kiduttanut ja raiskannut Syyriaan palaamaan joutuneita turvapaikanhakijoita

⁴¹ [Maaseudun Tulevaisuus](#) 5.5.2021, Sisäministeriö: Koronapandemia luonut uudenlaisia laittoman maahantulon ilmiöitä, laiton maassa oleskelu kuitenkin vähäistä

⁴² [Helsingin Uutiset](#) 9.8.2021, Rajavartiostolla operaatio Länsisatamassa, epäilynä laitton maahantulo

⁴³ [Iltalehti](#) 15.12.2021, Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille oleskelulupa? Sisäministeri Mikkoselta tivattiin vastausta: "Olette tekemässä laittomasti maassa olosta laillista"

⁴⁴ [MTV](#) 7.4.2021, Amnesty: Koronapandemia heikensi Suomen ihmisoikeustilannetta

⁴⁵ [Salon Seudun Sanomat](#) 18.8.2021, Suomi pyrkii evakuoimaan Kabulista noin 240 Suomen kansalaista ja lähetystön työntekijää perheineen – Ulkoministeriö: Useita suomalaisia evakuoitu Kabulista myös keskiviikkona

⁴⁶ [HS](#) 21.8.2021, Sisäministeri Ohisalon mukaan tavoitteena on nopeuttaa afganistanilaisten perheen yhdistämisä – "On selvää, että Euroopan unioni tulee jonkun verran näkemään ihmisiä"

⁴⁷ [TS](#) 26.8.2021, Niinistö: Ulkoministeriön ja Puolustusvoimien suojajoukon työ Afganistanissa erinomaista

⁴⁸ [Iltalehti](#) 20.10.2021, "Kuinka te kehtaatte!", "haloo" – hallitus tyrmäsi PS:n väitteet maahanmuutosta

KOTOUTUMINEN

Viikolla 6 Elinkeinoelämän valtuuskunta EVAn ekonomisti arvioi Suomen ”passivoivan työttömyysturvan” ja etenkin kotihoidontuen olevan syynä maahanmuuttajajanaisten heikkoon työllistymiseen.⁴⁹

Viikolla 21 sisäministeriön kerrottiin selvittävän, miten kielteisen päätöksen saaneet, mutta työllistyneet turvapaikanhakijat voisivat saada aiempaa helpommin oleskeluluvan.⁵⁰

Viikolla 23 ministeri Haatainen arvioi ministeriön tiedotustilaisuudessa Huuhkajien pääsyn EM-kisoihin olevan esimerkki urheiluseurojen tekemästä kotoutumistyöstä.⁵¹

Viikolla 30 kokoomuksen julkaisema kotouttamisohjelma sai runsaasti julkisuutta etenkin siinä käytetyn ”kantasuomalainen”-termin myötä.⁵²

Viikolla 46 hallitus ehdotti pakolaishiintien nostoa ja lisärahoitusta kotouttamiseen.⁵³ Opetushallitus julkaisi raportin suomalaisten lukutaidosta. Uutisoinnissa kerrottiin, että lukutaitoon tulisi kiinnittää huomiota etenkin kotouttamiskoulutuksessa ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden kieliopetuksessa.⁵⁴

IHMISKAUPPA

Viikolla 4 ihmiskaupan uhreja kerrottiin olleen vuonna 2020 ennätysmäärä Suomessa, ja etenkin pakotyöhön joutuneiden määrän kasvaneen.⁵⁵ Samalla viikolla uutisoitiin poliisin uudesta valtakunnallisesta ihmiskaupan torjuntaan keskittyvästä ryhmästä.⁵⁶

Viikolla 16 Helsingin Sanomat julkaisi artikkelin, jossa kerrottiin poliisin ihmiskauppatutkinnoissa olevan hälyttäviä puutteita.⁵⁷

Sisäministeriö tiedotti uusista laittoman maahantulon ilmiöistä, jotka myös mahdollisesti kytkeytyvät ihmiskauppaan.⁵⁸ Hallituksen ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma julkaistiin.⁵⁹

Viikolla 31 avun piiriin tulleiden pakkoavioliiton uhrien määrän kerrottiin kasvaneen.⁶⁰

Viikolla 39 poliisin kerrottiin tutkivan epäiltyä ihmiskauppaa ravintolassa Tampereella.⁶¹ Poliisin yt-neuvottelut keräsivät myös laajaa mediahuomiota. Yt-neuvotteluista huolimatta ihmiskauppaa tutkivan yksikön toiminnan kerrottiin jatkuvan suunnitellusti.⁶²

Viikolla 52 apulaisoikeuskansleri totesi arviossaan, että poliisilla on vaikeuksia tunnistaa mahdollisia ihmiskaupparikoksia esitutkinnessa.⁶³

EU JA MAAHANMUUTTO

Viikolla 32 tilanne Valko-Venäjän ja EU:n rajalla kiristyi. Ministeri Haaviston mukaan EU:n mahdollisuudet vaikuttaa tilanteeseen ovat rajalliset.⁶⁴

Viikoilla 32-34 Afganistanin kriisiä käsiteltiin mediassa ennen kaikkea Suomen näkökulmasta, mutta myös EU:n rooli nostettiin esiin. Uutissuomalainen muun muassa uutisoi Turkin presidentin muistuttaneen EU:ta siirtolaissopimuksesta⁶⁵ ja EU:n Josep Borellin toivovan keskusteluyhteyttä EU:n ja Talebanin välille.⁶⁶

⁴⁹ [Iltä-Sanomat](#), 6.2.2021, Eva: Maahanmuuttajajanaisten heikko työllisyys periytyy lapsille – ”Suomen passivoiva työttömyysturva ja kotihoidontuki näyttäisivät olevan syitä”

⁵⁰ [Maaseudun Tulevaisuus](#), 30.5.2021, Kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut, mutta työpaikan löytänyt turvapaikanhakija voi jatkossa saada helpommin oleskeluluvan työn perusteella – asia on sisäministeriön selvityksessä

⁵¹ [Uusimaa](#), 17.6.2021, Työministeri Haatainen: Huuhkajien EM-pelit tuskin mahdollisia ilman urheiluseurojen tekemää kotoutumistyötä

⁵² [HS](#) 28.7.2021, Kokoomuksen Mykkänen ja Kauma avaavat keskustelua herättänyttä kotouttamisohjelmaa: Tarkoituksena ei ollut erotella ihmisiä etnisen taustan perusteella

⁵³ [Keski-Uusimaa](#) 18.11.2021, Hallitus ehdottaa ensi vuoden pakolaishiintien nostoa 1 500 henkilöön

⁵⁴ [YLE](#) 16.11.2021, Lasten ja nuorten lukutaito on eriytynyt – eroja yritetään kaventaa uudella strategialla

⁵⁵ [YLE](#) 27.1.2021, Ihmiskaupan uhreiksi Suomessa joutuneita ohjattiin avun piiriin ennätysmäärä viime vuonna – prostituutioon ja rikollisuuteen pakotetut jäävät katveeseen

⁵⁶ [Iltä-Sanomat](#) 30.1.2021, Poliisin uudella ihmiskauppaa torjuvalla iskuryhmällä on jo tiedossa tutkittavia rikosvyyhtejä

⁵⁷ [HS](#) 25.4.2021, Tutkinta lopetettu

⁵⁸ [MTV](#) 5.5.2021, Koronapandemia luonut uudenlaisia laittoman maahantulon ilmiöitä – yhä useampi hakenut apua ihmiskaupan vastaisista palveluista

⁵⁹ [MTV](#) 7.5.2021, Hallitus aikoo kitkeä ihmiskauppaa kymmenillä toimenpiteillä – ohjelmalle rahoitusta 630 000 euroa

⁶⁰ [Iltä-Sanomat](#) 3.8.2021, Pakkoavioliiton uhreja tullut Suomessa tietoon aiempaa enemmän – väkivalta tuo tapaukset ilmi

⁶¹ [MTV](#) 01.10.2021, Poliisi tutkii ihmiskauppaa Tampereella – toinen vangituista istuu nepalilaisravintolan hallituksessa

⁶² [YLE](#) 4.10.2021, Poliisi välttää yt-neuvottelut: hallitus esittää poliisille 30 miljoonaa euroa lisärahaa – poliisien määrä ensi vuonna 7 500

⁶³ [MTV](#) 28.12.2021, Poliisilla on vaikeuksia tunnistaa ihmiskaupparikokset, arvioi apulaisoikeuskansleri

⁶⁴ [Iltä-Sanomat](#) 14.8.2021, Valko-Venäjän masinoimat pakolaiset aiheuttavat painetta nyt myös Latvian ja Puolan rajoilla – Haavisto näkee tilanteen ”äärimmäisen huolestuttavana”

⁶⁵ [Itä-Häme](#) 21.8.2021, Turkin presidentti Erdogan näkee, että afganistanilaissiirtolaisten määrä voi koitua haasteelliseksi – muistuttaa EU:ta siirtolaissopimuksesta

⁶⁶ [Keski-Uusimaa](#) 17.8.2021, EU:n Borrell: Taleban voitti sodan, meidän on keskusteltava heidän kanssaan

Presidentti Niinistö totesi suurlähettiläspäivien puheessaan olevansa huolissaan EU:n näkymättömyydestä Afganistanin kriisin aikana.⁶⁷

Uutissuomalaisen haastatteleman Ulkopoliittisen instituutin tutkijan mukaan ulkovaltojen kanssa neuvottelu on EU:n ensisijainen ratkaisu siirtolaiskysymyksiin.⁶⁸ Ministeri Haavisto kertoi Valko-Venäjän ja EU:n välisellä rajalla olevan mahdollisesti Suomea puhuvia ihmisalakuljettajia⁶⁹ ja Ministeri Ohisalo korosti Suomella olevan velvollisuus puolustaa EU:n yhteistä ulkorajaa, mikä voidaan tehdä sulkemalla rajanylityspaikkoja.⁷⁰

Viikoilla 28-47 uutisoitiin opposition välikysymyksestä Suomen varautumisesta mahdolliseen hybridivaikeuttamiseen rajoilla⁷¹ sekä EU:n uusista Valko-Venäjän vastaisista pakotteista.⁷²

MAAHANMUUTTO YLEISESTI

Viikolla 3 tilastokeskus raportoi, että Suomen väkiluku kasvoi muuttovoiton ansiosta.⁷³ Viikolla 11 uutisoitiin vieraskielisten osuuden olleen pääkaupunkiseudun koronavirustartunnoissa korkea jo aiemmin, ja nyt kasvaneen entisestään.⁷⁴ THL ja Sosiaali- ja terveysministeriö käsittelivät aihetta tiedotustilaisuudessa viikolla 12.

Kuntavaalien lähestyessä viikolla 22 uutisoitiin tutkimuksesta, jonka mukaan äänestysaktiivisuus on ollut matala etenkin maahanmuuttajataustaisten nuorten joukossa.⁷⁵

Viikolla 23 JCDecaux ja Helsingin kaupungin liikennelaitos (HKL) poistivat pysäkeiltä perussuomalaisten vaalimainokset, joissa vihjattiin Helsingin kaupungin vuokra-asuntojen suosivan maahanmuuttajia.⁷⁶

Viikolla 27 Kirsi Piha vetäytyi kokoomuksen puheenjohtajakisasta ja vertasi puolueen maahanmuuttokriittistä siipeä sukujuhlien kiusalliseen vieraseen.⁷⁷

Viikolla 32 uutisissa haastateltiin Teknologian tutkimuskeskus VTT:n tutkija Tuomas Kososta, jonka mukaan kaksivuotinen esikoulu vähentäisi vähävaraisten ja maahanmuuttajataustaisten perheiden lasten eriarvoisuutta.⁷⁸ Riikka Purran valinnan perussuomalaisten puheenjohtajaksi uutisoitiin tarkoittavan jatkoa nykyiselle maahanmuuttopolitiikan linjalle.⁷⁹

Viikolla 41 YLE ja MTV Uutiset kirjoittivat katujengien yleistyvän.⁸⁰ Viikolla 42 hallitus vastasi perussuomalaisten ja Liike Nytin välikysymykseen maahanmuuttopolitiikasta.⁸¹

⁶⁷ [Iltalehti](#) 24.8.2021, Sauli Niinistö: Muuttoliikkeestä pakko puhua – ”Viime kädessä meidän kaikkien on puolustettava suomalaista yhteiskuntaa”

⁶⁸ [Itä-Savo](#) 12.11.2021, EU neuvottelee siirtolaiskysymyksistä ulkovaltojen kanssa, koska se on sille poliittisesti helpompi vaihtoehto

⁶⁹ [YLE](#) 12.11.2021, Suomi vahvisti jo ulkomaalaisvalvontaansa – ulkoministerin mukaan Valko-Venäjän rajalla sattaa olla suomalaisia ihmisalakuljettajia

⁷⁰ [Itä-Häme](#) 9.11.2021, Ohisalo: Rajavartiolaki mahdollistaa rajanylityspaikkojen sulkemisen – ”Yhden ylityspaikan täytyy kansainvälisten sopimusten mukaisesti olla auki”

⁷¹ [Etelä-Saimaa](#) 16.11.2021, Oppositio jätti välikysymyksen Suomen varautumisesta mahdolliseen hybridivaikeuttamiseen rajoilla

⁷² [YLE](#) 15.11.2021, EU laajentaa Valko-Venäjän vastaisia pakotteita

⁷³ [Tilastokeskus](#) 21.1.2021, Syntyvyys kääntyi lievään nousuun vuonna 2020

⁷⁴ [YLE](#) 16.3.2021, Korkeat vieraskielisten koronaluvut nousseet entistä suuremmiksi – ”Meillä on ollut nuorempia maahanmuuttajataustaisia tehohoidossa”

⁷⁵ [Kaleva](#) 5.6.2021, Maahanmuuttajanuorten ääni ei kuulu kuntavaaleissa – ehdokkuus hirvittää, kun pitäisi ymmärtää politiikan kieltä ja vastata kaikista ”oman yhteisön” ihmisistä

⁷⁶ [Iltä-Sanomien](#) 7.6.2021, Ulkomainosyhtiö ja HKL poistavat perussuomalaisten rasistisiksi tulkitut kohumainokset – kaupungin yhtiö pyysi poistoa jo viime viikolla

⁷⁷ [MTV](#) 3.7.2021, Kirsi Piha kertoo HS:lle päätöksestään vetäytyä pormestarikisasta – kokoomuksen raju sisäinen peli yllätti: ”Se on vähän niin kuin se eno, joka tulee sukujuhlisiin aina kännissä”

⁷⁸ [Iltä-Sanomien](#) 14.3.2021, Tutkija puolustaa 5-vuotiaiden esiopetusta: ”Varmistaisi, että kaikki ovat paremmin samalla lähtöviivalla”

⁷⁹ [Iltä-Sanomien](#) 15.8.2021, ”Tavoitteemme on nolla turvapaikanhakijaa” – Riikka Purra ottaa tiukan maahanmuuttolinjan puolueensa hallitusyhteistyöindikaattoriksi

⁸⁰ [Iltalehti](#) 14.10.2021, Pk-seudun katujengien otteet koventuneet – poliisi: ”On syntynyt väkivallan kierre”

⁸¹ [HS](#) 20.10.2021, Hallitus vastasi välikysymykseen maahanmuuttopolitiikasta – Ohisalo: Suomi ei ole irtautumassa yleiseurooppalaisesta trendistä

2.3. Maahanmuuttoaiheista tutkimusta

Vuonna 2021 julkaistiin jälleen merkittävää maahanmuuttoaiheista tutkimusta. Alle on koottu havainnollistava, mutta ei tyhjentävä otos aiheeseen liittyvistä merkittävistä viranomaisjulkaisuista sekä akateemisista tutkimuksista.

Sisäministeriö julkaisi 13.4.2021 **Maahanmuuton Tilannekatsauksen 1/2021**⁸², jonka mukaan maahanmuutto on monipuolisempi ilmiö kuin julkinen keskustelu antaa ymmärtää ja välttämätöntä Suomen taloudelliselle huoltosuhteelle. Kotouttajina kunnilla on tärkeä rooli Suomen elinvoimaisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Toistaiseksi ulkomaalaistaustaisen väestön jakautumisessa on suuria eroja alueiden ja kuntien välillä. Sisäministeriön tilannekatsaus selvittää maahanmuuttoa koskevia ajankohtaisia asioita ja ilmiöitä. Tilannekatsaus ilmestyi aiemmin laajana julkaisuna 1–2 kertaa vuodessa, mutta jatkossa katsaukset ovat teemakohtaisia, ja niitä julkaistaan noin neljästi vuodessa verkkojulkaisuna.

Muuttoliike murroksessa -artikkelikokoelma⁸³ selvittää, miten muuttoliikkeeseen ja turvapaikanhakijoihin liittyviä mielikuvia luodaan. Kirja purkaa vakiintuneita puhetapoja, retorisia ja metaforisia kehystyksiä ja yhteiskunnallista polarisaatiota ja ennakkoluuloja ruokkivia merkityksenannon tapoja. Kirjassa on 11 tutkimusartikkelia ja 16 lyhyttä asiantuntijatekstiä. Tavoitteena on parempi, humanimpi ja faktoihin ja punnittuun tietoon perustuva muuttoliikekeskustelu.

Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet -kirja⁸⁴ lähestyy nykyistä Suomeen suuntautuvaa muuttoliikettä arjen turvallisuuden näkökulmasta tarjoamalla vaihtoehtoisen näkemyksen teorioille, jotka tarkastelevat muuttoliikkeen ja turvallisuuden välisiä yhteyksiä arvopaperistamisen näkökulmasta. Käsittelemällä arjen turvallisuutta teoreettisena käsitteenä ja empiirisenä elettynä todellisuutena kirja tuo esille maahanmuuttajien kokemuksia (epä)turvallisuudesta sekä käsityksiä yksilöistä ja ryhmistä, joiden elämä siirtolaisuus koskettaa. Kirjassa tarkastellaan,

kuinka arjen turvallisuus rakentuu toisistaan riippuvien toimijoiden välille henkilökohtaisella, yhteisön ja yhteiskunnallisella tasolla, ja päättelee, että arjen turvallisuuden tuottaminen on molempia osapuolia hyödyttävä, mutta toisinaan vaivalloinen prosessi kaikille osallistujille.

Migration and Media in Finland -kirja⁸⁵ yhdistää erilaisia teoreettisia lähestymistapoja selvittääkseen, miten Suomi ja sen ihmiset reagoivat Euroopan unionin (EU) pakolaiskriisiin. Yhdistämällä suomalaisen, Suomeen vapaaehtoisesti muuttaneiden ja pakolaisten haastatteluja, tekstissä esitetään erilaisia näkökulmia maahanmuuttoon Suomessa. Teoksen avaintemana on se, missä määrin eri ryhmät pitävät toisiaan taloudellisina, poliittisina ja kulttuurisina uhkina suomalaisuudelle. Lisäksi suomalaisen ja maahanmuuttajakulttuurin kulttuurinen fuusio esitetään uhkana ja mahdollisuutena Suomelle ja sen tulevaisuudelle.

Vähemmistöt muuttajina -artikkelikokoelma⁸⁶ tarjoaa tuoreen näkökulman muuttoliikkeiden ja toiseuden historiaan käsittelemällä vähemmistöjen liikkuvuuteen liittyviä kokemuksia 1800-luvun lopulta nykypäivään. Kirjan yksitoista tutkimusartikkelia käsittelevät muun muassa Suomen tataarien ylijäijäistä historiaa, saamelastaustaisia siirtolaisia Pohjois-Amerikassa, suomenjuutalaisten jatkosodan aikaisia evakuoitusuunnitelmia, sekä suomenruotsalaisten kuurojen maastamuuttoa Ruotsiin. Yhdessä kirjan luvut purkavat muuttoliikkeisiin ja ulkosuomalaisuuteen liittyviä hiljaisuuksia ja sokeita pisteitä ja haastavat kansallista katsetta muuttoliikkeisiin.

Maahanmuuton lait ja menettelyt -käytännön käsikirja⁸⁷ kokoaa yhteen maahanmuuttoon liittyvän ajantasaisen juridisen tiedon: lainsäädännön, oikeuskäytännön ja kansainväliset sopimukset. Maahanmuuttoon liittyvän juridisen tiedon saanti on vaikeaa tiedon hajanaisuuden vuoksi, ja teos vastaa tarpeeseen saada kaikki relevantti tieto yhteen koottuna.

Mikko Leinon väitöskirjan **Among friends and strangers : The influence of residential context on attitudes and deliberation on immigration**⁸⁸

⁸² Sisäministeriö, Maahanmuuton Tilannekatsaus 1/2021, saatavilla <https://intermin.fi/-/suomen-vaesto-monimuotoistuu-vaihtelua-on-alueittain> (Viitattu 23.2.2022)

⁸³ Kotilainen, N., Laine, J. (toim.) (2021), Muuttoliike murroksessa: metaforat, mielikuvat, merkitykset, Helsinki, Into

⁸⁴ Assmuth, L., Haverinen, V.-S., Prokkola, E.-K., Pöllänen, P., Rannikko, A. and Sotkasiira, T. (2021), Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet. Helsinki: Finnish Literature Society.

⁸⁵ Croucher, S.M., Galy-Badenas, F., Condon, S.M., Sharapan, M. & Salonen, M. (2021), Migration and Media in Finland. Springer International Publishing.

⁸⁶ Tervonen, M & Leinonen, J (toim) (2021), Vähemmistöt muuttajina : näkökulmia suomalaisen muuttoliikehistorian moninaisuuteen, Tutkimus Nro 6 , Siirtolaisuusinstituutti, Turku, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7399-10-1> (Viitattu 17.3.2022)

⁸⁷ Juvonen, Anna-Maija (2021), Maahanmuuton lait ja menettelyt : käytännön käsikirja / Anna-Maija Juvonen. Helsinki : Edita

⁸⁸ Leino, Mikko, (2021) Among friends and strangers : The influence of residential context on attitudes and deliberation on immigration, Turun yliopiston julkaisuja osa 566), Väitöskirja, Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8701-6> (Viitattu 17.3.2022)

tarkoituksena on analysoida asuinalueen vaikutusta enemmistön maahanmuuttoasenteisiin sekä aiheesta käytävään keskusteluun. Se tutkii missä määrin vakiintuneet uhka- ja kohtaamisteorioiden selittävät yksilöiden asenteita. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään samanmielisten kohtaamisen sekä ryhmäpolarisaation teorioiden mahdollisuuksia selittää eroja maahanmuuttoasenteissa saman kaupungin eri osien välillä. Väitöskirjassa kartoitetaan myös teemoja sekä argumentteja, joita keskustelijat – niin maahanmuuttoon myönteisesti kuin kielteisesti suhtautuvat – omaehtoisesti nostavat esiin, kun heitä pyydetään keskustelemaan maahanmuutosta pienryhmissä.

Josefina Sipisen väitöskirja **Recruitment of immigrant-origin candidates in Finnish municipal elections**⁸⁹ tarkastelee maahanmuuttotasaustaisten ehdokkaiden rekrytoitumista Suomen kuntavaaleissa. Tarkoituksena on syventää keskustelua tekijöistä, jotka yhtäältä edistävät ja toisaalta vaikeuttavat maahanmuuttajien poliittisen edustuksen toteutumista. Tutkimuksen empiirisessä osiossa keskitytään kevään 2017 kuntavaaleihin ja vastataan kolmeen päätutkimuskysymykseen: (1) Mitkä olivat keskeisimmät erot eri etnisten ryhmien poliittisessa kiinnittymisessä? (2) Mikä vaikutti poliittisten puolueiden kysyntään eli halukkuuteen rekrytoida maahanmuuttotasaustaisia henkilöitä ehdokaslistoilleen? (3) Miten maahanmuuttotasaustaisten ehdokkaiden tarjonta eli heidän yhteiskunnallinen taustansa, resurssinsa ja motivaationsa vaikuttivat paitsi päätökseen ehdolle asettumisesta myös heidän valikoitumisensa ehdokaslistalle? Tutkimuksen tulokset osoittavat, ensinnäkin, että poliittinen kiinnittyminen vaihtelee suuresti eri etnisten vähemmistöryhmien välillä ja että tätä selittävät moninaiset taustamaahan, Suomeen muuttamisen syyhin ja ryhmien kotoutumiseen liittyvät seikat.

Myös maahanmuuttajien terveyden ja hyvinvointiin liittyviä tutkimuksia julkaistiin 2021:

Helsingin kaupungin tutkimus **Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten hyvinvointi Helsingissä**⁹⁰ tarkastellee ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten hyvinvointia Helsingissä. Ensisijaisesti vertaillaan suomalaistaustaisia ja ulkomaalaistaustaisia lapsia ja nuoria, mutta mukana on myös itse Suomeen muuttaneiden ja Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten vertailua. Useissa aihealueissa

verrataan keskenään myös poikien ja tyttöjen tilannetta ja kokemuksia. Tutkimuksessa arvioidaan, että vaikka suurin osa Helsingin ulkomaalaistaustaisista lapsista ja nuorista voi erittäin hyvin, osa kokee monenlaisia haasteita. Ulkomaalaistaustaiset lapset ja nuoret elävät esimerkiksi huomattavasti muita useammin pienituloisessa perheessä. Lapsiköyhyys on yhä huolestuttavan yleistä, vaikka pienituloisissa perheissä asuvien ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten osuus onkin jonkin verran pienentynyt.

Esther Idehenin väitöskirjassa **Cervical cancer screening participation among women of migrant origin in Finland**⁹¹ tarkasteltiin kohdunkaulansyövän seulontaan (papakoe) osallistumista ja osallistumiseen liittyviä tekijöitä eräissä 25–64 vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten naisten ryhmissä Suomessa. Tutkimus koostui neljästä osatyöstä ja siinä käytetään sekä määrällisen (osatyöt I-III) että laadullisen (osatyö IV) tutkimuksen menetelmiä. Tutkimuksen kohderyhmät olivat venäläiset, somalialaiset sekä Irakin ja Iranin kurditaustaiset naiset (osatyöt I-III). Vertailuryhmänä oli suomalainen kantaväestö (osatyöt II-III). Lisäksi kohderyhminä olivat Suomessa asuvat afrikkalaiset, joiden tausta on Nigeriassa, Ghanassa, Kamerunissa ja Keniassa (osatyö IV). Huolimatta Suomessa kaikille yhdenmukaisesti tarjotusta kohdunkaulansyövän seulonnasta, tutkimus osoitti, että jotkin ulkomaalaistaustaiset väestöryhmät osallistuvat kantaväestöä harvemmin kohdunkaulansyövän seulontoihin. Lisäksi joissakin ryhmissä on epätietoisuutta seulontaohjelmasta aiheutuen ryhmien välisiä eroja osallistumisessa.

Tutkien ja tarinoiden kohti pakolaistaustaisten nuorten kestävästä hyvinvointia⁹² -teoksessa kerrotaan tutkimuksista, joiden tekemiseen Suomeen pakolaisina tulleet nuoret aikuiset ovat osallistuneet tasavertaisina kumppaneina tutkijoiden kanssa. Tavoitteena on ollut tukea nuoria heidän omien vahvuksiensa ja kykyjensä tunnistamisessa ja innostaa heitä pyrkimään kohti omia tavoitteitaan ja haaveitaan elämässä. Teoksessa pohditaan myös sitä, miten taiteen keinoin voitaisiin tukea pakolaistaustaisten nuorten hyvinvointia ja yhteiskunnassa toimimisen kykyä. Tutkimushavaintojen mukaan kertomusten ja niiden julkisen esittämisen kautta kuulluksi ja nähdyksi tulemisella on merkitystä pakolaisnuorten hyvinvoinnille.

⁸⁹ Sipinen, Josefina (2021) Recruitment of immigrant-origin candidates in Finnish municipal elections, Väitöskirja, Tampereen yliopisto, johtamisen ja talouden tiedekunta, Tampere, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1910-6> (Viitattu 18.3.2022)

⁹⁰ Ahtiainen, H. et al (2021) Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten hyvinvointi Helsingissä, Helsinki : Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitieto, Tutkimuksia 5:2021, saatavilla https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_02_04_Tutkimuksia_5_Ahtiainen_Maki_Maatta_Saukkonen_Yijala.pdf (Viitattu 16.3.2022)

⁹¹ Idehen, Esther E. (2021), Cervical cancer screening participation among women of migrant origin in Finland : disparities, challenges, and opportunities for improvement / Esther E. Idehen. - Väitöskirja : Kuopio : University of Eastern Finland, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4306-4> (Viitattu 17.3.2022)

⁹² Rättilä, T., Honkatukia, P., (2021), Tutkien ja tarinoiden kohti pakolaistaustaisten nuorten kestävästä hyvinvointia, Tiina Rättilä & Päivi Honkatukia (toim.), Helsinki, Julkaisuja, Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura

Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot -tutkimuksessa⁹³

tarkastelun kohteena ovat kotoutumisen osa-alueista asuminen, työllisyys ja tulot. Tiedot perustuvat ensisijaisesti Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupunkien sekä Uudenmaan liiton Tilastokeskukselle tekemään tietopyyntöön. Suurimmaksi osaksi on selvitetty ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten eli maahanmuuttajien nykyistä tilannetta ja siihen johtanutta kehitystä. Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten eli maahanmuuton toisen sukupolven osalta analysoidaan eräitä koulutukseen, työllisyyteen ja tuloihin liittyviä tietoja. Tarkastelun pääasiallinen kohdevuosi on 2018. Maahanmuuttajat ovat heterogeeninen ryhmä, ja elinolosuhteet vaihtelevat paljon kaikilla tarkastelluilla osa-alueilla. Taustamaaryhmien väliset erot heijastavat eroja esimerkiksi Suomeen muuton perusteissa sekä muuttajien koulutustasossa. Myös sukupuolten välillä on etenkin länsimaiden ulkopuolelta tulevissa maaryhmissä paikoin suuria eroja. Pääkaupunkiseudulla on paljon elämässään menestyneitä maahanmuuttajia, jotka tuovat seudulle elinvoimaa ja verotuloja.

Sanju Silwalin väitöskirjan **Post-traumatic stress among adolescents surviving Nepalese earthquake and children of immigrants in Finland**⁹⁴ tavoitteena on tunnistaa traumaperäisen stressihäiriön (PTSD) oireiden riskitekijöitä hyödyntämällä kahta eri tutkimusasetelmaa: maanjäristyksen jälkeen toteutettua seurantatutkimusta sekä suomalaista väestötutkimusta. Tutkimuksessa selvitettiin psyykkisten oireiden (traumaperäiset oireet ja masennusoireet) esiintyvyyttä 839:lla 11–17-vuo-

tiaalla nuorella 18 ja 31 kuukautta Nepalín vuoden 2015 maanjäristyksen jälkeen sekä tutkittiin psyykkisten oireiden mahdollisia riskitekijöitä. Tutkimuksessa I traumaperäisen stressihäiriön sekä masennuksen oireiden esiintyvyyys nuorilla oli korkeampi maanjäristyksestä pahemmin kärsineellä alueella. Psyykkisiin oireisiin olivat yhteydessä naissukupuoli, altistuminen traumaattiselle kokemukselle ennen maanjäristystä sekä loukkuun jääminen tai loukkaantuminen.

THL:n julkaiseman **MigCOVID Survey 2020-2021 -raportin**⁹⁵ tavoitteena oli selvittää COVID-19-epidemian vaikutuksia jokapäiväiseen elämään, terveyteen, psyykkiseen hyvinvointiin ja elämänlaatuun Suomeen muuttaneilla henkilöillä. Tutkimuksessa käytettiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttaman Koronaepidemian vaikutukset ulkomailta syntyneiden hyvinvointiin (MigCOVID) -tutkimuksen aineistoa.⁹⁶ Aineisto kerättiin lokakuun 2020 ja helmikuun 2021 välillä, samaan aikaan COVID-19-epidemian toisen aallon kanssa Suomessa. Yhteensä 3 668 20–66-vuotiasta henkilöä osallistui MigCOVID-tutkimukseen. Osallistumisprosentti oli 60 %. Tilastollisesti merkitseviä eroja koko väestöön nähden havaittiin siten, että suuremmalla osalla Suomeen muuttaneista henkilöistä oli huolenaiheita COVID-19-epidemiaan liittyen. Huolet liittyivät COVID-19-tartunnan saamiseen, toisten tartuttamiseen, läheisen henkilön tartunnan saamiseen, syrjinnän tai välttelyn kokemiseen COVID-19:n vuoksi, työn jatkumiseen, valtionjohdon taitoihin hoitaa kriisiä ja terveydenhuollon pystyvyyteen hoitaa kaikki potilaat.

⁹³ Saukkonen, P. (2021), Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot, Tutkimuksia 2021:1, Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitieto, Helsinki, https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_03_10_Tutkimuksia_1_Saukkonen.pdf (Viitattu 17.3.2021)

⁹⁴ Silwal, S. (2021), Post-traumatic stress among adolescents surviving Nepalese earthquake and children of immigrants in Finland, Väitöskirja, Turun yliopiston julkaisuja osa 1545, Turun yliopisto, Turku, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8425-1> (Viitattu 17.3.2022)

⁹⁵ Skogberg, N., Koponen, P., Lilja, E., Austero, S., Prinkey, T., Castaneda A. (2021), Impact of Covid-19 on the health and wellbeing of persons who migrated to Finland : the MigCOVID Survey 2020-2021, Raportti 2021:8, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-683-1> (Viitattu 18.3.2022)

⁹⁶ THL, Koronaepidemian vaikutukset ulkomailla syntyneiden hyvinvointiin (MigCOVID), <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/koronaepidemian-vaikutukset-ulkomailla-syntyneiden-hyvinvointiin-migcovid-> (Viitattu 18.3.2022)

2.4. Muita yleisesti maahanmuuttoon liittyviä kehityskulkuja

Suomi avasi **suurlähetystöt Senegalin Dakariin ja Qatarin Dohaan** 10.12.2021⁹⁷. Molemmat suurlähetystöt aloittivat toimintansa pienimuotoisesti ja väliaikaisissa tiloissa. Konsulipalvelut annetaan edelleen Dakarin osalta Suomen Abujan-suurlähetystössä ja Dohan osalta Suomen Abu Dhabin -suurlähetystössä siihen asti, kun uusien edustustojen tilat mahdollistavat palvelujen antamisen. Sekä Suomen Dakarin-suurlähetystössä että Suomen Dohan-suurlähetystössä annetaan kuitenkin palvelua hädänalaisessa asemassa oleville ja hoidetaan muut välitöntä toimintaa paikan päällä vaativat kiireelliset konsulipalvelut heti 10.12. alkaen.

Lisäksi asetuksen muutos koski **Suomen Teheranin-suurlähetystöä**, jolla on jatkossa toimivalta antaa Iranissa laillisesti oleskelevalle afganistanilaisille oleskelulupalveluita. Aikaisemmin näitä palveluita on saanut ainoastaan Suomen New Delhin -suurlähetystöstä.

Tulevaisuuden Maahanmuuttovirasto -hanke⁹⁸ päättyi 2021 vuoden lopussa. Hankkeen tavoitteena oli luoda suunnittelun ja johtamisen tueksi vakiintuneet toimintatavat, joilla tuotetaan mahdollisimman luotettavaa ennakkointitietoa maahanmuutosta ja sitä koskevista yhteiskunnallisista tarpeista. Lisäksi selvitettiin maahanmuuttohallinnon tuottavuutta ja vaikuttavuutta: sitä, millaista yhteiskunnallista vaikuttavuutta maahanmuuttohallintoon sijoitetulla rahalla saadaan vastineeksi. Hanke toteutettiin sisäministeriön maahanmuutto-osaston johdolla. Hanketyöryhmään kutsuttiin edustajat työ- ja elinkeinoministeriöstä, ulkoministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, valtiovarainministeriöstä sekä Maahanmuuttovirastosta. Laajan asiantuntemuksen varmistamiseksi hankkeessa kuultiin myös eri sidosryhmiä, kuten tutkijoita ja elinkeinoelämän edustajia.

Laurea YAMK-opiskelijat olivat mukana kehittämässä entistä osallistavampaa maahanmuuttopolitiikan valmistelua yhteisprojektissa sisäministeriön kanssa.⁹⁹ Hankkeessa pyrittiin saamaan vastauksia siihen, miten Suomeen saapuneet maahanmuutta-

jat voitaisiin osallistaa entistä tiiviimmin mukaan uuden suomalaisen maahanmuuttopolitiikan valmisteluun? Laurean palvelumuotoilun YAMK-koulutuksen opiskelijat pääsivät ideoimaan ratkaisuehdotuksia syksyn aikana toteutetulla opintojaksollaan. Opintojakson projekti toteutettiin yhteistyössä sisäministeriön Suomen maahanmuuttopolitiikkaa valmistelevan hankkeen kanssa. Suomella ei ole aiemmin ollut kokonaisvaltaista maahanmuuttopolitiikkaa, joten hankkeessa tavoitteena oli koota yhteiset tavoitteet ja keinot vaikuttavan maahanmuuttopolitiikan rakentamiseksi.

Huhtikuun 29. päivä 2021 hallitus neuvotteli **julkisen talouden suunnitelmasta 2022-2025**¹⁰⁰, jossa se nosti väestöpolitiikan olennaiseksi osaksi agenda. Tähän liittyen hallitus julkaisi samana päivänä **Hallituksen kestävyystiekartan**¹⁰¹, jonka mukaan Suomi ei ole kyennyt houkuttelemaan tuotannollisia investointeja eikä työperäistä maahanmuuttoa toivotussa määrin. Nettomaahanmuutosta huolimatta Suomen työikäinen väestö supistuu, koska eläköityvät ikäluokat ovat selvästi suurempia kuin työikään tulevat ikäluokat. Nykyisen väestöennusteen mukaan Suomen väestön määrä kääntyy laskuun 2030-luvun alkuvuosina. Tämän vuoksi hallituksen agendalle nostettiin päätös lisätä maahanmuuttoa: Tavoitteena on kasvattaa työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa vähintään 10 000 hengellä vuodessa vuoteen 2030 mennessä.

Helsingin kaupungin **International House Helsinki: digitaalisen kehittämisen selvitys** -hankkeessa toteutetaan International House Helsingin digitaalista kehittämistä tukeva selvitys, jonka tavoitteena on edistää asiakaslähtöistä, ennakoivaa ja tehokasta tapaa tuottaa maahanmuuton alkuvaiheen viranomaispalveluita. Selvityksessä tarkastellaan digitaalisten palveluiden ja asiainn kehittämiseen liittyviä tarpeita ja reunaehtoja, syvennetään asiakasymmärrystä (kolmansien maiden kansalaiset) sekä laaditaan toimenpide-ehdotukset kehittämisen tueksi. Pitkän aikavälin tavoitteena on, että asiakas saa hoidettua asiansa nopeasti ja helposti yhdellä kertaa – joko verkossa tai palvelupisteessä. Hankkeen toteutusaika on 1.11.2021 - 30.6.2022.

⁹⁷ Ulkoministeriö 3.12.2021, Suomi avaa suurlähetystöt Dakariin ja Dohaan <https://valtioneuvosto.fi/-/suomi-avaa-suurlahetystot-dakariin-ja-dohaan> (Viitattu 17.03.2022)

⁹⁸ Sisäministeriö, Tulevaisuuden Maahanmuuttovirasto, <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tnunnus=SM037:00/2020> (Viitattu 23.2.2022)

⁹⁹ Laurea 15.12.2021, YAMK-opiskelijat kehittämässä entistä osallistavampaa maahanmuuttopolitiikan valmistelua, <https://www.laurea.fi/ajankohtaista/opiskelijaprojektit/yamk-opiskelijat-kehittamassa-entista-osallistavampaa-maahanmuuttopolitiikan-valmistelua/> (Viitattu 23.2.2022)

¹⁰⁰ Valtioneuvoston viestintäosasto, Valtiovarainministeriö 29.4.2021, Hallitus päätti vaalikauden lopun linjauksista ja vuosien 2022–2025 julkisen talouden suunnitelmasta, <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-paatti-vaalikauden-lopun-linjauksista-ja-vuosien-2022-2025-julkisen-talouden-suunnitelmasta> (Viitattu 23.2.2022)

¹⁰¹ Valtioneuvosto (2021), Hallituksen kestävyystiekartta, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:43, saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-682-2> (Viitattu 17.3.2022)

Maahanmuuttoviraston **LYRIA - Maahanmuuttoon liittyvien lupaprosessien yhtenäinen perehdytys- ja itseopiskeluhankkeen** tavoitteena on tehostaa viranomaisten toimintatapoja luomalla työ- ja yrittäjyysperusteisia lupaprosesseja koskeva digitaalinen itseopiskelumateriaali, jonka tarkoituksena on, että työ- ja yrittäjyysperusteisten lupahakemusten päätöksenteko nopeutuu ja neuvonta yhtenäistyy. Hanke selkiyttää maahantulomenettelyjä ja tehostaa viranomaisten toimintatapoja uudella perehdytysmenetelmällä. Yhtenäinen perehdytysmateriaali lisää prosessien avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja oikeusvarmuutta. Hankkeen toteutusaika on 1.11.2021 - 31.12.2022.

Maahanmuuttoviraston ennakkoinnin ja resurssisuunnittelun SEER -hankkeessa kehitetään maahanmuuton analyysitoimintaa Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiassa asetettujen sujuvan, joustavan ja laadukkaan päätöksentekotoiminnan tavoitteiden tueksi. Hankkeen painopisteenä on tilastotietojen ja asiantuntijatiedon yhdistäminen ja jalostaminen analyysityökaluksi strategisten tavoitteiden toteuttamisen tueksi ennakkoinnin ja erilaisten skenaariolaskelmien avulla. Tavoiteltuna tuloksena on laillisen maahanmuuton edistäminen sujuvan lupaprosessin kautta sekä kustannuksia säästävä kokonaistaloudellisesti tehokkain resurssien kohdentaminen pitkäjänteisen resurssisuunnittelun kautta. Näin havaitaan mahdolliset tarpeet järjestelmän parantamiselle ja lainsäädäntömuutoksille. Hankkeen toteutusaika on 1.6.2021 - 31.12.2022.

3. Laillinen maahanmuutto ja muuttoliike

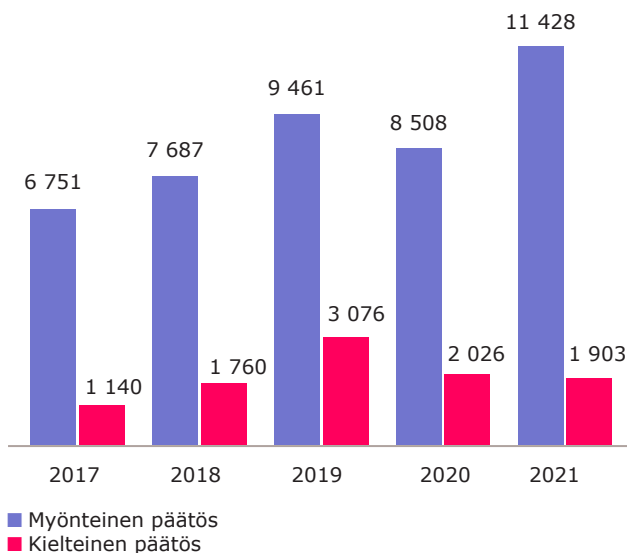
3.1. Työperusteinen maahanmuutto¹⁰²

PÄÄTÖKSET

Vuonna 2021 ensimmäinen oleskelulupa Suomeen työntöön perusteella myönnettiin 11 428 henkilölle, joka oli merkittävä nousu vuoden 2020 lukuihin (8 508). Työntöön perusteella myönnettyjen oleskelulupien määrät ovat yleisesti olleet kasvusuunnassa jo useamman vuoden ajan, mutta vuoden 2020 vaikutti selkeästi COVID-19-pandemia, kun **taas vuonna 2021 nouseva trendi jatkui selkeästi**.

Maahanmuuttovirasto ratkaisi kaikkiaan 13 775 työperusteista ensimmäistä oleskelulupahakemusta, joista 83 prosenttiin tehtiin myönteinen päätös ja 13,8 prosenttiin kielteinen päätös (3,2 % raukasi). Myös kansalaisuuksissa nähtiin muutoksia vuonna 2021; Eniten ensimmäisiä oleskelulupia työntöön perusteella myönnettiin Ukrainan (3 660 kpl), Venäjän (1 312 kpl) ja Filippiinien (865 kpl) kansalaisille.

Ensimmäiset oleskelulupapäätökset työntöön perusteella 2017-2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto

Työntöön perusteella myönnettyt oleskeluluvat jaotellaan alakategorioihin alla olevan kaavion mukaisesti. Edellisvuosien tapaan yleisimmän ensimmäinen työperusteinen oleskelulupa myönnettiin osaratkaisua edellyttävää työntöön varten, eli kyseessä oli niin sanottu työntekijän oleskelulupa.¹⁰³

Työntekijän oleskelulupaa hakevat ovat pääasiassa suorittavan työn tekijöitä. Työntekijän oleskelulupia myönnetään esimerkiksi seuraaville ammattialoille: maatalous-, ravintola-, keittiö-, rakennus-, siivous- ja kuljetusalat.¹⁰⁴ Työntekijän oleskelulupia myönnettiin vuonna 2021 yhteensä 5 929 kappaletta. Yleisin kansalaisuus olivat ukrainalaiset (1 835 oleskelulupaa).

Vuoden 2020 lukujen notkahdukseen (864) verrattuna vuonna 2021 erityisasiantuntijoille myönnettyjen lupien lukumäärä lähti jälleen nousuun (1 293 kpl).

Myös vuonna 2021 eniten erityisasiantuntijoita Suomeen saapui Intiasta (459). Suurin osa heistä tuli IT-alan tehtäviin, kuten edellisinäkin vuosina.

Lisäksi Suomeen tuli paljon kausityöntekijöitä: Yhteensä 2022 myönnettyä lupaa, kun mukaan lasetaan 3–6 kuukautta kestävä kausityö sekä 6–9 kuukautta kestävä kausityö, joka edellyttää osaratkaisua. Kausityöntekijöitä Suomessa työskentelee erityisesti puutarhoilla, kasvihuoneilla, marjatililla ja metsämarjanpoiminnassa.

Kasvuyrittäjän oleskelulupia myönnettiin vuonna 2021 yhteensä 155 kappaletta, mikä oli jo merkittävä nousu edeltäviin vuosiin, jolloin lupien määrät jäivät 50 kpl tienoille.

Jatkolupia työntöön perusteella myönnettiin yhteensä 12 992 kappaletta, joten jatkolupien määrä nousi merkittävästi edellisvuodesta, jolloin vastaavia oleskelulupia myönnettiin 10 461 kappaletta. Oleskeluoikeuttaan työn perusteella jatkoivat yleisimmän Ukrainan, Venäjän federaation ja Intian kansalaiset.

Työn perusteella oleskeluluvan saaneista 29 prosenttia oli naisia ja 71 prosenttia miehiä.¹⁰⁵

¹⁰² Oleskelulupatilastot Maahanmuuttovirastolta, ellei toisin mainittu.

¹⁰³ Työntekijän oleskelulupahakemus ratkaistaan kaksivaiheisessa prosessissa, johon sisältyy TE-toimiston osapäätös. Tämän vuoksi työntekijän oleskeluluvasta käytetään myös nimitystä osaratkaisua edellyttävä työnteko. TE-toimiston osapäätös on kokonaisharkinta, joka sisältää työvoiman saatavuuden, työsuhteen ehtojen ja työnantajan ja työntekijän edellytysten arvioinnin. TE-toimiston osapäätöksen jälkeen oleskelulupahakemuksen lopullinen ratkaisu siirtyy Maahanmuuttovirastolle, joka arvioi, täyttyvätkö oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset.

¹⁰⁴ Sisäministeriö (2018), Töihin Suomeen - Hallituksen maahanmuuttopolitiittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi, Sisäministeriön julkaisu 1/2018, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-176-3> (Viitattu 16.4.2020)

¹⁰⁵ Mukaan on laskettu sekä ensimmäiset oleskeluluvat että jatkoluvat.

Päätökset ensimmäisiin oleskelulupahakemuksiin työn perusteella 2021

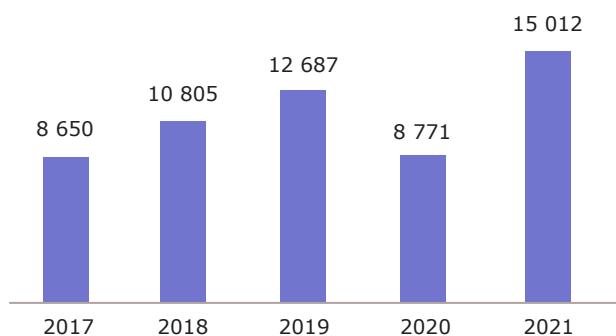
	Myönteiset	Kielteiset	Yhteensä
Elinkeinonharjoittaminen	110	279	389
Osaratkaisua edellyttävä työnteko	5 929	1 439	7 368
Tieteellinen tutkimus	964	6	970
Harjoittelija	91	7	98
Urheilu ja valmentaminen	296	64	360
Erityisasiantuntija	1 293	21	1 314
Muu työnteko	334	22	356
Erityisasiantuntija, sininen kortti	191	0	191
Kausityö	1 619	47	1 666
Osaratkaisua edellyttävä kausityö	403	10	413
Sisäinen siirto	15	0	15
Startup-yrittäjä	155	7	162
Vapaaehtoistyö	28	1	29
Yhteensä	11 428	1 903	13 331

Lähde: Maahanmuuttovirasto

HAKEMUKSET

Pandemian vaikutuksista huolimatta, vuonna 2021 työ pysyi edellisvuoden tapaan yleisimpänä ensimmäisen oleskeluluvan hakuperusteena. Ensimmäisiä oleskelulupahakemuksia työn perusteella pantiin vireille yhteensä 15 012 kappaletta, mikä ei ainoastaan ollut merkittävä nousu edellisvuoteen vaan myös myös ennätysmäärä työhakemuksia ylipäätään (vrt. 12 687 hakemusta edellisvuonna 2019).

Ensimmäiset työperusteiset oleskelulupahakemukset 2017-2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto

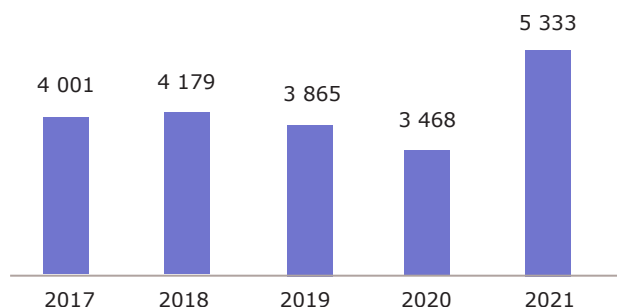
Työn perusteella myönnettyjen oleskelulupien määrä ei kuitenkaan anna kaiken kattavaa kuvaa ulkomaisesta työvoimasta Suomessa, sillä kaikkien Suomeen töihin tulevien ei tarvitse hankkia oleskelulupaa. Osa ulkomaisesta työvoimasta saapuu Suomeen vapaan liikkuvuuden puitteissa EU- ja ETA-alueelta. EU-kansalaiset voivat oleskella ja työskennellä Suomessa vapaasti kolmen kuukauden ajan rekisteröimättä oleskeluoikeuttaan. Yli kolme kuukautta Suomessa oleskelevien EU-kansalaisten tulee rekisteröidä oleskeluoikeutensa.

Vuonna 2021 työn perusteella oleskeluoikeutensa rekisteröineiden EU-kansalaisten määrä nousi merkittävään kasvuun muiden työlupien tapaan. Vuonna 2021 yhteensä 5333 EU-kansalaista rekisteröi oleskeluoikeutensa Suomessa työn perusteella. Luku sisältää sekä työn, että elinkeinonharjoittamisen perusteella myönteisen rekisteröintipäätöksen saaneet. Maahanmuuttovirasto arvioi, että todennäköisesti kasvu liittyi COVID-19-pandemiaan.¹⁰⁶

Yli kolmannes (37 %) työn perusteella oleskeluoikeutensa rekisteröineistä EU-kansalaisista oli kansalaisuudeltaan virolaisia (1989 henkilöä). Työn perusteella Suomeen tultiin myös mm. Romaniasta ja Latviasta.

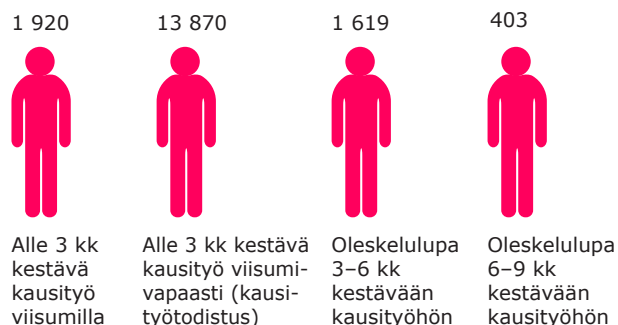
¹⁰⁶ Maahanmuuttovirasto 26.1.2022, Maahanmuuton tilastot 2021: Ennätysmäärä haki oleskelulupaa työn perusteella <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2021-ennatysmaara-haki-oleskelulupaa-tyon-perusteella> (Viitattu 04.03.2022)

Työn perusteella oleskeluoikeutensa rekisteröineet EU-kansalaiset



Lähde: Maahanmuuttovirasto

Kausityö vuonna 2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto ja ulkoministeriö

EU- ja ETA-kansalaisten lisäksi **osa kolmansista maista Suomeen saapuneista kausityöntekijöistä jää pois tarkastelusta, jos katsotaan ainoastaan myönnettyjä oleskelulupia**. Vuonna 2018 voimaan tulleen lain mukaan yli kolmeksi kuukaudeksi kausityöhön tulevien tulee hakea kausityöntekijän oleskelulupaa, joten he sisältyvät nykyisellään oleskelulupatilastoihin. Alle kolmeksi kuukaudeksi kausityöhön tulevat eivät kuitenkaan edelleenkään näy oleskelulupatilastoissa. Viisumivapaasta maasta alle kolmeksi kuukaudeksi kausityöhön saapuvien tulee hankkia **kausityötodistus**. Näitä myönnettiin vuonna 2021 yhteensä 13 870 kappaletta.

Viisumivelvollisista maista saapuvat alle kolme kuukaudeksi työhön tulevat puolestaan hankkivat **viisumin**, joita myönnettiin kausityön tekoon noin 1920 kappaletta. Kausityöviisumeita myönnettiin pääosin Venäjän (1469) ja Thaimaan (246) kansalaisille.¹⁰⁷ On huomattava, että ukrainalaiset eivät 2021 luvussa enää edellisvuosien tapaan olleet erityisen korkealla viisumiluvuissa. Tämä johtuu pääasiassa siitä, että he pääsevät liikkumaan Suomeen myös biometrisellä passilla ilman viisumia. Tällöin heidän tulee hakea kausityötä varten kausityötodistus Maahanmuuttovirastosta.

BREXIT

Ison-Britannian kansalaiset sekä heidän perheenjäsenensä ovat 1.10.2020 alkaen voineet hakea erosopimuksen mukaista oleskeluoikeutta. Viime vuonna britit ja heidän perheenjäsenensä jättivät 2894 hakemusta erosopimuksen mukaisesta oleskeluoikeudesta. Vuonna 2020 niitä jätettiin 1737. Myönteisiä päätöksiä vuonna 2021 oli yhteensä 3288 kappaletta.

Briteillä ja heidän perheenjäsenillä oli oikeus hakea erosopimuksen mukaista oleskeluoikeutta 30.9.2021 asti, jos he olivat rekisteröineet oleskeluoikeutensa EU-kansalaisena tai EU-kansalaisen perheenjäsenenä. Vuodesta 2021 alkaen Suomeen muuttavat britit tarvitsivat oleskeluluvan.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Lähde: Ulkoministeriö, mukana luvussa ovat myös luonnonmarjanpöimijät, jotka eivät hae kausityöviisumia vaan normaalin Schengen-viisumin.

¹⁰⁸ Maahanmuuttovirasto 20.1.2021, Maahanmuuton tilastot 2020: Suomeen muutetaan useimmiten työn takia, korona vaikutti hakemusten määrään, <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2020-suomeen-muutetaan-useimmiten-tyon-takia-korona-vaikutti-hakemusten-maaraan> (Viitattu 23.3.2022)

3.2. Työperusteista maahanmuuttoa koskevaa tutkimusta

Valtiontalouden tarkastusviraston raportti **Työperäisen maahanmuuton kannustimet ja esteet**¹⁰⁹ kuvaa työperäisen maahanmuuton järjestelmää ja viimeaikaisia kehityspiirteitä Suomessa ja kansainvälisesti. Selvityksen perusteella työperäisen maahanmuuton este on hitaat, monimutkaiset ja vaikeasti ennakoitavat hallinnolliset prosessit. Työperäinen maahanmuutto on luonteeltaan useiden eri hallinnonalojen yhteistä aluetta, ja yhteistyössä on paikoin kehitettävää. Kansainvälisen työvoimakilpailun näkökulmasta Suomella on paljon kirittävää. Suomen houkuttelevuus perustuu turvallisuuteen, puhtaaseen ympäristöön ja toimiviin yhteiskunnallisiin järjestelmiin. Suomi sijoittuu kuitenkin vaatimattomasti monilla houkuttelevuusmittareilla. Kansainvälisten opiskelijoiden kohdemaana Suomi sijoittuu hyvin, mutta heikot uramahdollisuudet varjostavat heidän asettautumistaan maahan pysyvästi. Tilastotietoa Suomeen jäävistä työperäisistä maahanmuuttajista ei vielä ole. Tärkeimpinä keinoina edistää työperäistä maahanmuuttoa selvityksessä pidetään lainsäädännön ja viranomaiskäytäntöjen laajaa uudistamista sekä tahtoa kohentaa Suomen houkuttelevuutta. Uudistustarvetta on erityisesti maahantulon käytännön prosesseissa, ja se parantaisi työntekijöiden saantia paikallisiin työvoimatarpeisiin.

Valtioneuvoston selvityksessä nopeavaikutteisista toimista osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi¹¹⁰ analysoidaan osaavan työvoiman saatavuusongelmien ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmien syitä ja jakautumista sekä toimialoitain että alueellisesti. Lisäksi selvitykseen on koottu tietoja siitä, miten hallituksen jo linjaamat toimenpiteet auttavat osaavan työvoiman saatavuudessa sekä analysoitu keinoja, joilla jo linjattuja toimenpiteiden vaikuttavuutta voitaisiin vielä vahvistaa. Selvitykseen on nostettu myös potentiaalisia uusia toimenpiteitä, joilla työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia voitaisiin kustannustehokkaasti vähentää.

EVA:n raportti Tervetuloa töihin¹¹¹ arvioi suomalaisten suhtautumista työperusteiseen maahanmuuttoon. Selvityksen mukaan lähes puolet suomalaisista arvioi, että maamme väestön ikääntyminen ja uhkaava vähentyminen edellyttävät ulkomaalaisten Suomeen muuton helpottamista. Suomalaisten asenteissa maahanmuuttoa kohtaan on tapahtunut harppaus suopeampaan suuntaan. Tämä on iso muutos, sillä perinteisesti asenteet maahanmuuttoa kohtaan ovat olleet Suomessa nihkeät. Erityisesti työperäisen maahanmuuton arvioidaan tuovan Suomeen hyödyllisiä vaikutteita. Tällä on iso merkitys, sillä Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa niin hyvinvointivaltion rahoittamiseksi, väestörakenteen korjaamiseksi kuin koronapandemian jälkeen laajenevan työvoimapulan korjaamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö tiedotti vuonna 2021 tutkimushankkeesta¹¹² **E2:n kanssa**, jossa selvitetään, miten Suomen vetovoimaa kansainvälisten osaajien ja ulkosuomalaisten paluumuuttajien keskuudessa voidaan vahvistaa. Hankkeessa kuullaan ulkosuomalaisia, Suomessa asuvia ulkomaalaisia ja kansainvälisiä diginomadeja. Pula osaavasta työvoimasta on jo monella toimialalla kasvun este. Tämän vuoksi Suomi tarvitsee kohtaantoa parantavien toimien lisäksi myös työvoiman maahanmuuttoa. Tutkimus hakee vastauksia muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Miten Suomesta tulee osaajia kutsuva, sitouttava ja vetovoimainen maa, jonne ulkosuomalaisen on mutkatonta palata tai ulkomaalaisen tulla töihin? Miten Suomen rakentamiseen voisi osallistua myös maamme ulkopuolelta?

SIMHE-hankkeen arviointiraportissa¹¹³ selvitetään, miten hanke laajensi SIMHE-toiminnan (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) kohderyhmää korkeakoulujen kansainvälisiin tutkinto-opiskelijoihin. Kehitettävän mallin osia avattiin soveltuvien osin myös muille ulkomaalaistaustaisille opiskelijoille ja maahanmuuttajaryhmille. Selvitysten mukaan kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden on vaikea työllistyä Suomeen opiskelijoiden tahtotilasta huolimatta. Myös ulkomaalaistaustaisten opis-

¹⁰⁹ Valtiontalouden tarkastusvirasto (2021), Työperäisen maahanmuuton kannustimet ja esteet – katsaus kirjallisuuteen ja politiikkatoimiin, Valtiontalouden tarkastusviraston julkaisuja 1/2021, <https://www.vtv.fi/app/uploads/2021/12/VTV-Selvitys-1-2021-Tyoperaisen-maahanmuuton-kannustimet-ja-esteet.pdf> (Viitattu 18.3.2022)

¹¹⁰ Majanen, J. (2021), Selvitystyö nopeavaikutteisista toimista osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:48, Valtionvarainministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-518-6> (Viitattu 18.3.2022)

¹¹¹ Kurronen, S. (2021), Tervetuloa töihin, EVA arvio 32 - 29. kesäkuuta 2021, EVA, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/06/eva-arvio-032.pdf> (Viitattu 18.3.2022)

¹¹² Työ- ja elinkeinoministeriö 3.11.2021, TEM rahoittaa E2:n tutkimushanketta, joka selvittää miten Suomeen saadaan lisää kansainvälisiä osaajia, <https://tem.fi/-/tem-rahoittaa-e2-n-tutkimushanketta-joka-selvittaa-miten-suomeen-saadaan-lisaa-kansainvalisia-osaajia-> (Viitattu 18.3.2022)

¹¹³ Stenberg, H., Antikainen, M., Lintala, E., Roivas, M. (toim.) (2021) Towards a Finland of talents together: Insights on the SIMHE operations, artikkelikokoelma, Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja TAITO-sarja 70, Metropolia, Helsinki, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-264-3> (Viitattu 18.3.2022)

kelijoiden opintojen etenemisessä on todettu olevan haasteita erityisesti puutteellisesta kielitaidosta johtuen. Tarvitaan kokonaisvaltaisesti sekä kielen että ammatillisen kehittymisen ja verkostoitumisen kattava malli, joka tukee opiskelijoiden työllistymistavoitetta opintojen alusta lähtien. Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminnan vaikuttavuutta puolestaan arvioidaan tällä hetkellä lähinnä kävijämäärillä ja asiakaspalautteilla. SIMHE-toiminnan arviointia tulisi tehdä suomalaisen korkeakoulupolitiikan ja maahanmuuttajan integraation näkökulmasta. Hanke koosti arviointiraportin vaikuttavuudesta toiminnan kehittämiseksi Suomessa.

3.3. Työperusteista maahanmuuttoa koskevia lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja

Työperusteinen maahanmuutto oli merkittävästi esillä vuonna 2021 niin julkisessa keskustelussa kuin maahanmuuttopolitiikassakin. Suomea vaivaava osaajapula ja muut puutteet työmarkkinoilla nostivat ulkomaisen työvoiman tarpeen keskustelun keskiöön ja aihe oli merkittävästi esillä myös hallituksen agendalla. Vuonna 2021 julkaistiin useita toimitasuunnitelmia, aloitteita, hankkeita ja selvityksiä. Työ- ja elinkeinoministeriön luotsaaman poikkiallinnollisen **Talent Boost -ohjelman**¹¹⁴ otsikon alla edistettiin aloitteita, joilla pyrittiin edistämään työperusteista maahanmuuttoa Suomeen.

Vuonna 2021 julkaistu **Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035**¹¹⁵ on pitkän aikavälin toimitasuunnitelma, jonka avulla tavoitteet erityisosaajien, yrittäjien, tutkijoiden ja opiskelijoiden maahanmuutosta voidaan saavuttaa. Hallituksen budjettiriihessä vahvistama tiekartta kokoaa yhteen toimet, joilla Suomesta tehdään houkutteleva maa tehdä työtä ja opiskella ja maahanmuutto-prosessista saadaan helppo ja sujuva. Tavoitteena on vahvistaa merkittävästi Suomen asemaa globaalissa kilpailussa, jota kansainvälisistä osaajista ja opiskelijoista käydään. Erityisesti korkean teknologian kärki- ja kasvualojen työvoimapulaan vastaaminen vaatii, että katse käännetään myös maailmalle. Hallituksen tavoitteena on vuoteen 2030 mennessä vähintään kaksinkertaistaa työperäinen maahanmuutto sen nykytasosta. Samalla uusien ulkomaisten opiskelijoiden määrän tulisi kolminkertaistua 15 000 opiskelijaan vuodessa, ja heistä 75 prosentin tulisi työllistyä jatkossa Suomeen.

Maahanmuuttovirasto asetti 1.2.2021 alkaen hankkeen¹¹⁶, jonka tavoite on **nopeuttaa ja sujuvoittaa työperusteisten lupien ja kansainvälisten opiskelijoiden oleskelupien käsittelyä**. Tavoite on, että asiakas saa työluvan keskimäärin kuukaudessa vuoteen 2023 mennessä. Erityisasiantuntijoiden, startup-yrittäjien ja heidän perheenjäsenten luvissa tavoitteena on kahden viikon käsittelyaika vuoden 2021 aikana.

¹¹⁴ Työ- ja Elinkeinoministeriö, Talent Boost -toimenpideohjelma, <https://tem.fi/talent-boost> (Viitattu 24.4.2022)

¹¹⁵ Valtioneuvosto (2021), Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:74, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163408> (Viitattu 24.2.2022)

¹¹⁶ Maahanmuuttovirasto 1.2.2021, Maahanmuuttoviraston hanke sujuvoittaa työluupien ja opiskelijoiden lupakäsittelyä, <https://migri.fi/-/maahanmuuttoviraston-hanke-sujuvoittaa-tyolupien-ja-opiskelijoiden-lupakasittelya> (Viitattu 23.2.2022)

Kausityöntekijöiden asema koheni merkittävästi vuonna 2021 lakimuutosten myötä.

Ke- säkuun 14. päivänä astui voimaan laki luonnontuot- teita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta ase- masta¹¹⁷. Lisäksi 17.6.2021 astui myös voimaan laki- muutos¹¹⁸ jonka myötä kolmansista maista Suomeen tulevien kausityöntekijöiden mahdollisuus vaihtaa työnantajaa helpottuu ja työnantajat taas voivat uu- distuksen jälkeen tehdä ilmoituksen Maahanmuutto- virastolle useammasta työntekijästä kerrallaan. Muu- tokset koskivat työsuhteessa tapahtuvaa kausityö- tä maatalouden ja matkailun alalla. Lakimuutoksen tarkoituksena on myös vähentää Suomeen tulevien kausityöntekijöiden hyväksikäytön riskiä, kun työn- antajan vaihtaminen helpottuu.

Vuonna 2021 Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi myös Suomeen työhön tuleville tarkoitetun esitteen työntekijän oikeuksista ja auttavista tahoista sekä käynnisti **monikielisen neuvontapalvelun** ulko- mailta saapuville kausityöntekijöille¹¹⁹. Työskentely Suomessa -esite kertoo Suomessa noudatettavista työehdoista ja neuvoo, kuinka työntekijän tulee toi- mia, jos hän joutuu hyväksikäytön kohteeksi. Esit- teessä on myös linkkejä työntekijöitä auttaviin ta- hoihin. Rikosuhripäivystyksen (RIKU) ja muiden si- dosryhmien kanssa suunniteltu esite on kieliasultaan selkeä, ja se julkaistaan suomen, ruotsin ja englan- nin lisäksi venäjän, ukrainan, nepalin ja thain kielil- lä. RIKU vastaa myös neuvontapalvelun käytännön toiminnasta.

Hallituksen aloite **kansallisesta D-viisumista** ete- ni myös vuonna 2021¹²⁰. Hallitus antoi 16.9.2021 eduskunnalle hallituksen esityksen laeiksi ulkoma- laislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuut- tohallinnossa annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta. Lakien on tarkoitus tulla voimaan keväällä 2022. Hallituksen esitys kansallisen D-viisumin käyttöön- otosta liittyy budjettiriihessä syyskuussa 2020 teh- tyyn kirjaukseen, jonka mukaan tulee selvittää, mi- ten erityisasiantuntijoille ja kasvuyrittäjille sekä hei- dän perheenjäsenilleen voidaan luoda nopean oles- keluluvan reitti eli niin sanottu pikakaista. Pikakaista valmistuu kesäkuussa 2022. Kansallisella D-viisumil- la voi oleskella viisumin myöntäneen maan alueella

enintään yhden vuoden ajan. Kansallinen D-viisumi mahdollistaa siten pidempiaikaisen oleskelun maas- sa kuin lyhytaikainen eli niin sanottu Schengen-vii- sumi. Ensimmäisessä vaiheessa kansallista D-viisu- mia esitettiin erityisasiantuntijoille, kasvuyrittäjille ja heidän perheenjäsenilleen ja myöhemmin se voidaan laajentaa myös tutkijoihin ja opiskelijoihin.

Lupaprosessien kehittäminen oli yksi paljon esillä ollut aihe liittyen työperusteisen maahanmuuttoon. Tähän liittyen Maahanmuuttovirasto asetti 1.2.2021 alkaen **Lupa22-hankkeen**¹²¹, jonka tavoite on no- peuttaa ja sujuvoittaa työperusteisten lupien ja kansainvälisten opiskelijoiden oleskelupien käsitte- lyä. Hankkeen tavoite on, että asiakas saa työluvan keskimäärin kuukaudessa vuoteen 2023 mennessä. Erityisasiantuntijoiden, startup-yrittäjien ja heidän perheenjäsenien luvissa tavoitteena on kahden vii- kon käsittelyaika vuoden 2021 aikana. Lupa22-han- ke liittyy Työ- ja elinkeinoministeriön johtamaan ul- komaalaislainsäädännön ja lupamenettelyjen kehit- tämishankkeeseen (ks.yllä), jossa Maahanmuutto- virasto on luvat myöntävänä viranomaisena keskei- sessä roolissa.

Työperusteisen maahanmuuton nykytilaa ruodittiin myös **Euroopan muuttoliikeverkoston Suomen kansallisessa konferenssissa "Onko Suomi val- mis työperusteisen maahanmuuton lisäämi- seen?"**¹²² 30.11.2021 Helsingissä. Konferenssissa kansainväliset asiantuntijat ja Suomen työmarkki- noiden edustajat keskustelivat työperusteisen maa- hanmuuton lisäämiseen liittyvistä haasteista. Konfe- renssin avausanat lausuiivat työministeri Tuula Haa- tainen ja sisäministeriön valtiosihteeri Akseli Koske- la. Avaussanojen jälkeen tilaisuudessa pidettiin kaksi eri näkökulmista aihetta käsittelevää paneelikeskus- telua. Ensimmäisessä paneelikeskustelussa kansain- väliset asiantuntijat käsitelivät työperusteista maa- hanmuuttoa tutkimustiedon ja kansainvälisten esi- merkkien pohjalta. Toisessa paneelikeskustelussa keskityttiin erityisesti Suomen työmarkkinoiden ja yhteiskunnan valmiuteen lisätä työperusteista maa- hanmuuttoa. Konferenssin päätti esitys, jossa pa- neuduttiin kansainvälisen rekrytoinnin kestävään to- teutukseen saksalaisen Triple Win -ohjelman kautta.

¹¹⁷ Sosiaali- ja terveysministeriö, 3.6.2021, Ulkomaalaisten marjanpoimijoiden asema paranee, <https://stm.fi/-/1410877/ulkomaalaisten-marjanpoimijoiden-asema-paranee> (Viitattu 24.2.2022)

¹¹⁸ Työ- ja elinkeinoministeriö 8.4.2021, Kausityöntekijän mahdollisuus vaihtaa työnantajaa paranee ja työnantajan hallinnollinen taakka kevenee, <https://tem.fi/-/kausityontekijan-mahdollisuus-vaihtaa-tyonantajaa-paranee-ja-tyonantajan-hallinnollinen-taakka-kevenee> (Viitattu 24.2.2022)

¹¹⁹ Työ- ja elinkeinoministeriö 15.6.2021, Tuore esite ja neuvontapalvelu ehkäisevät kausityöläisten ja muiden Suomeen töihin tulevien hyväksikäyttöä, https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410877/new-booklet-and-telephone-advisory-service-to-prevent-abuse-of-seasonal-workers-and-other-persons-arriving-in-finland-for-work?languageId=fi_FI (Viitattu 24.2.2022)

¹²⁰ Sisäministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, Ulkoministeriö, 16.9.2021, Lakiesitys pitkäaikaisesta D-viisumista helpottaa työvoiman maahanmuuttoa, <https://intermin.fi/-/lakiesitys-pitkaaikaisesta-d-viisumista-helpottaa-tyovoiman-maahanmuuttoa> (Viitattu 24.2.2022)

¹²¹ Maahanmuuttovirasto 1.2.2021, Maahanmuuttoviraston hanke sujuvoittaa työluupien ja opiskelijoiden lupakäsittelyä, <https://migri.fi/-/maahanmuuttoviraston-hanke-sujuvoittaa-tyolupien-ja-opiskelijoiden-lupakassittelya> (Viitattu 23.2.2022)

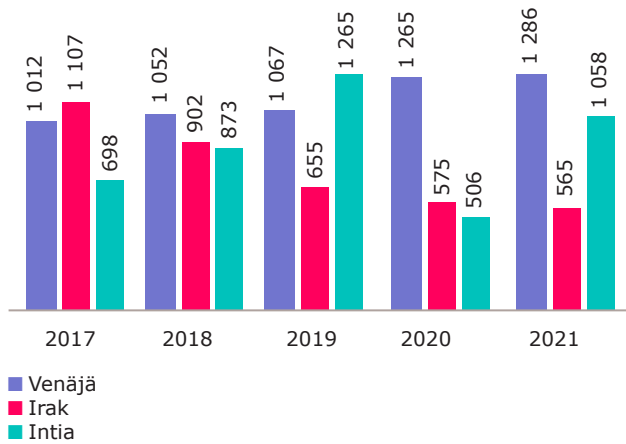
¹²² Euroopan Muuttoliikeverkosto, EMN Suomen kansallinen konferenssi 30.11.2021 - Onko Suomi valmis työperusteisen maahanmuuton lisäämiseen? Yhteenveto, videolinkki ja esitykset, http://www.emn.fi/ajankohtaista/30.11._emn-suomen-kansallisen-konferenssin-yhteenveto-videolinkki-ja-esitykset (Viitattu 24.2.2022)

3.4. Perheenyhdistäminen

Vuonna 2021 ensimmäisen oleskeluluvan perhesiteen perusteella sai 9821 ulkomaalaista, mikä oli hienoinen nousu vuoden 2020 lukuihin, jolloin määrät putosivat COVID-19-pandemian seurauksena (8592 kpl). Pidemmällä aikavälillä perhesidelupien määrät ovat kuitenkin olleet hienoisessa nousussa, joten vuosi 2021 jatkoi kasvavaa trendiä.

Venäjän federaatio on perinteisesti pitänyt kärkejää perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneiden kansalaisuuksissa vuoden 2017 muodostaessa tähän poikkeuksen, jolloin Irak nousi Venäjän edelle. Vuonna 2019 Intia ohitti Venäjän yleisimpänä kansalaisuutena perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneissa, mutta vuonna 2021 Venäjä palasi jälleen kärkisijalle ja intialaiset palasivat toiseksi suurimmaksi ryhmäksi vuoden 2020 pudotuksen jälkeen.

Perhesiteen perusteella myönnetty oleskeluluvat, kolme suurinta kansalaisuutta 2017-2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirasto teki yhteensä 11 282 päätöstä ensimmäisiin perhesiteen perusteella tehtyihin oleskelulupahakemuksiin. **Päätöksistä 87,1 % oli myönteisiä ja 10,2 % kielteisiä.**

Ensimmäisiä oleskelulupahakemuksia perhesiteen perusteella jätettiin 13 764 kappaletta. Edellisvuonna vastaava lukumäärä oli 8369 hakemusta, joten määrissä nähtiin merkittävä harppaus COVID-19-pandemiaa edeltävien vuosien tasolle. Kuten päätöksissä, myös hakemusten määrässä Venäjä oli yleisin kansalaisuus.

Perhesiteen perusteella myönnetty oleskeluluvat voidaan jaotella perheenkokoajan mukaan;

19 % perhesiteen perusteella ensimmäisen oleskeluluvan saaneista oli Suomen kansalaisen perheenjäseniä.

Kansainvälistä suojelua saaneiden perheenjäseniä oli 12 % kaikista perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneista.

Edellisvuoden tapaan **useimmiten Suomeen perhesiteen perusteella saapunut henkilö oli kuitenkin muun ulkomaalaisen, esimerkiksi työn perusteella oleskeluluvan saaneen henkilön, perheenjäsen: 64 % kaikista tapauksista.**¹²³

Kuva muuttuu hieman, kun tarkastellaan, että kenelle oleskelulupaa haettiin: Kansainvälistä suojelua saaneiden kohdalla heidän Suomeen saapunut perheenjäsenensä oli selvästi yleisimmin heidän alaikäinen lapsensa. Alaikäiset lapset olivat enemmistössä myös muiden ulkomaalaisten Suomeen saapuneissa perheenjäsenissä, vaikkakin melko usein oli kyse myös puolisoista. Suomen kansalaisten kohdalla Suomeen saapunut perheenjäsen taas oli selvästi yleisimmin puoliso. Trendi on sama kuin edellisvuosina.

¹²³ Muilla ulkomaalaisilla tarkoitetaan esimerkiksi työn perusteella oleskeluluvan saaneita henkilöitä.

Päätökset ensimmäisiin perhesideperusteisiin oleskelulupahakemuksiin 2021

	Myönteiset	Kielteiset	Yhteensä
Kv. suojelua saaneen huoltaja	27	14	41
Kv. suojelua saaneen lapsi	983	64	1 047
Kv. suojelua saaneen muu omainen	67	53	120
Kv. suojelua saaneen puoliso	137	90	227
Muun ulkomaalaisen huoltaja	10	27	37
Muun ulkomaalaisen lapsi	3714	350	4 064
Muun ulkomaalaisen muu omainen	1	6	7
Muun ulkomaalaisen puoliso	2 590	233	2 823
Suomen kansalaisen huoltaja	55	34	89
Suomen kansalaisen lapsi	306	34	340
Suomen kansalaisen muu omainen	17	47	64
Suomen kansalaisen puoliso	1 914	194	2 108
Yhteensä	9 821	1 146	10 967

Jatkolupia perhesiteen perusteella myönnettiin 12 121 kappaletta. Määrä laski vain hieman edellisvuodesta, jolloin vastaavia lupia myönnettiin 12 346 kappaletta. Perhesiteen perusteella jatkoluvan saaneiden yleisimmät kansalaisuudet olivat Venäjä (1687), Intia (1115) ja Irak (883).

Perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneista 60 % oli naisia ja 40 % miehiä.¹²⁴

Perhesyiden vuoksi Suomeen saapui kolmansien maiden kansalaisten lisäksi myös EU-kansalaisia. **Vuonna 2021 1922 EU-kansalaista rekisteröi oleskeluoikeutensa Suomessa perhesiteen pe-**

rusteella. Määrässä oli pientä nousua edellisvuoteen verrattuna: vuonna 2020 vastaavia rekisteröintejä tehtiin 1621 kappaletta. Selvästi yleisimmin oleskeluoikeutensa perheen perusteella rekisteröivät virolaiset (423 henkilöä), kuten aikaisempinakin vuosina.

Lisäksi Maahanmuuttovirasto myönsi perheenjäsenen oleskelukortteja yhteensä 728 kappaletta. EU-kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin voi saada EU-kansalaisen perheenjäsenen, joka ei ole EU-kansalainen. Eniten EU-kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortteja myönnettiin Venäjän kansalaisille (133 kappaletta).

¹²⁴ Mukaan on laskettu sekä ensimmäiset oleskeluluvat että jatkoluvat.

3.5. Perheenyhdistämistä koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja

Sisäministeriö lähetti lausunnoille **hallituksen esityksen ulkomaalaislain muutokseksi**¹²⁵. Esityksen tavoitteena on, että kansainvälistä suojelua saavien oikeus perhe-elämään toteutuisi mahdollisimman täysimääräisesti. Tavoitteena on myös varmistaa, että lapsen etu toteutuu kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten perheenyhdistämistapauksissa.

Ulkomaalaislakia on tarkoitus muuttaa niin, että kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saavan henkilön perheenjäsenen oleskeluluvan edellytyksenä oleva toimeentuloedellytys poistetaan kokonaan tilanteissa, joissa perhe on muodostettu ennen perheenkokoajan saapumista Suomeen.

Esityksen tavoitteena on lisäksi täsmentää lapsen alaikäisyyden määrittämistä koskevaksi ajankohdaksi perheenjäsenen oleskelulupahakemuksen jättämishetki Euroopan unionin tuomioistuimen tuoreen ratkaisukäytännön mukaisesti. On varmistettava, että lapsen oikeus perhe-elämään toteutuu yhdenvertaisesti sekä kansallisesti että EU:n jäsenvaltioiden välillä eikä sattumanvaraisesti oleskelulupahakemuksen ratkaisemisajankohdasta riippuen.

Esitysluonnos perustuu hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan perheenyhdistämiseen liittyviä ongelmia sekä kansainvälistä suojaa saavien perheenkokoajiin sovellettavien tulorajojen kohtuullisuutta selvitetään ottaen huomioon perhe-elämän suoja, lapsen edun toteutuminen ja muissa Pohjoismaissa sovellettavien toimeentuloedellytysten taso ja käytännöt. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että toimeentuloedellytyksen soveltaminen kansainvälisen suojelun tarpeen perusteella oleskeluluvan saaneisiin alaikäisiin perheenkokoajiin lopetetaan.

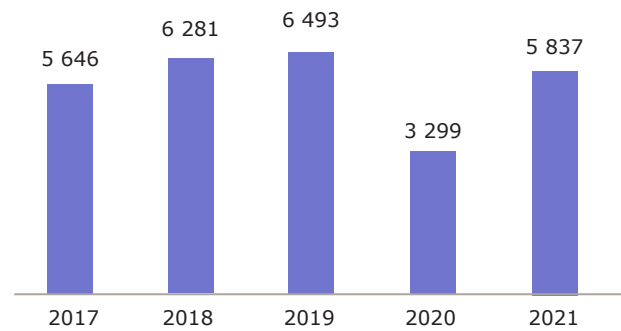
Afganistanin nopeasti heikentyneen turvallisuustilanteen sekä COVID-19-pandemian vuoksi vuonna **2021 Maahanmuuttovirasto jousti ohjeistuksessaan koskien afganistanilaisten perheenyhdistämishakemuksia**. Henkilökohtaisia haastatteluja korvattiin kirjallisilla haastatteluilla ja hakemusten liitteiden toimittamiseen myönnettiin lisäaikaa. Lisäksi afganistanilaisten perheenyhdistämishakemuksia priorisoitiin hakemusjonoissa.¹²⁶

3.6. Opiskelijat

Vuonna 2021 ensimmäinen oleskelulupa opiskelun perusteella myönnettiin 5837 ulkomaalaiselle, mikä oli selkeä paluu vuotta 2020 edeltävälle tasolle.

Opiskeluperusteisten oleskelulupahakemusten kokonaismäärässä nähtiin niin ikään paluu 2020 vuotta edeltävälle tasolle (6711 hakemusta). Vuoden 2020 hakemuskokouksen laskuun vaikutti koronaviruspandemia, jonka takia ulkoministeriön Suomen edustustot joutuivat keskeyttämään tai rajoittamaan hakemusten vastaanottoa, mutta jo seuraavana vuonna opiskelijat palasivat Suomeen normaalilukemissa.

Ensimmäiset oleskelulupahakemukset opiskelun perusteella 2017-2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto

Suomeen saapui 2021 eniten opiskelijoita Venäjältä edellisvuoden tapaan (1091 kpl). Lisäksi opiskelijoita Suomeen saapui muun muassa Kiinasta, Intiasta ja Vietnamista.

Myönteinen päätös opiskelijan oleskelulupahakemukseen tehtiin 92,3 % tapauksista.

Kansalaisuuden perusteella jaoteltuna huomataan, että myönteisten ja kielteisten päätösten suhteessa oli eroja lähtömaasta riippuen: vaikka suuri valtaosa päätöksistä oli myönteisiä, tiettyjen kansalaisuuksien kohdalla kielteiset päätökset olivat yleisimpiä kuin toisten kohdalla.

¹²⁵ Sisäministeriö 13.8.2021, Oikeus perhe-elämään ja lapsen etu lähtökohtana perheenyhdistämistä koskevassa lakihankkeessa, <https://intermin.fi/-/oikeus-perhe-elamaan-ja-lapsen-etu-lahtokohtana-perheenyhdistamista-koskevassa-lakihankkeessa> (Viitattu 02.03.2022)

¹²⁶ Maahanmuuttovirasto, turvapaikkayksikkö, sähköpostihaastattelu 25.1.2022

Uusia määräaikaisia oleskelulupia opiskelun perusteella eli niin sanottuja jatkolupia myönnettiin 2943 kappaletta. Määrä oli lähellä edellisvuoden tasoa, jolloin jatkolupia myönnettiin 2838 kappaletta ja edelleen alhainen verrattuna 2019 lukuihin, jolloin myönnettiin 4829 jatkolupaa opiskelijoille. Opis-

kelun perusteella jatkoluvan saaneiden yleisimmät kansalaisuudet olivat Venäjä, Vietnam, Kiina, Bangladesh, Nepal.

Opiskelun perusteella oleskeluluvan saaneista 48 % oli naisia ja 52 % miehiä.

Myönnetyt ensimmäiset oleskeluluvat opiskelun perusteella, top-5 kansalaisuudet 2021



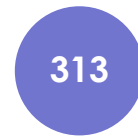
Venäjä



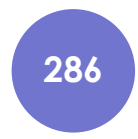
Kiina



Intia



Vietnam



Bangladesh

3.7. Opiskelijoiden maahanmuuttoa koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja

Joulukuussa 2021 hallitus antoi eduskunnalle esityksen (HE 232/2021)¹²⁸ lakimuutoksesta¹²⁹, jolla pyrittiin helpottamaan kansainvälisten opiskelijoiden jäämistä Suomeen. Lakimuutos mahdollistaisi, että ulkomailta saapuvat opiskelijat saisivat jatkossa oleskeluluvan koko opintojensa ajaksi. Uusi laki parantaisi myös mahdollisuuksia hakea töitä opintojen jälkeen.

Hallituksen esitys opiskelijoiden oleskelulupiin liittyvistä muutoksista helpottaisi opintojen suorittamista, kun opiskelija saisi jatkossa oleskeluluvan koko opintojensa ajaksi. Myös ulkomaalaisten opiskelijoiden oikeutta tehdä töitä opintojensa rinnalla parannettaisiin.

Korkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden lupalaji muutetaan uuden lain mukaan tilapäisestä (B) jatkuvaksi (A), mikä helpottaa pysyvän oleskelulu-

van saamista. Myös heidän perheenjäsenensä saavat lakiuudistuksen mukaan A-luvan.

Tutkinnon suorittaneille opiskelijoille ja tutkimuksen loppuun saaneille tutkijoille myönnettävän oleskeluluvan eli niin sanotun työnhakuluvan voimassaoloaika pidennettäisiin lakiuudistuksessa kahteen vuoteen. Opiskelijalta vaadittaisiin edelleen selvitys turvatusta toimeentulosta mutta vain yhdeltä vuodelta. Valtioneuvosto käsitteli istunnossaan 16.12. esityksen oleskelulupiin tulevista muutoksista. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.4.2022.

Hallituksen vuonna 2021 julkaisema **Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035**¹³⁰ oli merkittävä aloite myös kansainvälisten opiskelijoiden kannalta. Tiekartta asettaa tavoitteeksi, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen laadukkaat, työelämäläheiset koulutusohjelmat ja mentoriohjelmat auttavat ulkomaalaisten tutkijoiden ja opiskelijoiden juurtumista Suomeen ja avaavat ovia suomalaisiin verkostoihin. Tavoitteeksi asetettiin suomalaisessa korkeakoulussa korkeakoulututkinnon suorittaneiden ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistyminen vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen.

¹²⁸ HE 232/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (Viitattu 18.3.2022)

¹²⁹ Työ- ja elinkeinoministeriö 16.12.2021, Kansainvälisten opiskelijoiden jäämistä Suomeen halutaan helpottaa – hallitus esittää lakimuutoksia, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/kansainvalisten-opiskelijoiden-jaamista-suomeen-halutaan-helpottaa-hallitus-esittaa-lakimuutoksia> (Viitattu 18.3.2022)

¹³⁰ Valtioneuvosto (2021), Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:74, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163408> (Viitattu 02.03.2022)

4. Kansainvälinen suojelu

4.1. Turvapaikanhakijat

Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrä vuonna 2021 oli merkittävän alhainen ja kiintiöpakolaisten suhteellinen osuus kasvoi entisestään.

Turvapaikkahakemuksia tehtiin yhteensä 2545 kappaletta. Vuonna 2021 tehdyistä turvapaikkahakemuksista **45 % oli uusintahakemuksia** (1166 kappaletta), mihin vaikutti uusintahakemusten määrän lasku ylipäätään (2020 tehtiin 1934 uusintahakemusta).¹³¹ Sen sijaan ensimmäisiä turvapaikkahakemuksia jätettiin hieman enemmän kuin vuonna 2020 (2021 1 383 kpl, 2020 1 275 kpl).

Yleisimmät turvapaikanhakijoiden lähtömaat olivat edellisten vuosien tapaan Irak (612), Afganistan (403) ja Somalia (316), mutta myös Venäjän federaatio ja Turkki näkyivät tilastoissa edelleen.

Suurin osa turvapaikanhakijoista oli edellisvuosien tapaan nuoria aikuisia: noin puolet turvapaikanhakijoista oli iältään 18–34-vuotiaita. Naisia turvapaikanhakijoista oli 30 % ja miehiä 70 %.

Maahanmuuttovirasto arvioi, että turvapaikkahakemusten alhaiseen määrään vaikutti se, että vain pieni osa maailman pakolaisista pääsee muuttamaan pois konfliktialueiden läheltä.¹³²

Vuonna 2021 eskaloitunut tilanne Valko-Venäjän rajalla ei myöskään näkynyt merkittävästi turvapaikanhakijoiden määrässä Suomessa. Vain noin 40 turvapaikkahakemuksessa oli viitteitä Valko-Venäjän reitistä.

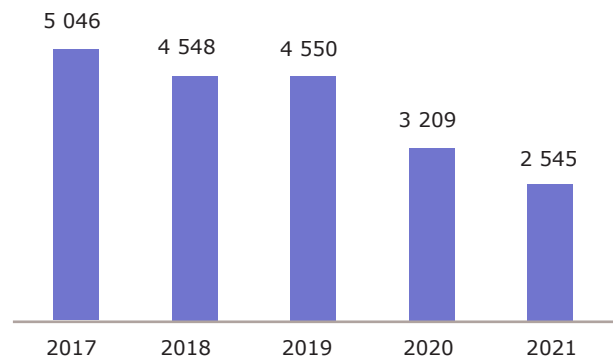
Afganistanin turvallisuustilanne heikkeni merkittävästi viime vuonna Talibanin noustua maassa valtaan. Maahanmuuttovirasto koordinoi Afganistanista evakuoitujen vastaanottoa Suomessa. Valtioneuvosto päätti myöntää oleskeluvan erityisellä humanitaarisella perusteella 236 Afganistanin kansalaiselle. Tätä lukua ei lasketa turvapaikkatilastoihin. Evakuointilentoilla saapui myös 88 afganistanilaista, jotka hakivat turvapaikkaa Suomesta. He olivat pääosin konsuliapua saaneiden perheenjäseniä. Afganistanin epävakaa tilanne ei

kuitenkaan muuten näkynyt erityisenä tilastopiikkinä turvapaikkahakemusten määrässä vuonna 2021.

EU:n vastuunmäärittämisasetuksen mukaisten asioiden määrä pysyi edellisvuoden tasolla. Koronatilanteen arvioidaan vaikuttaneen edelleen liikkumisen määrään EU-alueella, mikä heijastui asioiden määrään.

Valtioneuvosto päätti helmikuussa 2020, että Suomi vastaanottaa 175 haavoittuvassa asemassa olevaa turvapaikanhakijaa Välimeren alueelta. Viimeiset 41 siirtoa saatiin päätökseen vuonna 2021.

Turvapaikkahakemukset 2017–2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirasto teki vuonna 2021 yhteensä 4086 päätöstä turvapaikkahakemuksien.

Päätöksistä myönteisiä oli 52,2 %. Lukumäärällisesti myönteisiä päätöksiä tehtiin 2132 kappaletta, joista valtaosa oli turvapaikkoja. Toissijaista suojelua myönnettiin 167 henkilölle ja oleskelulupa muulla perusteella, esimerkiksi yksilöllisen inhimillisen syyn vuoksi, 213 henkilölle. Kielteisen päätöksen sai 21,9 % hakemuksista (893 kpl). Tutkimatta jätettiin 22,6 % hakemuksista (922 kpl) ja 3,4 % tapauksista hakemus raukesi (139 kpl).

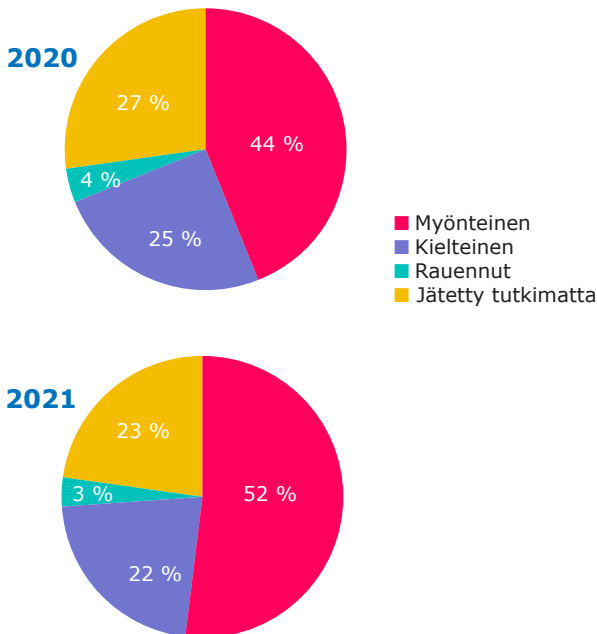
¹³¹ Uusintahakemuksella tarkoitetaan kansainvälistä suojelua koskevaa hakemusta, jonka ulkomaalainen tekee saatuaan lainvoimaisen päätöksen aikaisemmin tekemäänsä hakemukseen (UlkL 102 §).

¹³² Maahanmuuttovirasto 26.1.2022, Maahanmuuton tilastot 2021: Ennätysmäärä haki oleskelulupaa työn perusteella <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2021-ennatysmaara-haki-oleskelulupaa-tyon-perusteella> (Viitattu 04.03.2022)

Verrattaessa päätösjakaumaa havaitaan, että kielteisten päätösten määrä suhteessa myönteisiin päätöksiin väheni jonkin verran verrattuna edelliseen vuoteen.

Maahanmuuttovirasto arvioi¹³³, että turvapaikkapäätösten pysyvyys muutoksenhaussa oli melko tasainen niissä kategorioissa mitkä kertovat päätöksen laadusta eli missä palautuksen syy on katsottava Maahanmuuttoviraston päätöksenteosta johtuvaksi. Laintulkinta- ja menettelyvirheiden johdosta palautui hakemuksia alle 1 % ja erilaisen tosiasiaharkinnan johdosta alle 3 %. Hallintotuomioistuimet palauttivat kuitenkin erityisesti syksyllä 2021 huomattavan määrän afganistanilaisten hakemuksia uudelleen käsiteltäväksi. Tämä johtui päätöksenteon jälkeen, loppukesästä 2021 muuttuneesta Afganistanin tilanteesta.

Maahanmuuttoviraston päätökset turvapaikkahakemuksiin, päätösjakauma 2021 ja 2020



4.2. Kansainvälistä suojelua koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja

Vastaanottolakia muutettiin niin, että jatkossa Maahanmuuttovirastolle keskitetään vastuu valmiussuunnittelusta, joka koskee vastaanottopalveluiden järjestämistä laajamittaisen maahantulon tilanteessa. Tasavallan presidentti vahvisti lain 16.12.2021 ja laki tuli voimaan 1.1.2022.¹³⁴ Laajamittaisessa maahantulossa on kyse tilanteesta, jossa turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukset lisämajoituspaikkoina ovat täyttymässä ja kapasiteettia on edelleen laajennettava, koska maahantulijoita saapuu jatkuvasti lisää. Tilanne voi syntyä vaihteittain tai hyvin nopeasti esimerkiksi toisesta valtiosta Suomeen tahtuvan joukkopaon vuoksi.

Lakimuutos parantaa varautumista suuriin maahantulijamääriin ja selkeyttää viranomaisten työnjakoa. Kokonaisvastuu valmiussuunnittelusta ja varautumistoimista siirtyy Maahanmuuttovirastolle, jolla on laajamittaisen maahantulon tilanteessa operatiivinen johtovastuu ja myös vahvin osaaminen vastaanottopalveluiden järjestämisestä.

Aiemmin ELY-keskukset ovat ylläpitäneet alueellisia yhteistyöryhmiä, joissa on ollut jäsenenä viranomaisten lisäksi kuntia, järjestöjä ja seurakuntia. Vastaanoton valmiussuunnittelun jakautuminen usealle toimijalle on kuitenkin koettu hankalaksi. Vastuu alueellisesta yhteistyöstä siirtyy muutoksen myötä Maahanmuuttovirastolle.

Marraskuussa 2021 sisäministeriö käynnisti myös hankkeen arvioimaan lainsäädäntöä, jolla **varaudutaan muuttoliikettä hyväksi käyttävään hybridivaikuttamiseen**¹³⁵. Hankkeessa arvioidaan sekä voimassa olevan lainsäädännön keinoja, joilla tällaiseen hybridivaikuttamiseen voidaan varautua ja vastata, että mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita sisäministeriön hallinnonalalla. Hankkeessa tarkastellaan etenkin ulkomaalaislakia, lakia kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskauppan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta ja rajavartiolaiton lakia.

¹³³ Maahanmuuttovirasto (2021), Maahanmuuttoviraston tilinpäätös 2021, <https://migri.fi/-/maahanmuuttoviraston-toimintakertomus-2021-on-julkaistu> (Viitattu 6.4.2022)

¹³⁴ Sisäministeriö 16.12.2021, Vastaanottolain muutos selkeyttää vastuita laajamittaiseen maahantuloon varautumisessa, https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/vastaanottolain-muutos-selkeyttaa-vastuita-laajamittaiseen-maahantuloon-varautumisessa?languageId=fi_FI

¹³⁵ Sisäministeriö 24.11.2021, Muuttoliikettä hyväksi käyttävään hybridivaikuttamiseen varaudutaan kartoittamalla lainsäädännön muutostarpeita, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/muuttoliiketta-hyvaksi-kayttavaan-hybridivaikuttamiseen-varaudutaan-kartoittamalla-lainsaadannon-muutostarpeita>

Elokuussa 2021 voimaan tulleen lakimuutoksen¹³⁶ kautta **turvapaikanhakijoiden oikeusapuun ja valitusaikoihin tuli muutoksia**. Lakiuudistuksella parannettiin turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Tasavallan presidentti vahvisti lait 15.7.2021.

Ulkomaalaislakiin ja oikeusapulakiin tehtyjen muutosten mukaisesti turvapaikanhakijalle julkisin varoin kustannettuun oikeusapuun kuuluu jatkossa avustaminen turvapaikkapuhuttelussa, eikä siihen enää vaadita erityisen painavia syitä. Lisäksi turvapaikkapäätösten valitusaika pitenee 30 päivään, kuten on muissakin hallinto-oikeudellisissa asioissa. Asiantuntijien avustajien saatavuus puolestaan varmistetaan maksamalla yksityiselle avustajalle tuntiperusteinen korvaus nykyisen asiakohdaisen palkkion sijaan.

Kansainvälistä suojelua hakevien oikeusturvan sekä perus- ja ihmisoikeuksien vahvistamisen lisäksi muutoksilla pyritään vaikuttamaan siihen, että turvapaikanhakuprosessi sujuisi entistä tehokkaammin.

4.3. Kansainvälistä suojelua koskevaa oikeuskäytäntöä

Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) vuosikirjapäätöksissä käsiteltiin vuonna 2021 jälleen monenlaisia kansainväliseen suojeluun liittyviä aiheita.

Poissulkemislausekkeen tulkintaa käsiteltiin kahdessa tapauksessa, joissa terroristijärjestöksi luokiteltavan organisaation aktiivinen jäsenyys katsottiin riittäväksi perusteeksi evätä turvapaikka vedoten ulkomaalaislain 87 §:n 2 momenttiin eli poissulkemislausekkeeseen: Erässä Turkin¹³⁷ kansalaista koskevassa tapauksessa korkein hallinto-oikeus toteasi, että A:n voitiin katsoa olleen verrattain korkeassa asemassa Kurdistanin työväenpuolueessa (PKK). Asemansa perusteella hänen voitiin lähtökohtaisesti olettaa olevan henkilökohtaisesti vastuussa järjestön tarkasteluajanjaksona suorittamista terrorismitoimista. Toisessa Iranin¹³⁸ kansalaista koskevassa tapauksessa A oli toiminut Kurdistanin työväenpuolueessa (PKK) ja sen alaisuudessa toimivissa järjestöissä useiden vuosien ajan. Voitiin pitää ilmeisenä, että hän oli ollut tietoinen PKK:n toimintatavoista ja näin ollen järjestön toimintaan liittyvistä terroristiksi katsottavista teoista.

Tulkkauksen laatu nousi esille yhdessä tapauksessa¹³⁹: Irakin kansalainen A oli vedonnut turvapaikka-perusteenaan kristinuskoon kääntymiseensä. Maahanmuuttovirasto hylkäsi heinäkuussa 2018 muutoksenhakijan turvapaikkaa ja oleskelulupaa koskeneen hakemuksen ja käännäytti muutoksenhakijan Irakiin, minkä jälkeen hakija haki uudelleen turvapaikkaa 2019 samoin perustein. Maahanmuuttovirasto jätti hakemuksen tutkimatta. Muutoksenhakija toi hallinto-oikeudessa esiin, että uudessa hakemuksessa esitettyjä asioita oli arvioitu pelkästään edellisten virheellisten päätösten perusteella. Muutoksenhakija, jonka äidinkieli oli badini, oli ymmärtänyt hallinto-oikeuden aikaisemmin toimittamassa suullisessa käsittelyssä tulkkauskielenä käytettyä kurdi-sorania vain osittain. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen, joten hakija vei asian korkeimpaan-hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakijan korkeimpaan hallinto-oikeuteen toimittaman badinin kielen tulkin antaman lausunnon mukaan hallinto-oikeuden suullisen käsittelyn tulkki ei ollut puhunut lainkaan badinia. Aksentin perusteella tulkki vaikutti olevan Iranin kurdi, joka puhui kurdi-sorania. Lausunnon mukaan tulkkausessa oli ollut puutteita suomesta badiniksi tulkat-

¹³⁶ Oikeusministeriö 15.7.2021, Turvapaikanhakijoiden oikeusturva vahvistuu, <https://oikeusministerio.fi/-/turvapaikanhakijoiden-oikeusturva-vahvistuu>

¹³⁷ KHO:2021:5 - Korkein hallinto-oikeus (Viitattu 21.3.2022)

¹³⁸ KHO:2021:6 - Korkein hallinto-oikeus (Viitattu 21.3.2022)

¹³⁹ KHO:2021:165 - Korkein hallinto-oikeus (Viitattu 21.3.2022)

taessa samoin kuin badinista suomeksi tulkattaessa. Tulkki oli välillä lisännyt asioita tulkkaukseen, välillä jättänyt tulkkaamatta osia tai tulkannut väärin. Lausunnon mukaan muutoksenhakijan vastausten johdonmukaisuus oli kärsinyt pahoin tulkkauksesta. Korkein hallinto-oikeus myönsi asiassa valitusluvan. Korkein hallinto-oikeus totesi, että kun kysymys oli henkilön omakohtaiseen kertomukseen perustuvasta uskonnollisen vakaumuksen arvioinnista, henkilön oman ilmaisun tarkkuus ja yksilöllisten vivahteiden välittyminen oli hyvin tärkeää. Tuomioistuimen oli tällöin varmistuttava siitä, että tulkkaaminen oli riittävän ammattitaitoista, jotta kuultavan henkilön käyttämät ilmaukset olivat ymmärrettävissä oikein. Lisäksi kuultavan henkilön oli pystyttävä ymmärtämään hänelle esitetyt kysymykset.

Kuten edellisinäkin vuosina, myös **kristinuskoon kääntymistä** käsiteltiin vuonna 2021 korkeimmasa hallinto-oikeudessa. Irakin kansalainen¹⁴⁰ A oli saanut Maahanmuuttovirastolta kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa. A oli mainitun päätöksen saatuaan vedonnut uutena turvapaikkaperusteena kristityksi kääntymiseensä. A:ta oli kuultu uudesta turvapaikkaperusteesta Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhuttelussa ja hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä. Maahanmuuttovirasto ja hallinto-oikeus eivät olleet vakuuttuneita A:n vakaumuksen aitoudesta eivätkä siitä, että A olisi kristinuskon vuoksi kotimaassaan vainon vaarassa. Korkeimmasa hallinto-oikeudessa oli ratkaistavana, miten kristityksi kääntymiseen turvapaikkaperusteenaan vedonneen A:n vakaumusta oli arvioitava tilanteessa, jossa hän oli osallistunut Suomessa uskonnolliseen toimintaan vakiintuneesti jo pidemmän aikaa, sekä miten oli arvioitava tästä toiminnasta A:lle mahdollisessa palautustilanteessa aiheutuvaa vainon vaaraa hänen kotimaassaan. Arvioitaessa uskonnollisen vakaumuksen olemassaoloa hakijan oma kertomus oli keskeisessä asemassa. Olennaista on pyrkiä selvittämään hakijan motivaatiota kääntymiseen ja siitä, mitä vaikutuksia kääntymisellä on ollut henkilön elämään. Asiassa oli selvitetty, että A oli hallinto-oikeuden toimittamaan suulliseen käsittelyyn mennessä osallistunut seurakunnan toimintaan noin neljän vuoden ajan. Korkein hallinto-oikeus totesi, että seurakuntayhteys on sinänsä yksi kristillisen uskon peruselementeistä, mutta ei sellaisenaan osoita vakaumuksen olemassaoloa. A:n kertomusta kristillisestä vakaumuksestaan tukivat kuitenkin hänen pitkäaikainen, oma-aloitteinen ja aktiivinen osallistu-

misensa seurakuntatoimintaan sekä asiassa kuultujen todistajien kertomukset. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että A:n kristinuskoon kääntymisen oli aluksi voinut olla muodollista ja sen tarkoituksena oli voinut olla turvapaikka-asian edistäminen, mutta koska A oli sittemmin aktiivisesti harjoittanut kristinuskoa jo useamman vuoden ajan, kääntymisen alkuvaiheiden olosuhteille ei tullut antaa arvioinnissa vähäistä suurempaa merkitystä, vaan asiassa oli ensisijaisesti arvioitava A:n vakaumuksen nykytilaa. Korkein hallinto-oikeus piti A:n kertomusta henkilökohtaisesta vakaumuksestaan ja sen merkityksestä itselleen riittävän omakohtaisena ja johdonmukaisena.

Myös **pakolaisaseman lakkauttamista** käsiteltiin KHO:ssa. Maahanmuuttovirasto oli lakkauttanut Irakin kansalaisen¹⁴¹ pakolaisaseman sen jälkeen, kun muutoksenhakija oli hakenut kansalaisuusvaltion sa Irakin passia ja vastaanottanut sen. Hallinto-oikeus oli hylännyt valituksen. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että Maahanmuuttoviraston päätöksestä ilmenevä Irakin passin hakemista koskeva maatieto huomioon ottaen asiassa ei ollut pidettävä uskottavana, että muutoksenhakijalle itselleen olisi myönnetty Irakin passi pelkästään sillä perusteella, että hän oli hakenut passeja perheenjäsenilleen perheenpään ominaisuudessa. Maahanmuuttovirasto oli ilmoittanut, että sen rekistereistä ei löytynyt tietoa siitä, että muutoksenhakijaa olisi ohjattu hakemaan Irakin passia. Muutoksenhakija itse oli vedonnut siihen, että hänelle oli annettu tällainen ohje. Korkein hallinto-oikeus uskoi Maahanmuuttoviraston selityksen asiasta ja saadun selvityksen perusteella passin hankkiminen ulkomaan matkaa varten ei ollut tarpeellista, ja muutoksenhakijan oli pitänyt tämä myös ymmärtää. Passin hakemisen oli tämän vuoksi katsottava sisältäneen muutoksenhakijan tarkoituksen Irakin hallintoon tukeutumisesta tarvittaessa. Edellä todetun perusteella korkein hallinto-oikeus katsoi, että muutoksenhakija oli vapaaehtoisesti vedonnut uudelleen kansalaisuusvaltion suojeluun hankkimalla itselleen Irakin passin. Asiassa ei ollut siten kysymys UNHCR:n pakolaisaseman määrittämisen menettelyistä ja perusteista laaditun käsikirjan 120 kohdan mukaisesta tilanteesta, jolloin kansalaisuusvaltion passin hakemisella ei ole vaikutusta pakolaisaseman lakkauttamisharkinnassa.

Sisäisen paon mahdollisuutta arvioitiin tapauksessa¹⁴², jossa Maahanmuuttovirasto oli katsonut, että A:lla oli kotialueellaan Ingušian tasavallassa

¹⁴⁰ KHO:2021:195 - Korkein hallinto-oikeus (Viitattu 21.3.2022)

¹⁴¹ KHO:2021:101 - Korkein hallinto-oikeus (Viitattu 21.3.2022)

¹⁴² KHO:2021:184 - Korkein hallinto-oikeus (Viitattu 21.3.2022)

perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla Ingušian paikallisviranomaisten taholta. Maahanmuuttovirasto oli jättänyt myöntämättä A:lle kansainvälistä suojelua katsottuaan, että A:lla oli mahdollisuus sisäiseen pakoon Moskovaan. Hallinto-oikeus oli hylännyt valituksen. Korkein hallinto-oikeus katsoi Maahanmuuttoviraston ja hallinto-oikeuden tavoin, että A ei ollut kotimaassaan vainon vaarassa Venäjän erikoisjoukkojen taholta, vaan asiassa oli kyse Ingušian paikallisviranomaisen taholta tulevasta vainosta. Sisäisen paon mahdollisuutta oli arvioitava näin ollen tästä lähtökohdasta. Korkein hallinto-oikeus totesi, ettei asiassa ollut tehty riittävää riskianalyysia A:han Moskovassa Ingušian viranomaisen taholta kohdistuvasta vainon vaarasta. Korkein hallinto-oikeus arvioi asiassa esitettyjä alkuperämaan yleisiä olosuhteita ja muutoksenhakijan henkilökohtaisia olosuhteita ja katsoi, ettei A:lla ollut ulkomaalaislain 88 e §:ssä tarkoitettua sisäisen paon mahdollisuutta Moskovaan ja hänelle oli siten myönnettävä turvapaikka. Maahanmuuttoviraston ja hallinto-oikeuden päätökset kumottiin ja asia palautettiin Maahanmuuttovirastolle turvapaikan myöntämiseksi.

Pakkoavioliitto sivuttiin tapauksessa¹⁴³, jossa Somaliasta kotoisin oleva alaikäinen A oli hakenut Suomesta turvapaikkaa vedoten pakkoavioliiton uhkaan. Maahanmuuttovirasto oli hylännyt A:n turvapaikkahakemuksen ja myöntänyt hänelle jatkuvan oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella neljäksi vuodeksi. Maahanmuuttovirasto oli turvapaikkahakemuksen hylätessään kiinnittänyt huomiota A:n ulko-kohtaiseen ja niukkaan kertomukseen turvapaikkapuhuttelussa. A oli hallinto-oikeudelle toimittamassaan valituskirjelmässä tarkentanut kertomustaan turvapaikkapuhuttelussaan kertomaansa verrattuna. Hallinto-oikeus hylkäsi A:n valituksen sekä vaatimuksen suullisen käsittelyn toimittamisesta. Hallinto-oikeus oli ensiasteena arvioinut tarkentuneen kertomuksen yksityiskohtien uskottavuutta suhteessa A:n turvapaikkapuhuttelussa kertomaan. Korkein hallinto-oikeus totesi, että yleisen ja ajantasaisen maatiedon perusteella Somaliassa naiset, jotka kiel-

täytyvät järjestetystä avioliitosta, ovat vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. Tähän nähden ja kun otettiin huomioon alaikäisen turvapaikanhakijan toimittama turvapaikkapuhuttelussa esittämänsä tarkempi kertomus sekä erityisesti lapsen etua koskevat velvoitteet, hallinto-oikeuden ja Maahanmuuttoviraston päätökset oli kumottava ja asia oli palautettava Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.

Lapsen etua¹⁴⁴ arvioitiin tapauksessa, jossa valittajat olivat hakeneet kansainvälistä suojelua ja oleskelulupaa heihin kotimaassaan Jehovan todistajina kohdistuvien oikeudenloukkausten perusteella. Maahanmuuttovirasto oli hylännyt hakemuksen. Hallinto-oikeus oli hylännyt valituksen Maahanmuuttoviraston päätöksestä. Perheen vanhin lapsi oli asian ollessa Maahanmuuttovirastossa käsittelyssä ollut 12 vuotta täyttänyt. Maahanmuuttovirasto ei ollut järjestänyt hänelle turvapaikkakuulustelua. Korkein hallinto-oikeus totesi, että Maahanmuuttovirastolla oli ollut velvollisuus selvittää asia ja hakijana olevalle kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle olisi tullut antaa mahdollisuus tulla kuulluksi ennen häntä koskevan asian ratkaisemista. Asian käsittelyssä Maahanmuuttovirastossa oli tältä osin tapahtunut menettelyvirhe. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että Maahanmuuttovirasto oli arvioinut kansainvälisen suojelun edellytykset valittajien kertomusten, ajankohtaisen maatiedon ja vastaavissa tapauksissa muodostuneen oikeuskäytännön valossa johdonmukaisesti. Lapsen kuulematta jättämisellä ei asian olosuhteet huomioon ottaen ollut ollut sillä tavoin ratkaisevaa merkitystä kansainvälisen suojelun edellytyksiä arvioitaessa, että päätös olisi tullut yksinomaan lapsen kuulemista koskevan menettelyvirheen perusteella palauttaa Maahanmuuttovirastolle kuulematta jääneen lapsen tai perheen muidenkaan lasten kuulemiseksi. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että perheen käsitys kotimaansa koulujärjestelmän heikkouksista ja vastaavasti toive saada lapset käymään koulunsa Suomessa, ei ollut peruste oleskeluluvulle yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi valituksen. Hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta ei muutettu.

¹⁴³ KHO:2021:187 - Korkein hallinto-oikeus (Viitattu 21.3.2022)

¹⁴⁴ KHO:2021:190 - Korkein hallinto-oikeus (Viitattu 21.3.2022)

4.4. Kansainvälistä suojelua koskevaa tutkimusta

Valtioneuvoston tilaamassa tutkimushankkeessa selvitettiin, millaisia täydentäviä maahanmuuton väyliä kansainvälisen suojelun tarpeessa oleville henkilöille on olemassa. Erityisenä painopisteenä olivat työ- ja opiskeluperusteiset väylät. Täydentävien väylien ohjelmien määrä kasvaa nopeasti, ja niillä on potentiaalia vastata niin suojelun tarpeessa olevien ihmisten kuin vastaanottavien yhteiskuntien tarpeisiin. Hankkeeseen liittyen julkaisin raportti **Student, Worker or Refugee? How complementary pathways for people in need of international protection work in practice**¹⁴⁵. Tutkimuksen kansainvälisessä vertailussa selvisi, että työ- tai opintoperusteiset täydentävät väylät eivät vielä ole globaalisti selvästi vakiintuneita käytäntöjä vaan toistaiseksi kyseessä on joukko erilaisia ohjelmia ja pilottivaiheessa olevia kokeiluja. Tutkimuksessa havaittiin, että työmarkkinoilla, korkeakouluilla ja kansalaisjärjestöillä on nykyisissä väylissä keskeinen rooli. Toistaiseksi opintoperusteisia ohjelmia on käytössä enemmän kuin työperusteisia ohjelmia. Täydentävien väylien ohjelmien määrä kasvaa vauhdilla, mutta niiden kapasiteetti on toistaiseksi melko vaatimaton. Ohjelmilla on merkittävää potentiaalia vastata niin suojelun tarpeessa olevien ihmisten kuin vastaanottavien yhteiskuntien tarpeisiin. Ne eivät kuitenkaan voi korvata kiintiöpakolais-

ohjelmia, sillä täydentävien väylien kautta tulevia ihmisiä ei valita ensisijaisesti haavoittuvan aseman perusteella.¹⁴⁶

Valtioneuvoston tutkimus **Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua hakeneiden ja saaneiden asemaan**¹⁴⁷ analysoi ulkomaalaislakiin ja sen soveltamiskäytäntöön 29.5.2015–6.6.2019 tehtyjen muutosten yhteisvaikutuksia turvapaikanhakijoiden asemaan. Tutkimuksen mukaan huomio on ollut turvapaikkamenettelyn tehostamisessa, eikä niinkään hakijoiden perus- ja ihmisoikeuksissa. Ne tilanteet ovat lisääntyneet, joissa henkilöt eivät saa oleskelulupaa, mutta heitä ei myöskään saada poistettua maasta. Tutkimuksessa suositellaan, että 1) kartoitetaan ilman oleskelulupaa olevien mahdollisuus saada oleskelulupa jollakin perusteella; 2) tarkistetaan muukalaispassin myöntämisen edellytykset; 3) turvataan lasten jatkolupapäätöksissä elämäntilanteen jatkuvuus; 4) turvataan perheen yhdistäminen yhdenvertaisesti kansainvälistä suojelua saaneille; 5) turvataan perheen yhdistämisessä lapsen etu; 6) kiinnitetään parempi huomio hakijoiden haavoittuvuuteen; 7) kehitetään perus- ja ihmisoikeusvaikutusten sekä lapsivaikutusten arviointia; 8) turvataan keskeisten toimijoiden rahoitus; 9) lisätään alan perus- ja täydennyskoulutusta ja 10) arvioidaan ulkomaalaislain uudistuksen tarve.

¹⁴⁵ Varjonen, S., et al (2021), Student, Worker or Refugee? How complementary pathways for people in need of international protection work in practice, Publications Of The Government's Analysis, Assessment And Research Activities 2021:60, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-225-1> (Viitattu 23.2.2022)

¹⁴⁶ Kuntoutussäätiö, Tutkimus: Täydentävät maahanmuuton väylät ovat keino yhdistää humanitaarista ja osaamisperusteista maahanmuuttoa, <https://kuntoutussaatio.fi/2021/11/15/tutkimus-taydentavat-maahanmuuton-vaylat-ovat-keino-yhdistaa-humanitaarista-ja-osaamisperusteista-maahanmuuttoa/> (Viitattu 21.03.2022)

¹⁴⁷ Pirjatanniemi, P., Lilja, I., Helminen, M., Vainio, K., Lepola, O., Alvesalo-Kuusi, A. (2021), Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua hakeneiden ja saaneiden asemaan, Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:10, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-009-7> (Viitattu 21.3.2022)

4.5. Kiintiöpakolaiset

Suomeen uudelleen sijoitetaan kiintiöpakolaisina YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) pakolaisiksi katsomia henkilöitä tai muita kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ulkomaalaisia. UNHCR esittää uudelleensijoitettaviksi henkilöitä, jotka ovat paenneet kotimaastaan toiseen maahan, yleensä kotimaan lähialueille, mutta eivät kuitenkaan voi asettua sinne asumaan pysyvästi. Kiintiöpakolaiset asuvat esimerkiksi pakolaisleireillä. Eduskunta vahvistaa vuosittain valtion talousarviossa, kuinka monta kiintiöpakolaista Suomi vastaanottaa tulevina vuosina. Maahanmuuton ministeriyöryhmä laatii hallitukselle esityksen pakolaiskiintiön alueellisesta kohdentamisesta, jonka sisäministeri vahvistaa.

Vuonna 2021 Suomi sitoutui vastaanottamaan 1050 kiintiöpakolaista.¹⁴⁸ Vuoden 2021 kiintiö sisälsi 550 syyrialaista pakolaista Libanonista ja Turkista sekä 250 kongolaista pakolaista Sambiasta. Lisäksi kiintiöön sisältyi 130 pakolaista, jotka on evakuoitu Libyasta Nigeriin tai Ruandaan. Suomi varautui myös 120 pakolaisen vastaanottoon ilman kansalaisuus- ja aluera-jausta, mukaan lukien hätätapaukset.

Vuoden aikana Suomeen valittiin yhteensä 1 091 kiintiöpakolaista, joista osa kuului vuoden 2020 kiintiöön. Valintojen aikataulu on riippuvainen YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n esityksistä. Vuonna 2021 koronapandemian vuoksi valinnat tehtiin etähaastattelu- tai asiakirjojen perusteella.

Vuoden 2021 aikana Suomeen saapui yhteensä 891 kiintiöpakolaista. Pakolaiset muuttavat yleensä Suomeen valintavuonna tai sitä seuraavana vuonna. Kaikki Suomeen valitut kiintiöpakolaiset eivät aina saavu lainkaan tai saapuminen viivästyy eri syistä. Suomi myönsi valitsemilleen henkilöille oleskeluluvan ja tarvittavat matkustusasiakirjat ennen heidän saapumistaan Suomeen.

Valtioneuvosto päätti helmikuussa 2020, että Suomi vastaanottaa 175 haavoittuvassa asemassa olevaa turvapaikanhakijaa Välimeren alueelta. Välimeren siirrot saatiin päätökseen vuonna 2021.

4.6. Kiintiöpakolaisia koskeva kehittäminen

Sisäministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö tilasivat 2020 selvityksen siitä, millä tavalla niin sanottu **yhteisölähtöisen kotoutumisen malli** voisi täydentää viranomaistoimintaa kiintiöpakolaisten vastaanottamisessa. Selvityksen tekijäksi valittiin Jyväskylän yliopiston alainen Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Tarkoitus on arvioida mallin oikeudellista ja käytännön toteutettavuutta Suomessa.

Yhteisölähtöisen kotoutumisen mallissa (engl. community sponsorship) kiintiöpakolaiselle valitaan yleensä noin viiden hengen kummiryhmä, joka osallistuu 1–2 vuoden ajan tämän kotoutumisen edistämiseen. Ryhmä voi auttaa kiintiöpakolaista esimerkiksi viranomaisasioinnissa, kulttuuriin tutustumisessa, kieliopinnoissa sekä opiskelu- ja työpaikan löytämisessä. Tarkoitus on näin nopeuttaa ja parantaa kiintiöpakolaisten kotoutumista.

Vuonna 2021 aloitettiin AMIF-rahoitteisia kiintiöpakolaisten uudelleensijoittamiseen liittyviä kehityshankkeita¹⁴⁹.

Maahanmuuttoviraston **Kiintiöpakolais- ja kuntaansijoittamishanke III** toteutetaan muutoksia kiintiöpakolaisasian vireillepanon, päätöksenteon ja kuntaansijoittamisen UMA (Ulkomaalaisasioiden hallintajärjestelmä) -tietojärjestelmätoiminnoissa sekä työkaluissa. Kehittämistoimet mahdollistavat usean asian vireillepanon ja päätöksen käsittelyn samanaikaisesti sekä vähentävät manuaalisia työvaiheita kuntiinsijoitusten suunnittelussa sekä seurannassa. Muutostöillä taataan sujuvampi ja laadukkaampi kiintiöpakolaisasian käsittely, joka nopeuttaa kiintiöpakolaisten Suomeen saapumista. Hankkeessa vahvistetaan koulutusten ja tiedonjaon myötä yhteistyöviranomaisten valmiuksia vastaanottaa kiintiöpakolaisia, varaudutaan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin esim. koronatilanteessa sekä tarkennetaan valinta- ja kuntaansijoitustyöskentelyn menettelyjä tarvittavilta osin. Hankkeen toteutusajaksi on 01.03.2021 - 31.12.2022.

Maahanmuuttoviraston **Kulttuuriorientaatiokoulutus Suomeen valituille kiintiöpakolaisille 2021-2022** vahvistaa Suomeen valittujen kiintiöpakolaisten kotoutumis- ja kuntiin asettumisvalmiuksia lisäämällä heidän kulttuuri- ja yhteiskuntatietoja ja myös

¹⁴⁸ Oikeusministeriö, Sisäministeriö 5.11.2020, Ministeriyöryhmä: Suomi vastaanottaa vuoden 2021 pakolaiskiintiössä syyrialaisia, kongolaisia sekä Libyasta evakuoituja pakolaisia, <https://oikeusministerio.fi/-/ministeriyoryhma-suomi-vastaanottaa-vuoden-2021-pakolaiskiintiössä-syyrialaisia-kongolaisia-seka-libyasta-evakuoituja-pakolaisia> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁴⁹ Euroopan Unionin Sisäasioiden Rahastot, Suomen uudelleensijoittamisohjelman jatkuvuuden ja toimivuuden turvaaminen, <https://eusa-rahastot.fi/toimintaa-ja-tuloksia/rahoitetut-amif-hankkeet/erityistavoite-5> (Viitattu 21.3.2022)

kielivalmiuksia ennen Suomeen muuttoa. Hankkeessa pyritään kouluttamaan mahdollisimman moni Suomeen valittu kiintiöpakolainen. Opetusmenetelmät ovat oppijakeskeisiä, osallistavia ja osallistujien erityistarpeet huomioivia. Lähiopetusjaksojen lisäksi kiintiöpakolaisten kulttuuri- ja yhteiskuntatietoutta vahvistetaan MOF.fi-sivuston kautta, jota kehitetään hankkeessa vastaamaan paremmin haavoituvien ryhmien (esim. luku- ja kirjoitustaidottomat, lapset, nuoret, traumatisoituneet, vammautuneet) tarpeita. Hanke on jatkoa Migrin aiemmille kulttuuriorientaatiohankkeille. Hanke toimii osana uudelleensijoittamisprosessin kaarta ja pyrkii vahvistamaan jatkumoa Migrin hallinnoiman kiintiöpakolaisten valintamenettelyn kanssa. IOM toteuttaa kulttuuriorientaatiokoulutukset mahdollisimman monelle kiintiöpakolaiselle ulkomailla. Hanke toteutetaan 01.09.2021 - 31.12.2022.

Työ- ja elinkeinoministeriön **Sylvia5 - Pakolaisten kuntiin sijoittamisen tehostaminen** edisti kunta- paikkojen saamista pakolaisille tukemalla kuntia lisätuin ja lisäämällä osaamista vastaanottoon ja kotoutumiseen liittyvissä kysymyksissä. Laskennallisen korvauksen lisäosalla tuettiin vastaanoton ja pakolaisten kotoutumisen tuen kehittämistä ja vastaanoton jatkuvuutta. Häätapausten vastaanoton lisätuella ylläpidettiin vastaanottavien kuntien verkostoa, jotta häätapaukset voitiin vastaanottaa kiireellisuuden edellyttämässä aikataulussa. Hankkeeseen sisältyi myös lisätukien digitalisointi. Hanke tuki pakolaisuuteen liittyvää osaamista, tietopohjan vahvistamista ja hyvien käytäntöjen jakamista tilaisuuksin, koulutuksin ja viestinnällä. Hanke osallistui TEM:n (Työ- ja elinkeinoministeriö) kotoutumisen kumppanuusohjelman toteuttamiseen tukemalla vastaanoton ja kotoutumisen tuen toimijoiden monialaista yhteistyötä kunnissa ja kehittää TEM:n kotoutuminen.fi-sivuston pakolaisuuteen liittyviä sisältöjä. Hankeviestinnällä tuettiin vastaanoton tietopohjaisuutta ja avointa asenneilmapiiriä. Hanke toteutettiin 1.2.2021 - 31.12.2021.

Suomen Pakolaisapu ry:n **Navigaattori 2.0**-hanke vahvistaa mm. julkisen sektorin työntekijöiden vastaanottovalmiuksia sekä aikuisten pakolaisten kotoutumisvalmiuksia uudessa kotikunnassa. Hanke hyödyntää dialogista tapaa ja edellisen hankkeen arviointitietoa kiintiöpakolaisuusprosessista sekä kuntatyöntekijöiden tiedon- ja koulutustarpeista. Kaksisuuntaista kokoutumista tukevaa kuntatyöntekijöiden koulutusmallia kehitetään edelleen ja tarjotaan uusiin ja vanhoihin kiintiöpakolaisista vastaanottaviin kuntiin. Yhteiskuntaorientaatio tarvitsee lisää omakielisiä kouluttajia, jotta kurssia voidaan toteuttaa eri puolilla Suomea osana kuntien alkuvaiheen kotoutumisprosessia pakolaisille. Konseptia tulee edelleen kehittää niin sisällön, verkostojen ja yhteistyön, mallintamisen, koordinaation kuin arvioinnin osalta. Hankkeessa jatketaan koulutusten kehittämistä ja digitalisointia sekä toteutetaan ja jatko- kehitetään Yhteiskuntaorientaatiokursseja. Hanke- toimintoja toteutetaan COVID-19-epidemian aikana sekä lähi- että etätoteutuksena. Hankkeen toteuttamisaika: 01.04.2021 - 30.6.2022.

Helsingin Diakonissalaitoksen säätiön **Sotatraumatisoituneiden kuntoutus**-hankkeen kohderyhmänä ovat kiintiöpakolaisina Suomeen tulleet sodan ja pakolaisuuden traumatisoimat aikuiset sekä kuntien ammattilaiset, jotka työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollossa, opetustehtävissä sekä työvoimahallinnossa. Moniammatillinen tiimi tarjoaa pakolaisille hoidontarpeen arviointijakson sekä valtakunnallisesti koulutusta, työnohjausta ja konsultaatiota ammattilaisille, jotka työssään kohtaavat traumatisoituneita kiintiöpakolaisia. Toiminnan tavoitteena on kuntien osaamisen ja asiantuntijuuden vahvistaminen pakolaisuuteen liittyvässä mielenterveystyössä. Tämä edistää pakolaisten kotoutumista Suomeen sekä tukee kuntia vastaanottamaan kiintiöpakolaisia. Potilastyön ohella hankkeessa tuotetaan psykoedukatiivista materiaalia, joka tukee kuntien ammattilaisia kiinnittämään huomiota pakolaisten traumaperäisiin oireisiin sekä hoitamaan niitä. Toteuttamisaika: 01.10.2021 - 31.12.2022.

Spring House oy:n **Avoin työelämä - Pakolaisen ja työyhteisön vastavuoroinen työelämäpolku** tavoitteena on edistää kiintiöpakolaisten tasa-arvoisia työelämäpolkuja ja -mahdollisuuksia. Hankkeessa kehitetään joustava työelämälähtöinen malli, jossa vahvistetaan työelämän vastaanottavuutta, monimuotoisuusosaamista ja kykyä tunnistaa pakolais- taustaisten henkilöiden työntekijäpotentiaali. Työntekijöiden kanssa yhteistyössä kehitetään ratkaisuja, jotka hyödyttävät molempia osapuolia. Mallissa kartoitetaan ja tunnistetaan kiintiöpakolaisten monipuolinen osaaminen ja huomioidaan lähtö- ja elämäntilanteeseen (esim. kotiäidit) liittyvät erityistarpeet. Kartoituksen pohjalta hankkeessa tuetaan myöhem- päälle työllistymistä toteuttamalla urasuunnittelua ja

työelämävalmiuksien kehittämistä mm. työkyky ja -hyvinvointi sekä elämäntilanne huomioiden. Kiintiöpakolaisten työelämävalmiuksia kehitetään yhteistyössä työelämäedustajien kanssa, jotta ura- ja osaamisen kehittämisen sisällöt ovat realistisia ja tukevat myöhempää työelämään siirtymistä. Toteuttamisaika: 01.11.2021 - 31.12.2022.

Uudenmaan ELY-keskuksen koordinoima valtakunnallinen **Osallisena-hanke** pyrkii luomaan systemaattisen mallin pakolaistaustaisten asiakkaiden ottamiseksi mukaan kotoutumista tukevien palvelujen suunnittelemiseen, toinen malli asiakastyön osaamisen kehittämiseen sekä tuodaan kunnissa maahanmuuttaneiden palveluihin liittyviä prosesseja lähemmäs toisiaan. Työllisyyspalveluihin palkataan kuusi asiantuntijaa, jotka tekevät asiakas- ja kehittämissyötä. Kehittämistyön kiinteä yhteys asiakkaisiin ja asiakastyöhön varmistaa kehittämisen tarvelähtöisyyden ja pohjustaa tulosten juurtumista. Kuntaliittoon palkataan yksi asiantuntija, joka kehittää yhteistyössä hankehenkilöstön ja yhteistyökumppanien kanssa osaamisen kehittämisen mallin kotoutumisen asiantuntijoille. Osana mallia juurrutetaan Pakolaistaustaisten ohjaus -hankkeessa kehitetty kohtaavan asiakastyön työote työllisyyspalveluihin sekä muualle kuntakenttään. Hanketta koordinoi Uudenmaan ELY-keskus, jossa työskentelee hankepäällikkö ja hankesihteeri. Toteuttamisaika: 01.04.2021 - 31.12.2022.

Sininauhasäätiön **Sanastotyö kiintiöpakolaisten kotoutumisen edistämiseksi** hankkeessa kehitetään kiintiöpakolaisten äidinkiellillä sanastoja ja sanaselityksiä suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän ja asumisen keskeisistä termeistä. Kehittämistyötä tukemaan perustetaan neljä kertaa kokoontuva ohjausryhmä, jossa on edustajina niin julkisten palveluiden, järjestökentän kuin tulkkauspalveluyritysten ja oppilaitosten asiantuntijoita. Lisäksi perustetaan kyseisiä kieliä tulkkaavista ja kieliasiantuntijoista koostuva asiantuntijaryhmä tekemään sanastotyötä ja hyödynnetään piirtäjää sanastojen kuvittamisessa. Hankkeen lopputuotos on lista kuvitetuista sanaselityksistä vasta maahan muuttaneille jaettavaksi sekä lista suositeltavista vastineista sosiaaliturvajärjestelmän termeille tulkkien hyödynnettäväksi. Sanaselitykset ja tulkkien käännosten yhtenäistyminen edistävät pakolaisten kykyä hahmottaa asumisen käytänteitä ja sosiaaliturvajärjestelmää sekä ottaa haltuun omia raha-asioita, mikä edesauttaa asumisen sujumista sekä ennaltaehkäisee vuokranmaksu- ja muita rahaongelmia. Toteuttamisaika: 01.02.2021 - 31.1.2022.

4.7. Vastaanotto¹⁵⁰

Vastaanottoyksikön ja vastaanottojärjestelmän toimintavuosi 2021 oli toinen perättäinen COVID-19-pandemian vahvasti sävyttämä toimintavuosi. Pandemian hallintaa jatkettiin vastaanottokeskuksissa ja säilöönottoyksiköissä vuonna 2020 luotujen käytäntöjen, linjausten ja oppien pohjalta ja niitä edelleen jalostaen. Vastaanottokeskusten ja säilöönottoyksiköiden koronatoimintaa ohjeistettiin laajasti ja sekä viraston omat että ostopalveluyksiköt vastasivat paikallisesta pandemian hallinnasta yhteistyössä alueellisten tahojen kanssa.

Turvapaikanhakijoiden määrien vähentyminen näkyi myös vastaanotossa asiakasmäärissä. Vastaanottojärjestelmän piirissä olevien henkilöiden määrä laski vuonna 2021. Vuoden alussa **vastaanottojärjestelmän piirissä oli noin 6350 henkilöä ja vuoden lopussa noin 5100 henkilöä.**

Vastaanottokapasiteettia sopeutettiin hallitusti vastaamaan ajankohtaista tarvetta. Vuonna 2021 vastaanottojärjestelmästä vähennettiin 1 436 asiakaspaikkaa ja vastaanottokeskusten määrää vähennettiin vuoden aikana 31:sta 27:een. Alaikäisyksiköitä oli 7 koko vuoden.

Aikuisten ja perheiden keskusten koko vuoden keskimääräinen käyttöaste oli 64 % ja alaikäisyksiköiden 81 %.

Vuoden alussa yksityismajoittajat muodostivat 48 % kaikista vastaanottojärjestelmässä olevista asiakkaista. Joulukuun loppuun tultaessa yksityismajoituksessa oli 52 %

Suurimmat kansalaisuusryhmät olivat **Irakin, Afganistanin, Somalian** kansalaiset.

Irakilaisten osuus kaikista kirjoilla olevista asiakkaista oli 32,5 %. Kaikkiaan asiakkaina oli 93 eri kansalaisuutta. Asiakkaista **69 % oli miehiä ja 31 % naisia.** (tilanne 31.12.2021)

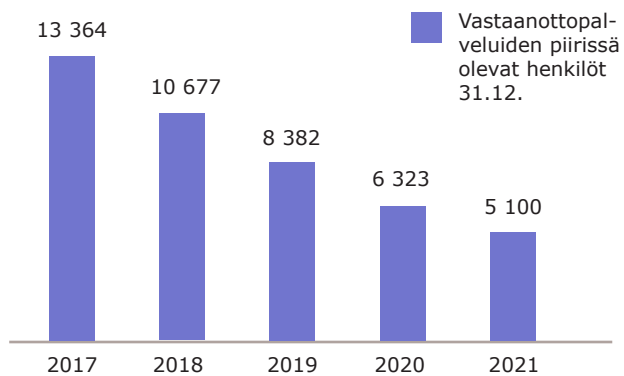
Alaikäisten osuus asiakkaista oli 23 %. Täysi-ikäisten keski-ikä oli 33 vuotta ja alaikäisten 8 vuotta. (tilanne 31.12.2021)

Säilökapasiteetin (109 paikkaa) käyttöaste oli pandemiasta ja sen kerrannaisvaikutuksista johtuen myös alhainen.

¹⁵⁰ Luvut Maahanmuuttoviraston vastaanottoyksiköltä

Kuntiin vastaanottokeskuksista siirtyi 2 287 henkeä. Näistä itsenäisesti muuttaneita oli 994, yksityismaajoituksesta siirtyneitä 577, ELY-keskusten kuntaan osoittamia 359 ja vastaanottokeskusten avustamana muuttaneita 357.

Vastaanottopalveluiden piirissä olevat henkilöt 2017-2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto

5. Yksin tulleet alaikäiset¹⁵¹ ja muut haavoittuvassa asemassa olevat

5.1. Yksin tulleet alaikäiset

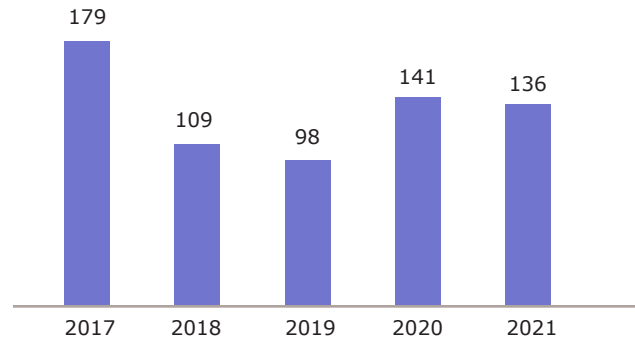
Vuonna 2021 Suomesta haki turvapaikkaa 136 Suomeen ilman huoltajaa tullutta alaikäistä. Hakijat edustivat 17 eri kansalaisuutta (ml. ”ei tiedossa”). Eniten hakijoita oli Afganistanista (57), Somaliasta (42) ja Syyriasta (8).

Yksin tulleille alaikäisille turvapaikanhakijoille tehtiin yhteensä 145 päätöstä. Tehdyistä päätöksistä 93 prosenttia oli myönteisiä. Lukumäärällisesti tämä tarkoittaa 135 myönteistä oleskelulupapäätöstä, 1 kielteinen ja 9 rauennutta hakemusta.

Myönteisistä päätöksistä 109 tapauksessa myönnettiin turvapaikka, 12 tapauksessa toissijaista suojelua ja 14 tapauksessa oleskelulupa jollakin muulla kuin kansainvälisen suojelun perusteella.

Muulla kuin kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävä oleskelulupa tarkoittaa yksin tulleen alaikäisen kohdalla yleensä yksilöllisestä inhimillisestä syystä myönnettävää oleskelulupaa. Yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella oleskelulupa myönnetään silloin, kun perusteita kansainvälisen suojelun myöntämiselle ei ole, mutta palauttaminen kotimaahan olisi muusta syystä inhimillisesti katsottuna kohtuutonta. Ilman huoltajaa olevien alaikäisten kohdalla kyse on usein tilanteesta, jossa ei ole selvyyttä siitä, kuka huolehtisi alaikäisestä hänen palatessaan kotimaahan.

Yksin tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat 2017-2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto

¹⁵¹ Termin englanninkielinen vastine on 'unaccompanied minor'. Suomessa käytetään sekä termiä 'yksin tullut alaikäinen' että 'ilman huoltajaa oleva alaikäinen'. Uusimmassa EMN:n sanastossa *Maahanmuutto- ja turvapaikkasanasto 6.0: suomenkielinen laitos* on esitetty molemmat termit. Termejä käytetään synonyymeinä. Termin 'yksin tullut alaikäinen' valinnalla voidaan myös korostaa sitä, että alaikäinen on tullut Suomeen yksin ja hänen turvapaikkahakemuksensa käsitellään siten erillisenä kenenkään aikuisen hakemuksesta, ja termillä 'ilman huoltajaa oleva alaikäinen' sitä, että alaikäinen on kyseisellä hetkellä Suomessa ilman huoltajaa.

5.2. Yksin tulleisiin alaikäisiin ja muihin haavoittuvassa asemassa oleviin liittyviä lakimuutoksia ja kehityskulkuja

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä¹⁵² alkoi 4.11.2021 valmistella **oleskeluluvan saaneiden, alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden nuorten ja lasten palveluiden järjestämisen uudistamista**. Tavoitteena on turvata näille nuorille yhdenvertaiset palvelut muiden erityistä tukea tarvitsevien ryhmien tapaan. Työryhmä tarkastelee myös valtion korvauksia, jotka koskevat asiaan liittyviä palveluita. Työryhmään kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijoiden lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön, Uudenmaan, Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskusten, Espoon ja Tampereen kaupungin sekä Kuntaliiton edustajat. Työryhmän työ valmistuu syksyllä 2022.

Vuonna 2021 Valtioneuvoston julkaisemassa **Kansallisessa lapsistrategiassa** vahvistetaan haavoittuvassa asemassa olevien ja väkivaltaa kokeneiden lasten oikeuksien toteutumista, ja siinä otetaan huomioon lapsikaupan ja muun ihmiskaupan vastainen työ. Strategia laadittiin parlamentaarisisessa komiteatyöskentelyssä, ja se julkaistiin vuoden 2021 alussa. Strategian toimeenpanoa varten laaditaan vuodesta 2021 alkaen hallituskausittain toimeenpanosuunnitelma, jonka yhteydessä määritetään tarkemmat toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimeenpanotyö nivoutuu kiinteästi muihin hankkeisiin, kuten THL:n Barnahus -hankkeeseen¹⁵³ ja Lanzaroten sopimuksen toimeenpanoon.

Oikeusministeriö käynnisti hallitusohjelman mukaisesti keväällä 2021 **selvitystyön pakkoavioliiton rangaistavuuteen liittyen**. Selvityksessä laadittiin arviomuistio¹⁵⁴, jossa tarkasteltiin mahdollisia lainsäädännön kehittämis- ja selkeyttämistarpeita ottaen huomioon Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman kirjaukset ja Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä GREVION Suomea koskevat arviot¹⁵⁵.

Arviomuistiossa kuvataan pakkoavioliittoja ilmiönä ja tarkastellaan avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden nykytilaa. Arviointityössä päädyttiin katsomaan muun muassa, että voimassa olevat rikoslain ihmiskauppaa, törkeää ihmiskauppaa ja pakottamista koskevat säännökset kattavat avioliittoon pakottamisteot varsin laajalti. Muistion johtopäätöksenä esitettiin, että mainitut rikoslain säännökset ovat riittävän kattavat eikä niitä ole tarpeen muuttaa tai täsmentää. Toisaalta esiin tuodaan esimerkiksi mahdollisuus täsmentää rikoslain ihmiskauppaa koskevaa säännöstä siten, että säännökseen lisätään teon tarkoitukseksi avioliittoon pakottaminen

Lisäksi oikeusministeriössä valmisteltiin **hallituksen esitys¹⁵⁶ pakkoavioliiton kumoamisesta**. Esitys annettiin eduskunnalle 14.10.2021. Avioliittolakiin ehdotettiin lisättäviksi säännökset, jotka mahdollistavat pakottamalla solmitun avioliiton purkamisen kumoamalla. Kumotun avioliiton oikeusvaikutukset vastaisivat avioeron oikeusvaikutuksia kuitenkin sillä erotuksella, että kumotun avioliiton seurauksena puolison siviilisääty palautuu siihen, mikä se oli ennen kumotun avioliiton solmimista. Oikeudenkäymiskaareen ja tuomioistuinmaksulakiin ehdotetut muutokset liittyvät avioliiton kumoamista koskevaan sääntelyyn.

Pakottamalla solmitun avioliiton purkamista koskeva ehdotus liittyi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa olevaan kirjaukseen pakkoavioliittojen mitätöinnistä osana turvallisen oikeusvaltion kehittämistä ja rikosuhrien aseman parantamista. Avioliittolakia ehdotettiin lisäksi muutettavaksi siten, että ulkomailla alaikäisenä solmittu avioliitto tunnustetaan vain erityisestä syystä, jos ainakin toisella aviopuolisoista oli avioliiton solmimishetkellä asuinpaikka Suomessa.

Vuonna 2021 julkaistiin myös päivitetty **Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelma¹⁵⁷**. Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta velvoittaa Suomea laatimaan ohjeet ja takaamaan toimi-

¹⁵² Työ- ja elinkeinoministeriö, Oleskeluluvan saaneiden alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden palveluiden järjestämisen uudistamista valmisteleva työryhmä, <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM090:00/2021> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁵³ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Barnahus-hanke, <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/barnahus-hanke> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁵⁴ Oikeusministeriö (2021), Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta, Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:29, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163612/OM_2021_29_ML.pdf (Viitattu 03.03.2022)

¹⁵⁵ Ulkoministeriö 2.9.2021, Euroopan neuvosto tarkastelee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa Suomessa, <https://valtioneuvosto.fi/-/euroopan-neuvosto-tarkastelee-naisiin-kohdistuvaa-vakivaltaa-ja-perhevakivaltaa-suomessa> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁵⁶ HE 172/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, (Viitattu 03.03.2022)

¹⁵⁷ Koukkula M., Klemetti, R. (2021), Tyttöjen ja naisten sukuelinten

silpomisen (FGM) estäminen, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:16, Sosiaali- ja terveysministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9715-8> (Viitattu 17.3.2022)

van järjestelmän silpomisen estämiseksi. Tällä toimintaohjelmalla pyritään jatkamaan käytäntöjä, joita Suomessa on jo toteutettu silpomisen estämiseksi ja kehittämään uusia keinoja muun muassa silpomisen läpikäyneiden auttamiseksi. Toimintaohjelman pääasiallisin tarkoitus on ammattilaisten tiedon lisääminen ja osaamisen ylläpitäminen sekä tiedonvälitys riskissä oleville ryhmille. Toimintaohjelma on jatkoa vuosien 2012–2016 tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estämisen toimintaohjelmalle.

6. Kotoutuminen

6.1. Kotoutumista koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja

Valtioneuvosto julkaisi vuonna 2021 selonteon kotoutumisesta¹⁵⁸, jossa esitettiin laaja ohjelma, jonka tarkoituksena on tukea kotoutumista entistä vaikuttavammin. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista liittyi eduskunnan tarkastusvaliokunnan viime hallituskaudella laatimaan mietintöön, jonka mukaan kotoutumisen edistämistä tulee uudistaa.

Selonteossa esitetään rakenteiden ja palveluiden kehittämiseksi toimenpiteitä, joilla vastataan toimintaympäristön muutoksiin ja vahvistetaan moninaisen maahanmuuttajaväestön kotoutumista, työllisyyttä ja osallisuutta sekä hyviä väestösuhteita. Alkuvaiheen kotoutumisen edistämisen kehittämiseksi esitetään luotavan uudenlainen kotoutumisohtelma. Lisäksi selonteossa esitetään kehitettävän yleisen palvelu- ja koulutusjärjestelmän soveltuvuutta maahanmuuttajille.

Selonteko esitti laajan kirjon uudistustoimia, joiden keskeinen tavoite on:

- Nopeuttaa maahanmuuttajien polkua työhön ja koulutukseen.
- Edistää maahanmuuttajien osallisuutta työelämässä ja laajemmin yhteiskunnassa.
- Tukea erityisesti maahanmuuttajanaisten, ja siten koko perheen, juurtumista Suomeen.
- Lisätä työelämän vastaanottavuutta ja ehkäistä yhteiskunnallista polarisaatiota

Rasismien vastainen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelma hyväksyttiin 28.10.2021 valtioneuvoston periaatepäätöksensä. Ohjelmaan kerättiin hallituksen toimenpiteet syrjinnästä vapaan Suomen turvaamiseksi. Yhdenvertainen Suomi -nimellä¹⁵⁹ julkaistu valtioneuvoston toimintaohjelma rasismien torjumiseksi ja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi perustuu tilannearvioon ja tutkittuun tietoon rasismista ja sen ilmenemismuodoista Suomessa. Ohjel-

ma pitää sisällään kahdeksan keskeistä tavoitetta sekä 52 toimenpidettä toteutettavaksi eri hallinnonaloilla vuosina 2021-2023.

Toimenpiteillä pyritään muun muassa purkamaan yhteiskunnan eriarvoistavia rakenteita, edistämään suomalaisen työelämän monimuotoisuutta, vahvistamaan viranomaisten yhdenvertaisuusosaamista, kasvattamaan tietoisuutta rasismien eri muodoista, kehittämään rasismiin liittyvää tutkimusta sekä puuttamaan vihapuheeseen systemaattisella toiminnalla. Lisäksi toimenpiteillä luodaan edellytyksiä hyvien väestösuhteiden politiikalle paikallisesti ja valtakunnallisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti 17.3.2021 maaliskuuhun 2023 asti kestävä **työelämän monimuotoisuusohjelman**¹⁶⁰, joka perustuu hallitusohjelmaan. Ohjelman tavoitteena on, että yritykset ja organisaatiot hyötyvät monimuotoisuudesta ja maahanmuuttaneiden pääsy osaamistaan vastaaviin tehtäviin ja uralla eteneminen helpottuvat niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Ohjelman toimenpiteillä pyritään vähentämään työmarkkinoiden rakenteellista syrjintää ja rasismia lisäämällä työyhteisöjen tietoisuutta monimuotoisuuden hyödyistä sekä lisäämällä monimuotoisuutta ja inklusiivisuutta koskevaa rekrytointi-, johtamis- ja muuta osaamista työelämässä. Rekrytointisyrjinnän vastaisia ja anonyymiä rekrytointia edistäviä toimenpiteitä sisällytetään läpileikkaavasti ohjelman eri toimenpiteisiin. Monimuotoisuusohjelman kohderyhmänä ovat työnantajat ja työpaikat.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus käynnistivät toimenpideohjelman¹⁶¹, joka pyrkii vahvistamaan **maahanmuuttaneiden oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia**. Ohjelma kestää vuodesta 2022 vuoteen 2026, ja se on suunnattu erityisesti vuosiluokilla 7-9 oleville oppilaille. Toimenpideohjelma pyrkii vahvistamaan erityisesti vieraskielisten ja vasta Suomeen muuttaneiden oppilaiden perustaitoja, kuten kielitaitoa, oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviä valmiuksia. Ohjelma vahvistaa oppilaiden valmiuksia siirtyä toiselle asteelle tai val-

¹⁵⁸ Valtioneuvosto (2021), Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista, valtioneuvoston julkaisu 2021:62, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-856-7> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁵⁹ Oikeusministeriö (2021), Yhdenvertainen Suomi: Valtioneuvoston toimintaohjelma rasismien torjumiseksi ja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi, Oikeusministeriön julkaisuja Mietintöjä ja lausuntoja 2021:34, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-808-0> (Viitattu 04.03.2022)

¹⁶⁰ Työ- ja elinkeinoministeriö (2021), Työelämän monimuotoisuusohjelma: Toimenpideohjelma työelämän monimuotoisuuden edistämiseksi maahanmuuton ja kotoutumisen näkökulmasta, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu – Työelämä - 2021:10, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-663-5> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁶¹ Opetus- ja kulttuuriministeriö 2.11.2021, Oikeus oppia -ohjelma etenee: Maahanmuuttaneiden oppilaiden perustaitoja vahvistetaan laajalla toimenpideohjelmalla vuosina 2022-2026, <https://okm.fi/-/oikeus-oppia-ohjelma-etenee-maahanmuuttaneiden-oppilaiden-perustaitoja-vahvistetaan-laajalla-toimenpideohjelmalla-vuosina-2022-2026> (Viitattu 03.03.2022)

mistavasta opetuksesta yleisopetukseen. Ohjelmalla tuetaan erityisesti niitä oppilaita, jotka ovat 7-9 -vuosiluokilla ja joiden koulunkäyntiaika Suomessa on jäänyt lyhyeksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti **oppivelvollisuus laajeni vuonna 2021**¹⁶². Laajenemisen myötä oppivelvollisuusikä nousi 18 ikävuoteen ja ohjausta sekä oppilashuollon palveluita vahvistettiin. Oppivelvollisuuden laajeneminen tuli voimaan 1.8.2021. Oppivelvollisuutta sovelletaan ikäluokittain, ja se koski ensimmäisen kerran oppilaita, jotka olivat keväällä 2021 yhdeksännellä luokalla. Oppivelvollisen on hakeuduttava toisen asteen koulutukseen ennen perusopetuksen päättymistä. Jatkossa oppivelvollisuus päättyy, kun oppilas on täyttänyt 18 vuotta tai suorittanut toisen asteen tutkinnon eli ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon. Maahanmuuttotaustaiset oppivelvolliset voivat suorittaa oppivelvollisuutta myös aikuisten perusopetuksessa tai kansanopistojen järjestämässä koulutuksessa, jos suomen ja ruotsin kielen taito ei ole riittävä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen.

Kotoutumisen ja pakolaisten vastaanoton toimijoiden yhteistyötila **Kumppanuusalusta** julkaistiin beta-versiona 02.12.2021.¹⁶³ Kumppanuusalusta on vuorovaikutteinen, digitaalinen ja yhteisöllinen yhteistyötila kotoutumisen, maahanmuuton ja pakolaisten vastaanoton toimijoille, asiantuntijoille, sidosryhmille ja verkostoille. Sen tarkoituksena on tarjota neutraali, turvallinen ja maksuton tila ja yhteisö kaikille kotoutumisen ja pakolaisten vastaanoton toimijoille. Kumppanuusalustan on tarkoitus helpottaa yhteistyön tekemistä, tiedonvaihtoa ja verkostoitumista tietyn teeman, alueen tai vaikka tapahtuman ympärillä. Yhteistyötila on tavallista verkkosivua suljettumpi extranet-sivusto, joka koostuu beta-vaiheessa työtiloista, yhteyshenkilöhausta ja omasta profiilista.

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi 22.6.2021 **Kotoutumisen sanaston**¹⁶⁴, jolla vastattiin tarpeeseen yhdenmukaistaa voimassa olevan kotoutumislain ja sen osoittamien palveluiden käsitteiden käyttöä. Sanaston julkaisu on myös avaus laajemmalle

kotoutumisen ja maahanmuuton käsitteiden tarkastelulle. Keskustelua käsitteistä on tarkoitus jatkaa eri kohderyhmille suunnatuissa tilaisuuksissa syksyllä ja kotoutumislain uudistamisen myötä. Kotoutumisen sanastotyön kohteena on ollut kotoutumislakiin (Laki kotoutumisen edistämisestä) ja kotoutumisen keskeisiin palveluihin liittyvien käsitteiden määrittely. Sanastoon on otettu mukaan myös yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen ja syrjintään liittyviä käsitteitä.

International House Tampere¹⁶⁵ aloitti toimintansa alkuvuodesta 2021. Palvelukokonaisuus kokosi yhteen Tampereen koulutus- ja työperäisen maahanmuuton, monikielisen neuvonnan sekä osaamisen kehittämisen ja rekrytoinnin kansainväliset palvelut. International House Tampereen toimijat ovat Tampereen kaupungin Työllisyys- ja kasvupalveluiden Monikielinen neuvonta Mainio ja International HUB Tampere, Tampereen seudun ammattiopisto Tredu, Tampereen korkeakoulu yhteisö ja Pirkanmaan TE-palvelut.

Etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO) julkaisi 6.5.2021 tietoa kuntavaaleista seitsemällä kielellä¹⁶⁶. Materiaalien avulla kannustetaan monikielisiä kuntalaisia vaikuttajiksi ja äänestäjiksi kesäkuussa 2021 järjestettävissä kuntavaaleissa. Materiaalit julkaistiin suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi, viroksi, arabiaksi ja somaliksi. Vaalimateriaalit keskittyvät kysymyksiin, jotka ovat nousseet esiin ETNO:n työssä. Materiaaleissa vastataan esimerkiksi äänioikeuteen, sen käyttämiseen, kuntavaaleihin, kuntien tehtäviin ja koronaturvallisuuteen liittyviin kysymyksiin. Materiaalit oli tarkoitettu monikielisille kuntalaisille ja äänestäjille. Järjestöt, kunnat ja muut toimijat voivat käyttää aineistoja monikielisten tiedonsaannin ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseen. ETNO rohkaiseekin yksilöitä, järjestöjä ja kuntia levittämään materiaaleja ja kannustamaan monikielisiä kuntalaisia äänestämään ja vaikuttamaan vaalien alla. Aineistot tukevat Kansallisen demokratiaohjelman 2025 tavoitteita lisätä maahanmuuttajien ja monikielisten kuntalaisten äänestysaktiivisuutta ja asettumista ehdolle kuntavaaleissa.

¹⁶² Opetus- ja kulttuuriministeriö, Oppivelvollisuuden laajentaminen, <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁶³ Työ- ja elinkeinoministeriö 2.12.2021, Kumppanuusalusta – kotoutumisen ja pakolaisten vastaanoton toimijoiden yhteistyötila avautuu tänään!, https://kotoutuminen.fi/en/-/partnership-platform-a-workspace-for-integration-and-refugee-reception-experts-to-go-online-on-2-december-2021-?languageId=fi_FI (Viitattu 03.03.2022)

¹⁶⁴ Työ- ja elinkeinoministeriö (2021), Kotoutumisen sanasto: 1. laitos, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:54, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-931-5> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁶⁵ Tampereen kaupunki 22.12.2020, International House Tampere avaa ovensa alkuvuodesta 2021, https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2020/12/22122020_1.html (Viitattu 4.3.2022)

¹⁶⁶ Oikeusministeriö 5.5.2021, Etnisten suhteiden neuvottelukunta tiedottaa Monikieliset vaalimateriaalit kannustavat äänestämään kuntavaaleissa, <https://oikeusministerio.fi/-/monikieliset-vaalimateriaalit-kannustavat-aaenestamaan-kuntavaaleissa> (Viitattu 04.03.2022)

6.2. Kotoutumista koskeva kehittämistyö

Myötätuulta kotoutumiseen – antirasistisia tekoja nuorisotyöhön (Myötätuuli-hanke) hanke kehittää nuorisotyön ammattilaisten kykyä tunnistaa ja puuttua rasismiin, jolloin heidän osaamisensa purkaa rakenteellista rasismia lisääntyä. Hankkeen kohderyhmänä on nuorisotyöntekijät ja hyödynsaajina nuoret, erityisesti siirtolaistaustaiset nuoret. Hankkeen keskeiset toiminnot ovat nuorisotyöntekijöille suunnattu koulutuskokonnaisuus ja antirasistiset tukimateriaalit. Ne antavat välineitä ja tukea yhteiskehittämiseen sekä työala- ja toimialarajat ylittävään yhteistyöhön. Hanke vahvistaa nuorisotyöntekijöiden valmiuksia tunnistaa ja puuttua rasismiin ja kehittää heidän käytännön yhdenvertaisuustyön osaamista. Siten sen on tarkoitus parantaa siirtolaistaustaisten nuorten osallistumismahdollisuuksia ja edistää kolmansista maista Suomeen muuttaneiden nuorten kotoutumista. Rakenteellinen rasismi elää käytänteissä ja toimintakulttuurissa, siksi sen purkamisen edellyttää pitkäjänteistä työtä ja koko työyhteisön mukaan ottamista, jota hanke tukee. Toteutusaika: 1.11.2021 - 31.12.2022.

Vastaanottava AMK - valtakunnallisesti rasismia vastaan (VARAVA) hankkeen tavoitteena on ammattikorkeakoulujen toimintakulttuurin muutos. Tavoitteena on tehdä näkyväksi ammattikorkeakoulujen rooli kolmansien maiden kansalaisten kotoutumisen ja työllistymisen edistäjänä ja siten vastata väestörakenteen ja globaalin vastuun edellyttämään kestäväen kasvun vaateeseen. Hankkeessa tutkitaan rakenteellisia esteitä ja rasismiin puuttumisen tapoja. Antirasistisia menetelmiä ja toimintaa kehitetään palvelumuotoilun ja yhteiskehittämisen prosesseissa opiskelijoiden, henkilöstön ja sidosryhmien kanssa. Kehittämisen tuloksena syntyy valtakunnalliseen muutokseen tähtäävä toimintasuunnitelma

ja toimenpide-ehdotukset Suomen ammattikorkeakouluille. Kehittämisprosessi dokumentoidaan ja tulokset hyödynnetään automatisoidun opintokokonaisuuden tuottamiseen: muutoksen tueksi luodaan kaikille avoin antirasististen menetelmien MOOC.

Toteutusaika: 1.11.2021 - 31.12.2022.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi luvan **neljälle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle käyttää englannin kieltä tutkintokielenä** kaikkiaan viidesä eri tutkinnossa¹⁶⁷.

Myönnetty uudet tutkinnot englanniksi ovat:

- Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan ammattitutkinto / Further Vocational Qualification in Cleaning and Property Services (AEL-Amiedu Oy)
- Lähiesiemiestyön ammattitutkinto / Further Vocational Qualification in First-Level Management (Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä)
- Matkailualan perustutkinto, ravintola- ja cateringalan perustutkinto / Vocational Qualification in Tourism Industry, Vocational Qualification in Restaurant and Catering Services (Koulutuskuntayhtymä OSAO)
- Kone- ja tuotantotekniikan perustutkinto / Vocational Qualification in Mechanical Engineering and Production Technology (Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä)

Uusien tutkintokielen myöntäminen perustuu alueelliseen työvoima- ja koulutustarpeeseen. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla osaamista ja edellytyksiä järjestää englanninkielistä tutkintokoulutusta eri oppimisympäristöissä. Lisäksi järjestäjillä tulee olla edellytykset tukea opiskelijoiden kansalliskielten kehittymistä vieraskielisen tutkintokoulutuksen aikana. Suomen tai ruotsin kielen osaaminen edistää maahanmuuttajien työllistymistä, kotoutumista sekä yhteiskuntaan integroitumista.

¹⁶⁷ Opetus- ja kulttuuriministeriö 13.12.2021, Ammatillisen koulutuksen englanninkielistä koulutustarjontaa vahvistetaan, https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410845/provision-of-vocational-education-and-training-in-english-being-boostered?languageId=fi_FI (Viitattu 03.03.2022)

6.3. Kotoutumista koskevaa tutkimusta

Moniheli ry, Sininauhasäätiö ja VVA ry yhteistyössä Suomen Vuokranantajien kanssa kysivät yksityisiltä vuokranantajilta, mitkä tekijät vaikuttavat vuokralaisen valintaan ja millainen merkitys asunnon hakijan ulkomaalaistaustalla on vuokralaisen valinnassa. Kyselyyn vastasi 364 vuokranantajaa. Raportti **Vuokralaisvalintaan vaikuttavat tekijät ja ulkomaalaistaustaisten asunnon hakijoiden asema yksityisillä vuokramarkkinoilla**¹⁶⁸ julkaistiin 1.11.2021.

Koko kyselyn tulosten perusteella ulkomaalaistaustaisten asunnon hakijoiden eriarvoiseen asemaan vuokramarkkinoilla vaikuttaa erityisesti kolme teemaa: kielitaito, taloudellinen tilanne ja alkuperä tai etniseen vähemmistöön kuuluminen.

Asunnon hakijan ja vuokranantajan välisen yhteisen kielen puute vaikuttaa negatiivisesti vuokralaisvalintaan. Yli puolet vuokranantajista katsoi, että hakijan alkuperällä yleisesti on jonkin verran negatiivista tai negatiivista vaikutusta vuokralaisvalintaan. Noin kolmasosa vuokranantajista katsoi, että hakijan kuuluminen etniseen vähemmistöön on vuokralaisvalintaan jokseenkin tai erittäin negatiivisesti vaikuttava asia.

Työ, maksukyky ja vuokravakuuden maksaminen rahana puolestaan vaikuttivat vuokralaisvalintaan positiivisesti. Puolet vastaajista katsoi, että vuokravakuus Kelan maksusitoumuksella vaikuttaa jokseenkin tai erittäin negatiivisesti vuokralaisvalintaan.

Policy Brief¹⁶⁹ on työ- ja elinkeinoministeriön kotoutumisen osaamiskeskuksen artikkelisarja, joka esittelee kotoutumiseen liittyviä ja tutkimus- ja selvitystietoon perustuvia näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittiseen päätöksenteon tueksi. Vuonna 2021 julkaistiin kolme artikkelia sarjassa.

- Policy Brief 1/2021: Maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyyden edistäminen
- Policy Brief 2/2021: Miten Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset pärjäävät koulussa ja työelämässä?
- Policy Brief 3/2021: Maahanmuuton vaikutukset paikallisten työllisyyteen ja palkkoihin

Moussa Ahmadin tutkimuksessa **Developing integration by evaluating Government Program for 2016-2019**¹⁷⁰ arvioitiin valtion kotouttamisohjelmaa 2016–2019 erityisesti pakolaisten näkökulmasta soveltamalla monimenetelmällisyyttä, palvelumuotoilun timanttimailla yhdessä rakentavalla ratkaisukeskeisellä lähestymistavalla. Tämä on yksi ensimmäisistä tutkimuksista Suomessa, joissa käsitellään asiaa johtamistieteiden avulla. Tutkimuksessa pyrittiin myös selvittämään, miksi Suomen kotouttamisohjelma ei toiminut ja mitä ehdotuksia voitaisiin tarjota suomalaisille päätöksentekijöille. Tutkimuksen mukaan suurin osa tutkimukseen osallistuneista oli vahvasti samaa mieltä Suomen kotouttamisohjelman toimenpiteistä. Ongelma ei ole itse ohjelmassa, vaan sen erilaisissa ensisijaisissa tavoitteissa pakolaisten ja Suomen hallituksen välillä, sekä valtion kotouttamistoimenpiteiden toteuttamisessa.

Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) vuonna 2021 julkaistun **Maahanmuuttajanaisten loukku** -arvion¹⁷¹ mukaan maahanmuuttajanaisten heikko työllisyys heijastuu myös heidän lastensa pärjäämiseen. Arvion mukaan maahanmuuttajanaisten alhainen työllisyysaste vaikuttaa pitkään negatiivisesti koko yhteiskuntaan ja heikentää kotoutumista yhteiskuntaan. EVA:n arvio nostaa esille passivoivan työttömyysturvan ja kotihoidon tuen syinä huonoon työllistymiseen. Tilannetta parantavina ehdotuksina arvio tuo esiin palkkatuen, kodinhoidon poistamisen sekä kotoutumista edistävien ja työllisyyspalveluiden parantamisen.

Suomen pakolaisapu julkaisi vuonna 2021 **loppuraportin Navigaattori-hankkeesta**¹⁷², jonka tarkoituksena oli edistää aikuisten maahanmuuttajien, erityisesti kiintiöpakolaisten ja muiden kansainvälistä suojelua saaneiden ihmisten ja heidän perheiden kotoutumista kehittämällä omakielistä yhteiskuntaorientaatiota sekä kouluttaa omakielisen yhteiskuntaorientaation kouluttajia eri kieliryhmistä.

Raportin tulosten mukaan hankkeessa kehitetty varhaisessa vaiheessa tarjottu omakielinen yhteiskuntaorientaatio edistää hyvin alkuvaiheen kotoutumista ja sen perusteella raportti esittää kuusi suositusta:

- SUOSITUS 1. Yhteiskuntaorientaatiota tulee tarjota kaikille kotoutujille pian maahantulon jälkeen, myös työvoiman ulkopuolella oleville.

¹⁶⁸ Vilkkama, V., Myllylä, A., Puurunen, H. (2021), Vuokralaisvalintaan vaikuttavat tekijät ja ulkomaalaistaustaisten asunnon hakijoiden asema yksityisillä vuokramarkkinoilla, Moniheli ry, Sininauhasäätiö sr, VVA ry, <https://moniheli.fi/wp-content/uploads/2021/11/Ulkomaalaistaustaisten-asunnon-hakijoiden-asema-yksityisella-vuokramarkkinoilla-raportti.pdf> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁶⁹ Työ- ja elinkeinoministeriö, Kotoutumisen osaamiskeskus, Kotoutumisen osaamiskeskuksen Policy Brief -artikkelit, <https://kotoutuminen.fi/policy-brief> (Viitattu 03.03.2022)

¹⁷⁰ Ahmad, Moussa (2021), Developing integration by evaluating Government Program for 2016-2019: propositions for decision makers, Väitöskirja, Vaasan yliopisto, tekniikan ja innovaatiojohtamisen akateeminen yksikkö, Vaasa, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-969-3> (Viitattu 22.3.2022)

¹⁷¹ Kurronen, S. (2021), Maahanmuuttajanaisten loukku, EVA Arvio No. 30, Elinkeinoelämän valtuuskunta, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/02/eva-arvio-030.pdf> (Viitattu 22.3.2022)

¹⁷² Päällysaho, K. (2021), Arviointiraportti: Omakieliset yhteiskuntaorientaatiot Navigaattori-hankkeessa 2018–2021, Suomen pakolaisapu, https://yhteiskuntaorientaatio.fi/wp-content/uploads/2021/03/Arviointiraportti_Omakieliset-yhteiskuntaorientaatiot-Navigaattori-hankkeessa-1.pdf (Viitattu 22.3.2022)

- SUOSITUS 2. Yhteiskuntaorientaation tulee perustua dialogisille opetusmenetelmille.
- SUOSITUS 3. Yhteiskuntaorientaatio tulee tarjota kotoutujan omalla kielellä.
- SUOSITUS 4. Yhteiskuntaorientaatiota varten tulee luoda valtakunnallisesti yhteneväinen opetusmateriaali.
- SUOSITUS 5. Yhteiskuntaorientaation kouluttajien kriteerit on pidettävä riittävän korkeina ja kouluttajille on tarjottava niin sisällöllisesti kuin menetelmällisestikin kattavaa koulutusta.
- SUOSITUS 6. Verkko-opetuksena toteutettavaa yhteiskuntaorientaatiota on kehitettävä.

Työ- ja elinkeinoministeriön **Yhteisölähtöisen kotoutumisen mahdollisuudet Suomessa**¹⁷³-raportissa tarkastellaan yhteisölähtöisen kotoutumisen kehittämistä yhteistyössä valtion, kuntien, järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten yhteisölähtöisen kotoutumisen malli sopisi pakolaisten uudelleensijoittamisohjelmaan Suomessa. Yhteisölähtöisestä kotoutumisesta kysyttiin pakolaisia vastaanottavilta kunnilta, järjestöiltä, uskonnollisten yhteisöjen edustajilta, tutkijoilta ja yksittäisiltä vapaaehtoisilta. Mahdollinen ohjelma sai myönteisen vastaanoton. Suomalaisen ohjelman toivotaan tehostavan erityisesti alkuvaiheen asettamista, sosiaalisten verkostojen löytymistä ja realistista tulevaisuuden suunnittelua. Tukea kielen oppimiseen ja työllistymismahdollisuuksien parantamista pidettiin myös tärkeinä. Onnistuessaan yhteisölähtöinen ohjelma tukisi kotoutumista ja estäisi väliinputoamista. Ohjelma voisi luoda pysyviä rakenteita viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyölle hankepainotteisen yhteistyön sijaan.

Valtioneuvoston tutkimuksen **Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut**¹⁷⁴ tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla kehitetään maahan muuttaneiden koulutus- ja työllistymispolkuja siten, että heidän työllisyysasteensa nousee ja yhteiskunnallinen osallisuutensa paranee. Menetelminä olivat kirjallisuuskatsaus, rekisteritutkimus, kysely, asiantuntija-, fokusryhmä- ja tapaustutkimushaastattelut, maakunnallinen ja kansainvälinen tarkastelu, avoin arviointi sekä työpajatyöskentely. Tutkimuksen moninäkökulmaisuus ja -menetelmäisyys toteutettiin analyttisenä integraationa. Tuloksiin perustuen raportti antoi seuraavat suositukset:

- Systematisoidaan osaamisen kartoittamista ja parannetaan sen kattavuutta.
- Luodaan yhtenäinen tietojärjestelmä, joka palvelee toimijoiden välistä tiedonvaihtoa.
- Lisätään kotoutumiskoulutuksen joustavuutta, jotta se soveltuu paremmin erilaisiin elämäntilanteisiin ja tarpeisiin.
- Otetaan eri asiakasryhmien tarpeet palvelujen kehittämisessä tietoisemmin huomioon ja parannetaan toimijoiden kokonaiskuvaa palveluista.
- Ylläpidetään palvelutarjonnan ja -kysynnän alueellista tilannekuvaa ja alueellisia yhteistyöfoorumia.
- Parannetaan asiakaspalautteen hyödyntämistä sekä vahvistetaan asiakkaiden toimijuutta palvelujen käyttäjinä ja kehittäjinä.
- Järjestellään TE-palveluita siten, että ne palvelevat tehokkaammin maahan muuttaneita.
- Kannustetaan ja tuetaan työnantajia maahan muuttaneiden työllistämässä.

THL:n tutkimuksessa **Suomeen muuttaneiden äänestysaktiivisuus kuntavalleissa: yhteydet maahanmuuton syyhyn, kielitaitoon ja kuulumisen kokemukseen**¹⁷⁵ tarkastellaan kuntavaaleissa äänestämistä FinMonik 2018–2019 - tutkimuksen kyselyaineistoon perustuen. Kyselyaineiston tietoja peilataan aluksi rekisteritietoihin. Äänestysaktiivisuutta tarkastellaan tämän jälkeen kyselyaineiston avulla suhteessa tärkeimpään maahanmuuttosyyhyn, suomen ja/tai ruotsin kielen taitoon sekä eri ryhmiin kuulumisen kokemuksiin. Kyselytutkimuksen mukaan Suomeen muuttaneista noin joka kolmas äänesti kuntavaaleissa 2017, yli 40-vuotiaat useammin kuin nuoremmat. Rekisteritietojen mukaan äänestysaktiivisuus ei ollut ulkomaista syntyperää olevilla tosiasiallisesti näin korkea. Äänestysaktiivisuudessa oli alueellisia eroja. Perhesyistä Suomeen muuttaneilla äänestysaktiivisuus oli korkeampaa verrattuna työn vuoksi Suomeen muuttaneisiin. Suomen tai ruotsin kieltä osaavat äänestivät muita useammin. Kuulumisen kokemus paikallisiin, kuten asuinkuntaan ja suomalaisiin, nosti äänestämisen todennäköisyyttä.

Aikuiset maahanmuuttajat arjen vuorovaikutustilanteissa¹⁷⁶ artikkelikokoelma tarkastelee kotoutumista yksilön näkökulmasta arjen kohtaamisina ja vuorovaikutustilanteina. Vuorovaikutusta analysoidaan kirjassa toimintana, jossa korostuu kielen lisäksi toiminnan kehollisuus ja tilanteiden materiaalisuus. Tarkastelun kohteena ovat aikaisemmin vähän huo-

¹⁷³ Turtiainen, K., Sapir, H. (2021) Yhteisölähtöisen kotoutumisen mahdollisuudet Suomessa, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu - Kotouttaminen - 2021:30, Työ- ja elinkeinoministeriö, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-659-8> (Viitattu 22.3.2022)

¹⁷⁴ Shemeikka R. et al (2021), Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:29, Valtioneuvosto, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-358-6> (Viitattu 22.3.2022)

¹⁷⁵ Seppänen, A., Sipinen, J., Kuusio, H., Kazi, V. (2021), Suomeen muuttaneiden äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa: yhteydet maahanmuuton syyhyn, kielitaitoon ja kuulumisen kokemukseen, Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitos, Tutkimuksesta tiiviisti 12/2021, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-637-4> (Viitattu 22.3.2022)

¹⁷⁶ Lilja, N., Eilola, L., Jokipohja, A., Tapaninen, T. (2021), Aikuiset maahanmuuttajat arjen vuorovaikutustilanteissa, Tampere, Vastapaino

miota saaneet kieliluokkien ulkopuoliset vuorovaikutustilanteet. Kirjassa näytetään, miten aikuiset maahanmuuttajat käyttävät ja oppivat suomea esimerkiksi rakennusalaan painottuvassa kotoutumiskoulutuksessa, omavalmentajien vastaanotoilla ja sosiaalisessa sirkuksessa.

Outi Arvolan väitöskirjassa **Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana**¹⁷⁷ oli tavoitteena selvittää, miten suomalainen varhaiskasvatus tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuutta ja oppimista. Tutkimusaineistona olivat Helsingin yliopiston Orientaatioprojektissa kerätyt lasten taitojen arviot, systemaattiset havainnot ja varhaiskasvatuksen oppimisympäristön arviointiaineisto. Väitöskirjatutkimus rakentuu neljästä osatutkimuksesta (artikkelit I-IV) sekä yhteenveto-osuudesta. Ensimmäisessä osatutkimuksessa (artikkeli I) tutkittiin varhaiskasvatushenkilöstön arvioita lasten itsesäätelytaidoista, sosiaalisista taidoista, oppimisen taidoista ja tuen tarpeesta. Toisessa osatutkimuksessa (II) tarkasteltiin lasten osallisuuden toteutumista varhaiskasvatuksen päivittäisissä toiminnoissa. Kolmannessa (III) osatutkimuksessa tarkasteltiin lasten osallisuuden ja lasten sosiaalisten suhteiden näyttäytymistä päivittäisissä toiminnoissa. Neljännessä (IV) osatutkimuksessa selvitettiin lasten osallisuutta mahdollistavia tekijöitä varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä. Tulokset osoittavat, että eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset tarvitsevat tukea erityisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kiinnittymiseen sosiaalisissa tilanteissa sekä toisen kielen ja metakognitiivisten taitojen oppimiseen.

Sisäministeriö julkaisi myös vuonna 2021 poliiseille ja sidosryhmille oppaan **Hyvät käytännöt vihatekojen tunnistamisessa ja ennalta estämisessä**¹⁷⁸, joka pitää sisällään hyvien käytäntöjen esittelyn sekä Suomesta, että muualta Euroopasta. Raporttia varten tietoa kerättiin ennalta estävää työtä tekevilta poliiseilta, sekä poliisin kanssa toimivilta järjestöiltä. Raportin mukaan Suomessa hyvät käytännöt ovat osa ennalta estävää toimintaa ja kohdentuvat yleisemmin rikosten ennalta estämiseen sekä hyvien väestösuhteiden luomiseen. Poliisi tulee toiminnan kautta lähemmäksi kansalaisia ja madaltaa kynnystä yhteydenotolle. Kansainvälisesti raportti nostaa erilaisia esimerkkejä viharikosten ennalta estämiseksi esimer-

kiksi tekemällä yhteistyötä eri yhteisöjen kanssa. Sitä kautta mahdollistaa myös poliisin osaamisen laajentamisen kysymyksissä, joita ei muuten välttämättä poliisin koulutuksessa kovin laajalti käsitellä. Tieto lisää luottamusta ja toiminnan uskottavuutta. Ymmärryksen laajentuminen takaa myös yhdenvertaisen kohtaamisen kaikille.

Poliisiammattikorkeakoulu taas julkaisi tutkimuksensa **Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2020**¹⁷⁹. Vuonna 2020 poliisi kirjasi yhteensä 852 rikosilmoitusta epäillyistä viharikoksista. Tämä on viisi prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Suurin osa (75,8 %) rikosilmoituksista liittyi rikospäilyihin, jotka selvityksessä on luokiteltu liittyvän uhrin etniseen tai kansalliseen taustaan. Uhrin uskonnolliseen taustaan liittyvien tapausten osuus oli 12,7 prosenttia, seksuaaliseen suuntautumiseen 5,4 prosenttia sekä vammaisuuteen 3,5 prosenttia. Useimmin kyse oli tapauksista, joissa valtaväestöön kuuluvat henkilöt ilmaisivat ennakkoluuloa ja vihamielisyyttä etnisiä tai kansallisia vähemmistöjä kohtaan. Yleisin rikoslaji oli pahoinpitelyrikos. Muista kuin Suomen kansalaisista suhteellisesti eniten epäillyn rikoksen kohteeksi joutuivat Irakin kansalaiset rikoksissa, jotka liittyivät etniseen tai kansalliseen taustaan. Kaikista etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä rikosilmoituksista 12 prosenttia oli kohdistunut romanitaustaiseen henkilöön. Näissä yleisin rikosnimike oli kunnianloukkaus. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien viharikosilmoitusten määrä laski 19 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna. Näissä tapauksissa yleisimmin kohteena olivat islaminuskoiset, ja hieman yli neljäsosa niistä oli pahoinpitelyrikoiksi. Uskontoon liittyvät rikokset tapahtuivat useimmiten internetissä.

Maili Malinin tutkimuksessa Vålfärd hos personer med utländsk bakgrund i Österbotten och Nyland - inverkar boendekommunens svenskspråkighet?: Ulkomaalaistaustaisten hyvinvointi Pohjanmaalla ja Uudellamaalla - vaikuttaako asuinkunnan ruotsinkielisyys?¹⁸⁰ selvitettiin, ovatko maahan muuttaneiden elinolot, terveys ja hyvinvointi parempia ruotsinkielisellä länsi- ja etelärannikolla verrattuna suomenkielisissä kunnissa asuviin. Tulokset ovat aikaisempien tutkimusten mukaisia: ruotsinkielisillä alueilla asuvien sekä ulkomaalaistaustaisten että valtaväestön elinolot, terveys ja hyvinvointi olivat paremmat kuin suomenkielisillä alueilla

¹⁷⁷ Arvola, O. (2021), Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana, Väitöskirja, Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta, Turun yliopiston julkaisuja osa 539, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8468-8> (Viitattu 22.3.2022)

¹⁷⁸ Hämäläinen, E. (2021), Hyvät käytännöt vihatekojen tunnistamisessa ja ennalta estämisessä: Opas poliiseille ja sidosryhmille, Sisäministeriön julkaisuja 2021:7, Sisäministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-639-3> (Viitattu 22.3.2022)

¹⁷⁹ Rauta, J. (2021), Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2020, Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 19, Poliisiammattikorkeakoulu, <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021110253250> (Viitattu 1.4.2022)

¹⁸⁰ Malin, M. (2021), Vålfärd hos personer med utländsk bakgrund i Österbotten och Nyland - inverkar boendekommunens svenskspråkighet?: Ulkomaalaistaustaisten hyvinvointi Pohjanmaalla ja Uudellamaalla - vaikuttaako asuinkunnan ruotsinkielisyys?, Siirtolaisuusinstituutti, Julkaisuja 42, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7399-12-5> (Viitattu 22.3.2022)

asuvilla. Kuitenkin syntyperän mukaiset terveys- ja hyvinvointierot valtaväestön ja ulkomaalaistaustaisten välillä olivat edelleen suuret. Väestön terveys- ja hyvinvointierot jakautuvat maantieteellisesti sekä mm. yksilön sosioekonomisen aseman ja syntyperän mukaan. Länsi- ja Etelä-Suomessa sairastavuus on pienempi kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Suomenruotsalaiset keskittyvät asumaan länsi- ja etelärannikolle ja heidän terveytensä ja hyvinvointinsa ovat paremmat kuin suomenkielisten.

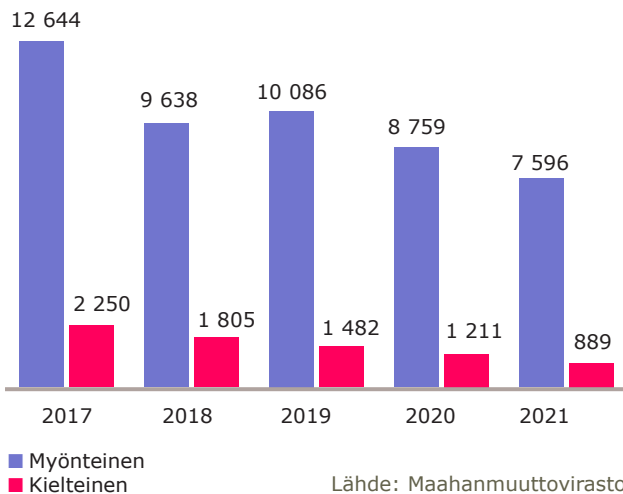
7. Kansalaisuus ja kansalaisuudettomuus

Vuonna 2021 Suomen kansalaisuuden sai 7596 henkilöä, mikä oli vähemmän kuin vuonna 2020 (8759). Kansalaisuushakemuksiin ja -ilmoituksiin tehtiin yhteensä 10 024 päätöstä. Päätöksistä 75,8 prosenttia oli myönteisiä ja 8,9 prosenttia kielteisiä.

Yleisin syy kielteiseen päätökseen oli edellisvuosien tavoin riittämätön kielitaito. Muita yleisiä perusteita olivat epäselväksi jäänyt henkilöllisyys, riittämätön asumisaika ja se, että hakija ei täyttänyt nuhteettomuusedellytystä.

Suomen kansalaisuuden saaneista 52 prosenttia oli naisia ja 48 prosenttia miehiä.

Kansalaisuuspäätökset (kansalaisuushakemuksiin ja -ilmoituksiin) 2017-2021

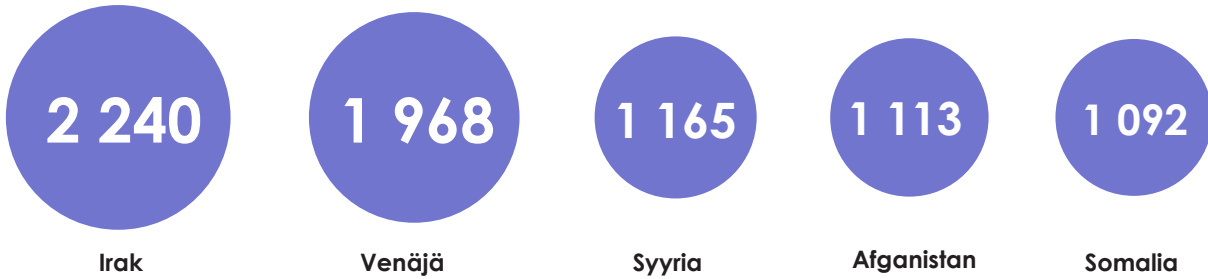


Maahanmuuttovirasto raportoi 2021 tilinpäätöksensä¹⁸¹, että vireille tulleiden kansalaisuusasioiden vakiintunut 2-3 % kasvukäyrä jyrkkeni lähes 20 %:n kasvuun vuonna 2021. Huomattavaa on kansalaisuushakemuksissa tapahtunut jopa 24 % kasvu, mikä tosin osin kompensoi vuoden 2020 lievää pudotusta.

Vuonna 2021 suurin hakijaryhmä oli edelleen Irakin kansalaiset, jotka nousivat jo 2020 tilastojen kärkeen. Vuonna 2015 saapuneista irakilaisista pakolaisista moni täytti neljän vuoden minimiasumisajan vuonna 2019, mikä heijastui hakijatilastoissa. Suomen kansalaisuutta hakivat edellisvuosien tapaan myös Venäjän federaation, Syyrian, Afganistanin, Somalian ja Viron kansalaiset.

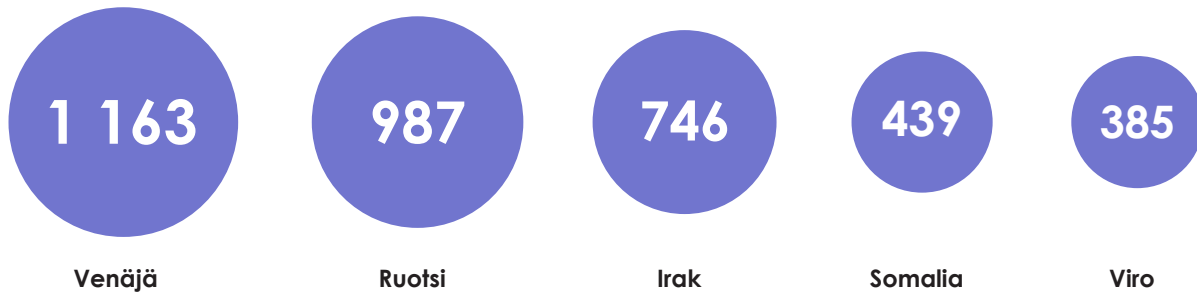
¹⁸¹ Maahanmuuttovirasto (2021), Maahanmuuttoviraston tilinpäätös 2021, <https://migri.fi/-/maahanmuuttoviraston-toimintakertomus-2021-on-julkaistu> (Viitattu 6.4.2022)

Vireille tulleet kansalaisuushakemukset top-5 kansalaisuudet 2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto

Suomen kansalaisuuden saaneet 2021 (hakemuksella ja ilmoituksella) top-5 entisen kansalaisuuden mukaan



Lähde: Maahanmuuttovirasto

Vuoden aikana tehtiin yhteensä 14 366 kansalaisuushakemusta ja 1908 kansalaisuusilmoitusta. Määrät nousivat hieman edellisvuodesta.

Vuonna 2021 kansalaisuuden saaneista 80 prosenttia sai kansalaisuuden hakemusmenettelyn kautta. Tietyt ryhmät voivat kuitenkin saada kansalaisuuden myös ilmoitusmenettelyn kautta. Näitä ryhmiä ovat entiset Suomen kansalaiset, 18–22-vuotiaat nuoret, Pohjoismaan kansalaiset, ulkomaalaiset, joiden isä on Suomen kansalainen, sekä Suomen kansalaisen yli 12-vuotiaat adoptiolapset.

Kansalaisuusilmoituksiin tehtiin yhteensä 1 601 päätöstä, joista 95 prosenttia oli myönteisiä. Yleisimmin

Suomen kansalaisuuden myöntämisen perusteena ilmoitusmenettelyssä oli entinen Suomen kansalaisuus (64 % tapauksista).

Ilmoitusmenettelyssä kansalaisuuden saaneista suurin osa (64 %) oli entiseltä kansalaisuudeltaan ruotsalaisia. Kansalaisuusilmoitusten määrä kasvoi vuonna 2020 66 %:lla, minkä epäiltiin johtuvan mahdollisesti siitä, että koronan vaikutuksesta ulkomailla (erityisesti Ruotsissa) asuvat entiset Suomen kansalaiset hakivat kansalaisuutta ilmoituksella, mikä helpottaa esimerkiksi matkustamista Suomeen koronarajoitusten aikana.

7.1. Kansalaisuutta koskevia lainsäädäntömuutoksia ja muita kehityskulkuja

Hallituksen esitys kansalaisuuslain muuttamisesta eteni vuonna 2021. Sisäministeriö lähetti esitysluonnoksen 01.10.2021 lausuntokierrokselle¹⁸². Muutosten tavoitteena on ajantasaistaa ja selkeyttää lakia. Muutosehdotusten pohjana oli vuonna 2020 tehty esiselvitys ja siitä saatu lausuntopalaute. Tarkoitus on parantaa säännösten toimivuutta niin, että ne ovat selkeämmät sekä säännösten kohteen että niiden soveltajan kannalta.

Kansalaisuuslaissa olevia lapsen ja kansalaisuudettoman määritelmiä ajantasaistettaisiin siten, että ne vastaisivat Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa olevia määritelmiä. Alle 18-vuotias katsottaisiin siten aina lapseksi, eikä siihen vaikuttaisi alaikäisenä avioituminen. Kansalaisuudettomia ei enää jaoteltaisi tahtomattaan ja tahdostaan kansalaisuudettomiin.

Lapsen kansalaisuuden saamista uudistettaisiin niin, että lapsi saisi syntyessään Suomen kansalaisuuden suomalaiselta vanhemmaltaan aina suoraan lain nojalla. Myös Suomen kansalaisen adoptoitu lapsi saisi kansalaisuuden aina suoraan lain nojalla. Nykyisin lapsen kansalaisuuden saaminen vaatii joissakin tilanteissa ilmoitusta Maahanmuuttovirastolle. Muutos selkeyttäisi tilannetta ja sujuvoittaisi osaltaan myös työtä Maahanmuuttovirastossa.

Lähtökohtana kansalaisuuden saamiselle on, että hakija asuu Suomessa. Vaadittavan asumisajan las-

kentaa selkeytettäisiin muun muassa siten, että asumisaikana sallittavista ulkomaanmatkoista säädettäisiin nykyistä yksinkertaisemmin. Kaikkiaan ulkomailla voisi oleskella saman verran kuin nykyisin. Kansalaisuutta hakevan olisi kuitenkin helpompi itse arvioida, milloin asumisaikaedellytys täyttyy.

Kielitaidon osoittamista koskevia säännöksiä täsmennettäisiin niin, että myös Ahvenanmaalla suoritettut ammatilliset tutkinnot otettaisiin huomioon. Myös auktorisoiduilla suomen tai ruotsin kääntäjillä sekä rekisteröidyillä oikeustulkeilla katsottaisiin olevan tarvittava kielitaito.

Sisäministeriö julkaisi 13.12. uuden **ulkosuomalaisstrategian vuosille 2022–2026**¹⁸³. Strategiasa asetettiin tavoitteita ja toimia, joilla halutaan vastata ulkosuomalaisten palvelutarpeisiin ja hyödyntää entistä paremmin ulkosuomalaisten omaa osaamista. Strategian tavoitteet ja toimet liittyvät:

- ulkosuomalaisasioiden koordinoimiseen valtionhallinnossa
- ulkosuomalaisia koskevan viranomaisviestinnän kehittämiseen
- ulkosuomalaisten sujuvan viranomaisasioinnin edistämiseen
- ulkosuomalaisten suomalaisen identiteetin, kielien, kulttuurin ja kansalaisuuden vahvistamiseen
- ulkosuomalaisten hyödyntämiseen elinkeinoelämän, vienninedistämisen, tutkimuksen ja kestävä kehityksen tukemisessa
- ulkosuomalaisten yhteiskunnallisen osallistumisen vahvistamiseen
- paluumuuton houkuttelevuuteen.

¹⁸² Sisäministeriö 1.10.2021, Kansalaisuuslakia selkeyttävät muutokset lausuntokierrokselle, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/kansalaisuuslakia-selkeyttavat-muutokset-lausuntokierrokselle> (Viitattu 23.3.2022)

¹⁸³ Sisäministeriö 13.12.2021, Uusi ulkosuomalaisstrategia huomioi entistä paremmin ulkomailla asuvien suomalaisten tarpeet, <https://intermin.fi/-/uusi-ulkosuomalaisstrategia-huomioi-entista-paremmiin-ulkomailla-asuvien-suomalaisten-tarpeet> (Viitattu 04.03.2022)

8. Rajavalvonta, Schengen ja viisumipolitiikka

8.1. Rajavalvonta vuonna 2021

Vuoden 2021 aikana COVID-19-pandemia jatkoi leviämistään, mikä edellytti **sisärajavallvonnan ylläpitämistä pääosan vuodesta. Vastaavasti pandemian johdosta ulkorajaliikennettä rajoitettiin koko vuoden.** Rajavartiolaitos arvioi¹⁸⁴, että vuoden 2021 aikana myös eurooppalainen rajaturvallisuustilanne heikentyi merkittävästi erityisesti Puolan ja Baltian ulkorajoilla. Laajaan laittomaan maahantuloon ja sen järjestämiseen liittyi selvästi valtiollista hybridivaikuttamista. Loppuvuoden aikana Ukrainan kriisi ja Venäjän toiminta siihen liittyen lisäsi sotilaallisia jännitteitä Pohjois-Euroopassa.

Sisärajavallvonnan yhteydessä paljastettiin laitonta toimintaa ja kaikilla rajoilla pääsy evättiin tai henkilö käännettiin yhteensä 3 181 tapauksessa vuonna 2021 (2 439 vuonna 2020).

Lukumääräisesti laitton maahantulo lisääntyi hiukan vuodesta 2020. Rajavartiolaitoksessa avattuja laittoman maahantulon järjestämisen esitutkintoja oli 91 kappaletta vuonna 2021 (84 vuonna 2020).

EU:n ulkorajoilla havaittujen laittomien rajanylitysten määrä oli noin 196 000 (128 000 vuonna 2020). Määrä oli korkein sitten vuoden 2015. Laittoman maahantulon reiteistä vilkkain oli keskisen Välimeren reitti noin 65 000 laittomalla rajanylityksellä. Sisärajojen kautta Suomeen saapui noin 540 henkilöä laittomasti.

Schengen-alueen ulkopuolelta Suomeen suuntautuvassa lentoliikenteessä havaittiin vuonna 2021 yhteensä 5 laitonta maahantuloa. Näiden tapausten yhteydessä 1 henkilöä käytti väärää matkustusasiakirjoja, 3 ei ollut matkustusasiakirjoja ja 1 henkilöä käytti toiselle henkilölle kuuluvia asiakirjoja.

Rajavartiolaitoksen yhdyshenkilöiden työn tuloksena estettiin ennalta 1416 maahanpääsyä Suomeen tai Suomen myöntämien viisumien avulla muihin Schengen-maihin. Lukumäärä on huomattavan suuri suhteessa myönnettyihin viisumeihin.

Ulkorajan lentoliikenteessä havaittujen laittomien maahantulojen lisäksi vuonna 2021 havaittiin 44 kpl laillisia maahantulotapoja väärinkäyttäneitä henkilöä, jotka saapuivat transit-lennolla Helsinki-Vantaan lentoasemalle, jättivät jatkolentonsa käyttämättä ja hakivat turvapaikkaa.

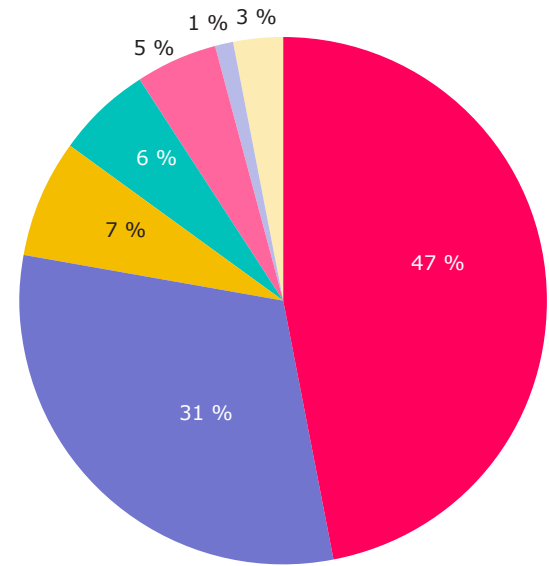
Venäjän rajaviranomaiset estivät satoja laitton maahantulon yrityksiä puolellaan itärajalla. Itärajan rajanylityspaikoilla havaittiin vuoden loppuun mennessä 3 laittomasti saapunutta henkilöä, joista 1 ilman maahantuloon tarvittavaa viisumia ja 2 käyttäen toiselle henkilölle kuuluvia matkustusasiakirjoja. Laittoman maahantulon tarkoituksessa tehtyjä maastorajan ylityksiä Venäjältä Suomeen havaittiin vuonna 2021 yhteensä 5.¹⁸⁵

EU-yhteistyössä keskeisin hanke oli eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvien joukkojen käyttöönotto. Rajavartiolaitoksen osallistuminen Frontexin koordinoimiin rajaturvallisuusoperaatioihin EU:n maa- ja meriulkorajoilla sekä lentoasemilla lisääntyi pysyvän joukon käyttöönoton ja Euroopan heikentyneen rajaturvallisuustilanteen vuoksi. Vuodesta 2021 alkaen Rajavartiolaitoksella on Frontexin pysyvissä joukossa läpi vuoden olevia virkamiehiä. Pysyvän joukon käyttöä harjoiteltiin myös Suomessa. Muuta kansainvälistä yhteistyötä jatkettiin aktiivisesti pandemiarajoitukset huomioiden. Keskusteluuyhteys Venäjän rajaviranomaisiin ylläpidettiin ja Suomen ja Venäjän rajapäälliköt tapasivat kerran vuoden 2021 aikana. Kansainväliset harjoitukset osin peruuntuvat tai siirtyivät pandemiasta johtuen.

¹⁸⁴ Rajavartiolaitoksen tilinpäätös 2021, <https://raja.fi/strategia-suunnittelu-ja-seuranta> (Viitattu 08.03.2022)

¹⁸⁵ Rajavartiolaitos, sähköpostihaastattelu 07.03.2022

Käännyksperusteet 2021



- Maahantulo-edellytysten puuttuminen 47 %
- YJT, sisäinen turvallisuus, kansanterveys, kansainväliset suhteet 31 %
- Ei voimassa olevaa viisumia tai oleskelulupaa 7 %
- Tulojen hankkiminen epärehellisin keinoin 6 %
- Ei asiakirjoja oleskelun tarkoituksen ja olosuhteiden osoittamiseksi 5 %
- Oleskelu 90 päivää EU:n alueella 180 päivän jakson aikana 1 %
- Muut 3 %

8.2. Rajavalvontaan liittyviä lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja

Rajanylitystietojärjestelmää (EES) ja Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmää (ETIAS) koskevan kansallisen lainsäädännön valmistelu eteni suunnitellusti vuonna 2021¹⁸⁶. Hallituksen esitys¹⁸⁷ niitä koskeva täydentäväksi lainsäädännöksi annettiin eduskunnalle lokakuussa 2021.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, rajavartiolaitoslaakia, ulkomaalaislakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia, sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ja lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annettua lakia.

Kokonaisuudesta käytetään nimitystä **Älykkäät rajat**. Nimitys viittaa automatiikkaan ja uuteen teknologiaan, jota rajatarkastuksissa otetaan käyttöön. Tämä tarkoittaa mm. rajanylityksen automatisointia, EU:n laajuista rajanylitystietojen rekisteröintiä ja sitä, että kolmansista maista eli Euroopan unionin ulkopuolelta tulevat viisumivapaat matkustajat rekisteröityvät ennakkoon internetissä. Muutokset eivät kosketa Suomen tai muiden Schengen-maiden kansalaisia.

Rajavartiolaitoksen **ETIAS kansallinen toimeenpano** -hankkeessa toteutetaan ne tekniset toimet, joilla mahdollistetaan Euroopan matkustustieto- ja lupajärjestelmän (ETIAS) käyttöönotto kansallisessa ETIAS-yksikössä ja ulkorajoilla. Hankerahoitusta käytetään myös kansallisen ETIAS-yksikön varustamiseen ja sen toiminnan käynnistämiseen. Hanke toteutetaan 01.06.2021 - 31.12.2022.

Automaattisten rajatarkastuslaitteistojen uudistaminen II -hanke on jatkoa "Automaattisten rajatarkastuslaitteistojen uudistaminen" -hankkeelle, jossa hankittiin automatisoituja rajatarkastuslaitteita Helsinki-Vantaan lentokentälle. Jatkohankkeessa hankinnat keskittyvät itsepalvelulaitteisiin, joiden avulla matkustajat voivat toteuttaa rajatarkastukseen liittyviä esivalmisteluja itsenäisesti. Hankkeessa tehtävillä hankinnoilla valmistaudutaan erityisesti matkustajaliikenteen sujuvuuden turvaamiseen EntryExit System-rajanylitystietojärjestelmän tullessa käyttöön. Hanke toteutetaan 1.1.2021 - 30.6.2022.

¹⁸⁶ Sisäministeriö 14.10.2021, Älykkäät rajat -kokonaisuuteen liittyvät lakiehdotukset eduskuntaan, <https://intermin.fi/-/alykkaat-rajat-kokonaisuuteen-liittyvat-lakiehdotukset-eduskuntaan> (Viitattu 23.3.2022)

¹⁸⁷ HE 173/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle rajanylitystietojärjestelmää ja Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmää koskeva täydentäväksi lainsäädännöksi (Viitattu 23.3.2022)

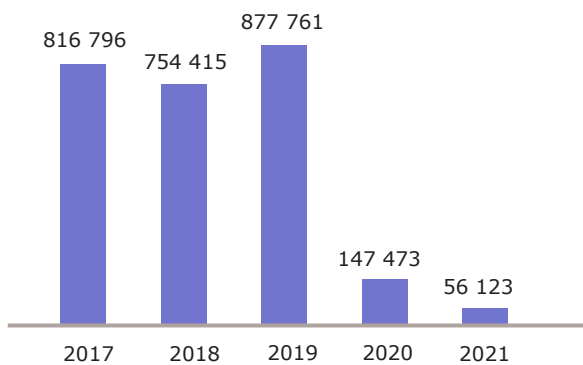
8.3. Viisumit vuonna 2021

Vuonna 2021 COVID-19-pandemian aiheuttamat matkustusrajoitukset rajoittivat liikennettä edelleen, mikä heijastui rajuna pudotuksena viisumeissa. Suomen edustustot myönsivät 2021 Suomeen vain 56 123 viisumia, mikä on erittäin kova pudotus huippuvuoteen 2019, jolloin viisumeja myönnettiin 877 761 kpl. Edustustojen lisäksi Rajavartiolaitos myönsi 374 viisumia vuonna 2021. Vuonna 2021 myönnettyistä viisumeista 55 940 myönnettiin kolmannessa maassa ja 183 myönnettiin toisessa EU-maassa. Viisumihakemuksia tehtiin yhteensä vain 59 141.

Kuten aikaisempinakin vuosina, **Venäjä oli ylivoimaisesti suurin viisumien hakumaa:**

76 % viisumihakemuksista tehtiin Venäjällä.

Suomeen edustustoissa myönnetyt Schengen-viisumit 2017-2021



Lähde: Ulkoministeriö

8.4. Viisumipolitiikkaan liittyvä lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja

Hallituksen esitys¹⁸⁸ kansallisen D-viisumin käyttöönotosta eteni vuonna 2021 merkittävästi.¹⁸⁹ Hallitus antoi 16.9.2021 eduskunnalle hallituksen esityksen laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta. Lakimuutoksen on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2022.

Ehdotuksen mukaan Maahanmuuttovirasto voisi myöntää kansallisen D-viisumin lakiehdotuksensa tarkemmin määritellyille erityisasiantuntijoille ja startup-yrittäjille sekä heidän perheenjäsenilleen, joille on myönnetty oleskelulupa. Tällöin heidän ei tarvitsisi odottaa oleskelulupakortin valmistumista ja toimittamista ulkomaille. Tämän ensimmäisen lakihankkeen yhteydessä toteutetaan myös kansallisen viisumijärjestelmän kehitystyö, jolla D-viisumin myöntämisen tekninen puoli rakennetaan.

Hallituksen esitys kansallisen D-viisumin käyttöönotosta liittyy budjettiriihessä syyskuussa 2020 tehtyyn kirjaukseen, jonka mukaan tulee selvittää, miten erityisasiantuntijoille ja kasvuyrittäjille sekä heidän perheenjäsenilleen voidaan luoda nopean oleskeluluvan reitti eli niin sanottu pikakaista¹⁹⁰. Pikakaista valmistuu kesäkuussa 2022.

Hallituksen ehdottama D-viisumi tukee pikakaistan 14 vuorokauden palvelulupauksen toteutumista siten, että erityisasiantuntija tai startupyrittäjä sekä heidän perheenjäsenensä voivat matkustaa Suomeen heti sen jälkeen, kun oleskelulupa on myönnetty, eikä heidän tarvitse odottaa enää oleskelulupakorttia ulkomailta.

Ulkoministeriön **MIAMI2**-projektilla tavoiteltiin uuden VISA-käyttäjähallinnan ratkaisun käyttöönottoa. Tarkoitus oli, että kaikki Suomen VISA-viisumijärjestelmää käyttävät tahot, edustustot, ulkoministeriö sekä sidosryhmät ottaisivat uuden ratkaisun käyttöön. Käyttäjähallinta, käyttäjien tunnistaminen ja käyttöoikeuksien roolittaminen on kriittinen osa Suomen viisuminmyöntöä, eikä ilman toimivaa käyttäjähallintaa pystytä viisumihakemuksia Suomessa käsittelemään. Hanke toteutettiin 01.07.2021 - 31.12.2021.

¹⁸⁸ HE 122/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta (Viitattu 23.3.2022)

¹⁸⁹ Sisäministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, Ulkoministeriö 16.9.2021, Lakiesitys pitkäaikaisesta D-viisumista helpottaa työvoiman maahanmuuttoa, <https://intermin.fi/-/lakiesitys-pitkaaikaisesta-d-viisumista-helpottaa-tyovoiman-maahanmuuttoa> (Viitattu 10.3.2022)

¹⁹⁰ Maahanmuuttovirasto 16.12.2021, Pikakaistan valmistelu etenee – erityisasiantuntijoiden ja startup-yrittäjien muutto Suomeen nopeutumassa, <https://migri.fi/-/pikakaistan-valmistelu-etenee-erityisasiantuntijoiden-ja-startup-yrittajien-muutto-suomeen-nopeutumassa> (Viitattu 10.3.2022)

9. Säännösten vastainen maahanmuutto¹⁹¹ ja ihmiskuljetus

Vuonna 2021 Suomessa tavattiin 1 092 säännösten vastaisesti maassa oleskellutta henkilöä, mikä on lievä lasku edellisvuoden lukuihin (1 144 henkilöä).¹⁹²

Vuoden 2021 tilastoon on laskettu mukaan ilman voimassa olevaa lupaa maassa oleskelleet tai työskennelleet sisämaassa tai ulkorajalla tavatut henkilöt sekä ne turvapaikkaa hakeneet, joiden on ennen turvapaikkahakemuksen esittämistä todettu olleen maassa ilman siihen oikeuttavia asiakirjoja. Tilastointitapa perustuu lähinnä Eurostatin laittoman oleskelun tilastoinnin kriteereihin.

Koronapandemiaan liittyvät rajoitukset ja muut toimenpiteet ovat vaikuttaneet merkittävästi laittoman maassa oleskeluun vuodesta 2020 lähtien. Suomessa kireimmät rajoitustoimenpiteet olivat voimassa keväällä 2020 ja 2021, jolloin vaikutuksetkin olivat suurimmat. Vuonna 2021 sisämaassa ja sisärajoilla havaittiin kaikkiaan 1 977 kolmansien maiden kansalaisten laittomaan maassa oleskeluun liittyvää tapausta, mikä oli 25 prosenttia enemmän kuin vuonna 2020 ja yhdeksän prosenttia enemmän kuin vuonna 2019.

Laittomasti oleskelevien ensikertalaisten turvapaikanhakijoiden määrät olivat alkuvuodesta 2021 edelleen vähäisiä, mutta nousivat koronatilannetta edeltävälle tasolle loppuvuoden aikana. Vuoden aikana havaittiin 629 laittomasti oleskelevaa ensikertalaista turvapaikanhakijaa, mikä oli 26 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna, mutta selvästi vähemmän kuin ennen koronapandemiaa.

Pandemia-ajan erityispiirteitä ovat olleet matkustusasiakirjoja ja oleskelulupia koskevien rikkomusten poikkeuksellisen korkea määrä.

Matkustusasiakirjoja koskevat rikkomukset ovat pysyneet korkealla tasolla syksystä 2020 lähtien. Somaalian, Afganistanin ja Irakin kansalaisille on ollut tunnetusti ongelmallista hankkia oman maansa asiakirjoja muutenkin, mutta koronatilanteen myötä matkustusasiakirjoja koskevat rikkomukset ovat lisääntyneet suhteellisesti vielä voimakkaammin muissa ulkomaiden kansalaisten ryhmissä. Vuonna 2021 Irakin, Afganistanin ja Somaalian kansalaisten matkustusasiakirjoja

koskevien rikkomusten määrä oli hieman yli kaksinkertainen vuoden 2019 tasoon nähden, mutta muissa kansalaisuusryhmissä yli kolminkertainen.

Vuonna 2021 laittomasta oleskelusta tai luvattomasta työstä havaittuja merkittäviä kansalaisuuksia olivat Irak, Somalia ja Afganistan.

Kyseisten ryhmien osalta havaittiin kasvua kaikissa keskeisissä säännösten vastaisen oleskelun kategorioissa. **Muita yleisiä kansalaisuuksia olivat Ukraina, Venäjä, Turkki ja Nigeria.** Ukrainalaisten osalta kyse oli lähes yksinomaan työskentelystä ilman työlupaa. Kansalaisuuksien osalta viime vuosien merkittävimpiä muutoksia on ollut laittomasti oleskelevien Turkin kansalaisten määrän huomattava väheneminen. Taustalla on todennäköisesti ollut eri tekijöitä, mukaan lukien Turkin sisäpoliittinen tilanne, tilanne Kreikan ja Turkin välisellä maarajalla, koronatilanteen myötä asetetut matkustusrajoitukset sekä tavantomaista vähäisemmät liikenneyhteydet.

On kuitenkin huomionarvoista, että käytännössä **merkittävä osa luvattomana oleskeluna tilastoiduista tapauksista on vähäisiä rikkomuksia**, esimerkiksi lyhyitä lupakatkoja, jotka havaitaan asiakirjan tai luvan vireyttämisprosessissa. Tällaisia ovat esimerkiksi passin voimassaolon katkos tai oleskeluluvan hakeminen tilanteessa, jossa aikaisemman oleskeluluvan voimassaoloaika on umpeutunut. Osa laittoman maassaolon tapauksista paljastuu viranomaisen valvontatoiminnassa, kuten hälytystehtävillä, tarkastuksissa tai osana ulkomaalaisvalvontaa. Myös rikostutkinnassa paljastuu jonkin verran henkilöitä, joilla ei ole maassa oleskeluun vaadittavia asiakirjoja tai lupaa. Kyse on usein henkilöistä, jotka pyrkivät salaamaan oleskelunsa viranomaisilta.

Muut säännösten vastaista oleskelua koskevat rikkomukset ovat yleensä tapauksia, joissa henkilöllä ei ole ollut lainkaan laillista lupaa oleskella maassa tai joissa laillisen oleskelun lupa on päättynyt. Vuonna 2021 havaittiin kaikkiaan 593 tapausta, jossa rikkomus koski oleskelulupaa tai viisumia, mikä oli hieman enemmän kuin edellisvuonna (565) ja selvästi enemmän kuin tätä edeltävinä vuosina. Nämä tapaukset lähtivät selvään kasvuun syksyllä 2020, mutta las-

¹⁹¹ Termin englanninkielinen vastine on 'irregular migration'. Suomenkielinen käännös 'säännösten vastainen maahanmuutto' perustuu EMN:n uusimpaan sanastoon *Maahanmuutto- ja turvapaikkasanasto 6.0: suomenkielinen laitos*. Suomen lainsäädäntö sekä viranomaiset käyttävät termiä 'laiton maahantulo' tai 'laiton maassa oleskelu'.

¹⁹² Kappaleen 9 lähde: KRP

kivat 2021 lähes koronatilannetta edeltävälle tasolle. Vaikeudet asioida lupaviranomaisten kanssa saattoivat vaikuttaa asiaan. Ylipäätään matkustusasiakirjoja ja oleskelulupaa koskevat puutteet tulivat ilmi suurelta osin lupaprosessissa ennemmin kuin viranomaisten aktiivisen valvontatoiminnan myötä.

Säännösten vastaisesti maassa oleskelleet top-10 kansalaisuudet 2021 (sis. työskentelyn ilman työlupaa)

Irak	153
Ukraina	113
Venäjä	79
Turkki	78
Somalia	67
Afganistan	48
Nigeria	46
Yhdysvallat	32
Iran	28
Gambia	27
Top 10 yhteensä	671
Kaikki yhteensä	1 092

Lähde: KRP

Poliisi tilastoi erikseen myös luvaton työntekeä. **Vuonna 2021 Suomessa tavattiin 362 kokonaan ilman työlupaa työskennellyttä kolmannen maan kansalaista.**

Luvaton työntekeä on harmaata taloutta, joka kytkeytyy säännösten vastaiseen maassa oleskeluun. Pimeä työ on useimmille säännösten vastaisesti maassa oleskeleville varteenotettavin keino hankkia elan-

toa, mutta myös kansainvälinen halpatyövoiman ja pimeän työvoiman välitys kasvaa. Pimeän työvoiman käyttö väärin kilpailua: pimeän ja halpatyövoiman välitykseen liittyy myös järjestäytyntä rikollisuutta, jolle yritysraakenteissa toteutettava rikollisuus on kasvava tulonlähde.

Läheskään kaikki luvatta työskentelevät eivät sinänsä oleskele maassa laittomasti. Pimeän ja halpatyövoiman liikkumista ja työskentelyä mahdollistetaan monessa tapauksessa väärin asiakirjoja käyttäen samaan tapaan kuin laitonta siirtolaisuutta ja rajat ylittävää rikollista toimintaa muutenkin. Oheisessa tilastossa on esitetty kokonaan ilman työlupaa työskennelleet riippumatta siitä, oliko heidän oleskelunsa maassa sinänsä luvallista vai ei.

Kokonaan ilman työlupaa työskennelleet 2021

Ukraina	94
Irak	39
Nigeria	33
Venäjä	25
Kirgisia	16
Yhdysvallat	14
Kansalaisuutta vailla oleva	12
Ghana	11
Filippiinit	7
Somalia	7
Uzbekistan	7
Vietnam	7
Top 10 (12) yhteensä	272
Kaikki yhteensä	362

Lähde: KRP

9.1. Säännösten vastaista maahanmuuttoa ja ihmissalakuljetusta koskevia lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja

Vuonna 2021 tehtiin merkittäviä avauksia säännösten vastaiseen maahanmuuttoon ja maassa oleskeluun liittyen. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti **laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma päivitetiin vuosille 2021–2024**¹⁹³ ja julkaistiin 5.5.2021. Ohjelman tarkoituksena on vaikuttaa kokonaisvaltaisesti laittomaan maahantuloon ja maassa oleskeluun, rajat ylittävään rikollisuuteen sekä siihen, ettei Suomeen syntyisi virallisen yhteiskunnan ulkopuolelle varjoyhteiskuntaa. Ohjelmassa tarkastellaan myös ilman oleskeluoikeutta maassa oleskelevien asemaa ja heihin liittyviä hyväksikäytön ilmiöitä sekä ihmiskaupan uhrien asemaa.

Ohjelma sisältää yhteensä 52 strategisen ja operatiivisen tason toimenpidettä. Toimenpiteet on jaettu viiden eri teeman alle:

- toimet lähtö- ja kauttakulkumaissa
- toimet rajalla
- toimet Suomessa
- toimet paluiden edistämiseksi
- toimet koskien maassa ilman oleskeluoikeutta olevia

Toimenpideohjelma peräänkuuluttaa, että säännösten vastaiseen maahantuloon ja maassa oleskeluun liittyvien toimien on oltava samanaikaisesti tehok-

kaita ja inhimillisiä. Toimintaohjelman läpileikkavia periaatteita ovat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaaminen sekä ihmiskaupan ilmitulon edistäminen ja haavoittuvassa asemassa olevien tunnistaminen.

Toimintaohjelma valmisteltiin hanketyöryhmässä ajalla 10.9.2020–15.1.2021. Hanketyöryhmän työkentelyyn osallistui sisäministeriön maahanmuutto-, poliisi-, rajavartio- sekä hallinto- ja kehittämissosaston lisäksi ulkoministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Maahanmuuttovirasto ja Poliisihallitus. Hanketyöryhmä kuuli toimintaohjelman valmistelun aikana useita sidosryhmiä. Toimintaohjelma viimeisteltiin poliittisessa käsittelyssä.

Ilman oleskeluoikeutta maassa olevien tilannetta pyrittiin parantamaan myös. Osana toimenpideohjelmaa sisäministeriö asetti 24.5.2021 selvityksen¹⁹⁴ lakimuutoksesta, joka mahdollistaisi tilapäisen oleskeluluvan ja muukalaispassin myöntämisen rajoitetuksi ajaksi kielteisen päätöksen saaneelle turvapaikanhakijalle, joka on työllistynyt. Muutoksella pyrittäisiin siihen, että henkilö voisi matkustaa hankkimaan matkustusasiakirjan oman maansa viranomaisilta. Lisäksi hankkeessa selvitetään mahdollisia ratkaisuja pitkään Suomessa ilman oleskeluoikeutta olleiden henkilöiden tilanteeseen. Hankkeen taustalla on aiemmin toukokuussa julkaistu laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma, jonka 52 toimenpiteestä 10 koskee erityisesti maassa ilman oleskeluoikeutta olevia.

¹⁹³ Sisäministeriö (2021), Laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma vuosille 2021–2024 – pois varjoyhteiskunnasta, Sisäministeriön julkaisu 2021:9, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-620-1> (Viitattu 23.3.2022)

¹⁹⁴ Sisäministeriö 24.5.2021, Ilman oleskeluoikeutta maassa olevien tilanteeseen etsitään ratkaisuja, <https://intermin.fi/-/ilman-oleskeluoikeutta-maassa-olevien-tilanteeseen-etsitaan-ratkaisuja> (Viitattu 23.3.2022)

9.2. Säännösten vastaista maahanmuuttoa koskevaa tutkimusta

Polisiammattikorkeakoulun julkaisemassa tutkimuksessa **Selvitys tietojenvaihdon ja analyysitoiminnan katvealueista työperäisen maahanmuuton valvonnan moniviranomaisyhteistyössä**¹⁹⁵ pyrittiin laatimaan kokonaiskuva viranomaisten tietojenvaihtoa sääntelevästä voimassa olevasta lainsäädännöstä ja tarkasteltiin analysoidun viranomais-tiedon jakamisen haasteita ja mahdollisia katvealueita työperäiseen maahanmuuttoon liittyvien väärinkäytösten torjumiseksi. Selvityksen perusteella nykyinen lainsäädäntö näyttää olevan laaja ja joiltakin osin tulkinnanvarainen, joten viranomaisilla ei välttämättä ole tarkkaa käsitystä toistensa valtuuksista ja oikeuksista. Lisäksi tulosten perusteella viranomaisten tekemä analyysitoiminta on kirjavaa ja voi nojata yksittäisten virkamiesten kykyihin tai näkemyksiin. Laajojen valtakunnallisten ja kansainvälisiä yhteyksiä omaavien ilmiöiden, kuten työperäisen hyväksikäytön ympärillä, viranomaisen tuottaman analyysitiedon tulisi olla korkealaatuista ja tarkoin hallinnoitua. Työperäisen maahanmuuton väärinkäytösten torjuntaan tulisi muodostaa pidemmän aikavälin käytännön valvontatoimintaa ja moniviranomaistyötä ohjaava strategia ja toimintasuunnitelma.

Jukka Könösen etnografinen tutkimus **The absent presence of the deportation apparatus: methodological challenges in the production of knowledge on immigration detention**¹⁹⁶ Suomen maahanmuuttajien säilöönottajärjestelmästä pohtii kuinka metodologiset valinnat, teoreettiset oletukset ja olosuhteet vaikuttavat maahanmuuttajien säilöönottoa koskevan tiedon tuottamiseen. Tutkimuksessa käsitellään seuraavien aiheiden merkitystä: 1) tapausten valinta vankien keskuudessa, joiden maahanmuuttohistoria, sosiaalinen tilanne ja säilöönottoajat vaihtelevat huomattavasti; 2) monipaikkainen tutkimusympäristö, jonka avulla hahmotellaan erilaisia maahanmuuton täytäntöönpanon prosesseja säilöönoton aikana; 3) sitoutunut tutkimusstrategia saada ensi käden tietoa säilöönotettujen tapauksista pelkkien kertomusten lisäksi; ja 4) hallinnollisten tietojen käyttö empiiristen tulosten kontekstualisoinnissa. Tutkimuksessa todetaan, että on tärkeää tutkia vankien suhdetta karkotusmenettelyyn. Karko-

tusmenettely muokkaa vankien käytettävissä olevia vaihtoehtoja sekä määrää säilöönoton lopputuloksen ”ulkopuolelta”.

Jussi Jauhiaisen ja Miriam Tedeschin monografia **Undocumented migrants and their everyday lives - the case of Finland**¹⁹⁷ monografia antaa yleiskatsauksen paperittomien maahanmuuttajien arkeen keskittyen siten asumiseen, työllisyyteen, sosiaalisiin verkostoihin, terveydenhuoltoon, muuttoliikkeisiin sekä heidän internetin ja sosiaalisen median käyttöön. Vaikka kirjan empiirinen painopiste on Suomi, teemat yhdistävät jälkimmäisen laajempiin maantieteellisiin mittakaavoihin ulottuen globaaleista muuttoliikekysymyksistä EU:n turvapaikkapolitiikkaan, mukaan lukien vuoden 2015 jälkeinen aika ja COVID-19-pandemia, sekä kansalliset, poliittiset ja yhteiskunnalliset asiat, jotka liittyvät paperittomien paikallisiin haasteisiin, mahdollisuuksiin ja käytäntöihin kunnissa ja yhteisöissä. Kirja tutkii, kuinka ihmisestä tulee paperiton siirtolainen, joskus turvapaikkaprosessin tuotteena. Kirjassa käsitellään myös tutkimusetiikkaa ja annetaan käytännön ohjeita ja pohditaan, kuinka tehdä kvantitatiivista, laadullista ja sekamenetelmin tutkimusta paperittomista. Lopuksi kirja käsittelee nousevia tutkimusaiheita, jotka koskevat paperittomia.

Jauhiainen ja Tedeschi julkaisivat vuonna 2021 artikkelin **Paperittomat maahanmuuttajat terveydenhuollossa Suomessa**¹⁹⁸, jossa tarkastellaan paperittomien maahanmuuttajien terveystalvuuksia Suomessa: millainen on terveystalvuuksien tarjonta, kuinka paljon paperittomat niitä käyttävät ja miten koronapandemia on tähän vaikuttanut? Ahdistuneisuus vaivaa monia paperittomia. Heidän mielenterveyshaasteensa on ratkaistava järjestelmällisesti ennakkoivilla käytänteillä ja politiikalla. Koronapandemia osoitti, että terveystalvuuksien kaikille Suomessa asuville ovat tärkeitä koko väestön kannalta. Pandemiasta eroon pääsemiseksi tulee kaikille Suomessa asuville tarjota rokotus. Terveystiedon ja ennaltaehkäisevän terveydenhoidon käytäntöjen tulee levitä selkeästi ja kattavasti – ja oleellisilla kielillä.

Marja Katiskon ja Maija Kalm-Akubardian julkaisussa **Vallan ulottuvuudet sosiaalialan työssä paperittomien parissa**¹⁹⁹ tarkastellaan sosiaalialalla käytettävää valtaa suhteessa paperittomiin asi-

¹⁹⁵ Kuukasjärvi, K., Rikkilä, S., Kankaanranta, T. (2021), *Selvitys tietojenvaihdon ja analyysitoiminnan katvealueista työperäisen maahanmuuton valvonnan moniviranomaisyhteistyössä*, Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 139, Poliisiammattikorkeakoulu, <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021110954521> (Viitattu 01.04.2022)

¹⁹⁶ Könönen, J. (2021), *The absent presence of the deportation apparatus: methodological challenges in the production of knowledge on immigration detention*, *Social anthropology* 29:3, sivut 619-634, Cambridge: Cambridge University Press, <http://hdl.handle.net/10138/337710> (Viitattu 23.3.2022)

¹⁹⁷ Jauhiainen, J., Tedeschi, M. (2021). *Undocumented Migrants and their Everyday Lives*. In IMISCOE Research Series. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-68414-3> (Viitattu 23.03.2022)

¹⁹⁸ Jauhiainen J., Tedeschi, M. (2021), *Paperittomat maahanmuuttajat terveydenhuollossa Suomessa*, *Yhteiskuntapolitiikka* 86 (2021): 4, s. 438-445, Helsinki, <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021091546223> (Viitattu 23.3.2022)

¹⁹⁹ Katisko, M., & Kalm-Akubardia, M. (2021). *Vallan ulottuvuudet sosiaalialan työssä paperittomien parissa*, *Diak Puheenvuoro* 38, Diakoniammattikorkeakoulu, Helsinki, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-382-7> (Viitattu 23.2.2022)

akkaisiin. Tutkimusaineistona on julkisten sosiaalipalvelujen parissa työskentelevien työntekijöiden haastattelut. Keskeisin tutkimustulos liittyy Steven Lukesin valtateorian mukaisesti piilossa olevien rakenteiden tunnistamiseen. Vallan ulottuvuudet sosiaalialalla näyttäytyvät ristiriitaisina toiveina noudattaa päätöksiä, vaikka päätökset ja ohjeistukset tuntuivat riittämättömiltä ja aiheuttaisivat haasteita toimia sosiaalialan ammattietiikan mukaisesti. Analyysin perusteella olisi tärkeää, että sosiaalialalla tunnistettaisiin rakenteellisen vallan eri tasot. Sosiaalialan koulutuksen, ammattikäytäntöjen kehittämisen ja tutkimuksen kannalta on oleellista ammatillisen toimijuuden reflektointi kohti globaalia, kestävää sosiaalialan työtä.

10. Ihmiskaupan torjuminen

10.1. Ihmiskaupan uhreille myönnetyt oleskeluluvat²⁰⁰

Hakemuksia käsitellessään Maahanmuuttovirasto saattaa käsittelyn aikana havaita viitteitä ihmiskaupasta. Tämä ei välttämättä vielä tarkoita, että ihminen on joutunut ihmiskaupan uhriksi, vaan, että viranomaisilla on epäily asiasta. Oleskeluluvan perusteena saattaa olla kansainvälinen suojelu, yksilöllinen inhimillinen syy tai ihmiskaupan uhriksi myönnettävä oleskelulupa.

Suomessa oleskelevalle ihmiskaupan uhriksi voidaan tietyin edellytyksin myöntää oleskelulupa ihmiskaupan uhriksi joutumisen perusteella. Vuonna 2021 ensimmäisiä oleskelulupia ihmiskaupan uhreille myönnettiin 14 kappaletta. Uusia määräaikaista oleskelulupia eli niin kutsuttuja jatkolupia ihmiskaupan uhreille myönnettiin yhteensä 15 kappaletta.

10.2. Auttamisjärjestelmään ohjautuneet ihmiskaupan uhrit²⁰¹

Suomessa ihmiskaupan tai sen lähirikoksen uhriksi joutuneita henkilöitä on tunnistettu vuosi vuodelta enemmän. Vuonna 2021 luku tipahti hieman edellisvuoden ennätyslukemista. Edellisvuonna havaittiin useampia 3-11 hengen ryhmiä, jotka olivat joutuneet Suomessa pakkotyöhön. Vuonna 2021 havaittiin pääsääntöisesti yksittäisiä uhreja, ei ryhmiä.

Vuonna 2021 Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä tehtiin 300 esitystä asiakkaaksi ottamisesta. Oletetun ihmiskaupan uhrin ohjasivat auttamisjärjestelmään useimmin Maahanmuuttovirasto sekä turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukset. 40 tapauksessa oletettu ihmiskaupan uhri hakeutui auttamisjärjestelmään asiakkaaksi itse. Merkittävä määrä ohjautuu avun piiriin myös oikeusavustajansa, Rikosuhripäivystyksen tai ensi- ja turvakodin ohjaamana. Poliisista ohjautui auttamisjärjestelmään seitsemän henkilöä, kun edellisvuonna luku oli huomattavasti suurempi: 25. Sosiaalitoimesta auttamisjärjestelmään ohjattiin 11 henkilöä.

Uusia asiakkaita auttamisjärjestelmään tuli 243²⁰², joista miehiä oli 96 ja naisia 147. Täysi-ikäisiä oli 215 ja alaikäisiä 28. Lisäksi auttamisjärjestelmään otettiin asiakkaiden 48 alaikäistä lasta. Alaikäisiä henkilöitä otettiin auttamisjärjestelmään asiakkuuteen edellisvuosia enemmän. Kolmannes kaikista uusista asiakkaista, noin 80 henkilöä, kertoi joutuneensa ihmiskaupan uhriksi alaikäisenä.

Tavallisesti ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään asiakkaaksi on vuosittain otettu enemmän ulkomailla (66-70 %) kuin Suomessa (30-34 %) ihmiskaupan uhriksi joutuneita. Vuonna 2021 uusista asiakkaista (243) 97 kertoi joutuneensa ihmiskaupan kohteeksi Suomessa ja 146 asiakasta kertoi hyväksikäytön tapahtuneen ulkomailla.

Yhteensä auttamisjärjestelmässä oli vuoden 2021 lopussa 1132 henkilöä, joista 880 oli arvioitu mahdolliseksi ihmiskaupan uhriksi ja 252 oli heidän huollettavanaan olevia alaikäisiä lapsia.

²⁰⁰ Lähde: Maahanmuuttovirasto

²⁰¹ Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2021 https://www.ihmiskauppa.fi/materiaalipankki/tilastot_ja_tilannekatsaukset/ihmiskaupan_uhrien_auktamisjarjestelman_vuosikatsaus_2021/tilastot_uudet_asiakkaat_2021 (Viitattu 10.3.2022)

²⁰² Auttamisjärjestelmään ottaminen ei tarkoita, että henkilö olisi virallisesti tunnistettu ihmiskaupan uhriksi.

Auttamisjärjestelmään otettu henkilö katsotaan vasta mahdolliseksi ihmiskaupan uhriksi. Tämän jälkeen henkilö voidaan virallisesti tunnistaa ihmiskaupan uhriksi. Virallisesti tunnistettu ihmiskaupan uhri voi jatkaa auttamisjärjestelmän palveluissa, kunnes ei niitä enää tarvitse. Mikäli asiakasta ei voida virallisesti tunnistaa ihmiskaupan uhriksi, päättyvät auttamisjärjestelmän palvelut.

Uusista asiakkaista Suomessa hyväksikäytetyt edustivat useita eri kansalaisuuksia. Yleisimmin hyväksikäytetyksi tunnistettiin Irakin (23), Suomen (16), Nepalin (5) ja Thaimaan (5) kansalainen. Heistä lähes puolet (46 %) oli Suomessa oleskeluluvan turvin, joka oli tavallisesti myönnetty joko työnteon tai perhesiteen perusteella. Suomessa hyväksikäytetyistä Suomen kansalaisia oli 16 ja 3 henkilöä oli toisesta EU-maasta maasta tai maasta, jonka kansalaisilta ei vaadita viisumia Suomessa oleskelua varten. Turvapaikanhakijoita suomessa hyväksikäytetyistä oli 20.

Suomessa ilman laillista oleskeluoikeutta oleskelevien eli niin sanottujen paperittomien henkilöiden on arvioitu olevan erityisen alttiita monenlaiselle hyväksikäytölle. Vuonna 2021 auttamisjärjestelmän asiakkaaksi otettiin 13 paperitonta, joiden arvioitiin joutuneen ihmiskauppaan liittyvän hyväksikäytön kohteeksi Suomessa.

Auttamisjärjestelmän pariin voidaan ohjautua eri tahojen toimesta, pääosin yleensä kuitenkin uhrit ohjautuvat Maahanmuuttoviraston tai vastaanottokeskusten kautta. Vuonna 2021 Maahanmuuttovirasto ohjasi yhteensä 77 henkilöä ja vastaanottokeskukset yhteensä 58 henkilöä auttamisjärjestelmän pariin. Kolmanneksi yleisimmin avun piiriin hakeutui uhri itse (40). Aikaisempina vuosina Suomessa uhriksi joutuneen on yleisimmin ohjannut avun piiriin järjestö, turvakoti, lakimies/ asianajaja tai poliisi.

Auttamisjärjestelmän asiakkaisiin lukeutuu sekä Suomen kansalaisia, EU-kansalaisia, viisumivapauden turvin Suomeen saapuneita henkilöitä, Suomessa luvallisesti työtä tekeviä kolmansien maiden kansalaisia sekä turvapaikanhakijataustaisia henkilöitä.

Kaikista uusista asiakkaista 61 % on turvapaikanhakijoita. Suomessa uhriksi joutuneista turvapaikanhakijoita on vain 21 %. Yleisemmin hyväksikäytön kohteeksi Suomessa joutuu muulla oleskelutatuksella Suomessa oleskeleva, kuten perhesiteen perusteella, EU-kansalaisena (ml. Suomen kansalaiset), työperusteisella oleskeluluvalla tai kokonaan laittomasti oleskeleva.

Ihmiskauppaa on monentyyppistä ja uusia muotoja tunnistetaan jatkuvasti. Yleisimmät näistä kuitenkin ovat edelleen pakkotyö ja seksikauppa. Näi-

den lisäksi esimerkiksi Suomessa on havaittu kerjäämään tai rikolliseen toimintaan pakottamista ja pakkoavioliittoja.

Kuten edeltävänäkin vuonna, vuonna 2021 uhriutunut henkilö oli useimmiten pakkotyön uhri (105 henkilöä). Suomessa pakkotyöhön joutuneita tunnistettiin vuonna 2021 jonkin verran vähemmän kuin edellisvuonna. Vuonna 2020 Suomessa pakkotyöhön joutuneita tunnistettiin 78, kun taas vuonna 2021 yhteensä 48. Työvoiman hyväksikäyttöä havaittiin Suomessa edelleen erityisesti siivous-, ravintola- ja rakennusalalla sekä jonkin verran kaudenhuoltoalalla ja maatiloilla tehtävässä työssä. Pakkotyön uhriksi joutuu tavallisesti muu kuin Suomen kansalainen, mutta työnantajapuolella tavataan myös suomalaisia.

Toiseksi yleisimmin uhriutunut henkilö oli seksuaalisen hyväksikäytön uhri (68). Henkilöitä, joiden arvioitiin joutuneen Suomessa seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhriksi, ohjautui auttamisjärjestelmään 21, mikä oli hieman enemmän kuin vuonna 2020 (15). Havaitut tapaukset liittyivät yleensä prostituutiossa hyväksikäyttämiseen. Suurin osa seksikaupan uhreista oli joutunut uhriksi ulkomailla (47).

Miehet ja pojat ovat yleisimmin joutuneet pakkotyöhön. Myös miehet ja pojat joutuvat kuitenkin seksuaalisen riiston kohteeksi sekä esimerkiksi pakkoavioliittoon. Naisiin ja tyttöihin kohdistui erityisesti pakkoavioliittoon liittyvää ihmiskauppaa. Seuraavaksi yleisimmin he joutuivat seksuaalisen riiston kohteeksi tai pakkotyöhön.

Pakkoavioliittoon saatettuja henkilöitä on otettu asiakkaaksi huomattavasti edellisvuosia enemmän. Vuonna 2021 **pakkoavioliittoon** liittyvän ihmiskaupan uhreja otettiin auttamisjärjestelmän asiakkaaksi 63. Yleisimmin liitto oli alkanut uhrin kotimaassa ja jatkunut Suomessa ihmisarvoa loukkaavissa olosuhteissa. Liittoa solmittaessa uhri on tavallisesti ollut alaikäinen. Joitakin uhreja oli tuotu Suomeen uudeksi vaimoksi Suomessa asuvalle henkilölle tai liitto on solmittu Suomessa. Usein tapaukset paljastuvat viranomaisen puuttuessa lähisuhdeväkivaltaan. Poliisi, vastaanottokeskukset ja turvakodit ovat avainasemassa pakkoavioliiton uhrien tunnistamisessa.

10.3. Ihmiskaupan torjumiseen liittyviä lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja

Valtioneuvosto hyväksyi 7.5.2021 **ihmiskaupan vastainen toimintaohjelman**²⁰³, jonka tarkoituksena on edistää ihmiskaupan ilmituloa, tehostaa rikosvastuun toteutumista ja parantaa ihmiskaupan uhrien asemaa. Viidelle strategiselle tavoitteelle perustuva toimintaohjelma sisältää 55 konkreettista toimenpidettä. Ohjelmalla pyritään edistämään ihmiskaupan ilmituloa, parantamaan uhrien asemaa ja tehostamaan rikosvastuun toteutumista. Ohjelmalla myös pyritään vahvistamaan ihmiskaupan vastaisen työn valtavirtaistamista osaksi laajempaa valtioneuvoston toimintaa sekä tiivistämään yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Ohjelma sitoo ihmiskaupan vastaisen työn kehittämisen tiiviisti selvitys- ja tutkimustoimintaan. Toimintaohjelmalla pyritään ihmiskaupan ehkäisemiseen ja vähentämiseen. Valtioneuvosto katsoi, että ihmiskaupan tunnistamista on tarpeen kehittää koko rikosprosessissa. Esitutkinta-viranomaisten, erityisesti poliisin, osaamista ihmiskaupparikollisuuteen liittyen parannetaan ja ihmiskaupparikosten torjuntaa ja tutkintaa tehostetaan. Toimintaohjelma sisältää toimenpiteitä myös syyttäjä-, tuomioistuini- ja rikosseuraamuslaitokselle.

Poliisin ihmiskaupparikolaisuusyksikkö aloitti toimintansa vuonna 2021. Helsingin poliisilaitokselle päätettiin perustaa ihmiskaupparikosten paljastamiseen ja tutkimiseen keskittyvä ryhmä, joka tulee toimimaan tiiviissä yhteistyössä keskusrikospoliisin, valtakunnallisen ihmiskaupparikostorjunnan asiantuntijaverkoston sekä muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa. Valtakunnallinen tutkintaryhmä hankkii tietoa, paljastaa ja tutkii valtakunnalliset rikokset ja tukee muita yksiköitä sekä torjuu rajat ylittävää rikollisuutta yhteistyössä keskusrikospoliisin kanssa. Poliisilla tulee myös olemaan kaksi nimettyä ihmiskaupparikostutkijaa jokaisessa poliisilaitoksessa.²⁰⁴

Hallitus esitti torstaina 17.6.2021 **muutoksia ulkomaalaislakiin ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytön torjumiseksi**. Ulkomaalaislain uudet säännökset ehkäisevät ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä ja parantavat hyväksikäytön uhrin oikeusasemaa. Lakimuutos pyrkii edistämään hyväksikäytötapausten paljastumista ja suojelemaan uhreja.²⁰⁵

Lakimuutosten myötä työntekijän oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos on perusteltua epäillä, että työnantajan tarkoituksena on kiertää maahantuloa ja maassa oleskelua koskevia säännöksiä. Ulkomaalainen työnhakija voi kuitenkin saada oleskeluluvan toiselle työnantajalle. Muutosten myötä viranomaiset voivat estää hyväksikäyttöön syyllistyneiden työnantajien toteuttamia rekrytointeja.

Jos epäillään, että henkilö on joutunut hyväksikäytön uhriksi, hän ei menetä oikeuttaan oleskella tai työskennellä Suomessa. Työntekijä voi jatkaa toisen työnantajan palveluksessa tai hän voi hakea uutta oleskelulupaa työnhakua varten. Tämä parantaa uhrin oikeusasemaa ja viranomaisten edellytyksiä puuttua hyväksikäyttöön.

Lakiesitys on osa hallituksen ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön vastaisia toimia, ja se on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön johtamassa ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisyn työryhmässä.

Lakiuudistusten lisäksi työryhmä on valmistellut **Työskentely Suomessa -tietopakettin**²⁰⁶ ja **avannut monikielisen neuvontapalvelun kausityöntekijöille**²⁰⁷.

Työskentely Suomessa -esite kertoo Suomessa noudatettavista työehdoista ja neuvoo, kuinka työntekijän tulee toimia, jos hän joutuu hyväksikäytön kohteeksi. Esitteessä on myös linkkejä työntekijöitä auttaviin tahoihin. Rikosuhripäivystyksen (RIKU) ja muiden sidosryhmien kanssa suunniteltu esite julkaistaan suomen, ruotsin ja englannin lisäksi venäjän, ukrainan, nepalin ja thain kielillä. RIKU vastaa myös neuvontapalvelun käytännön toiminnasta.

Palvelu on tarkoitettu erityisesti ulkomaalaisille työntekijöille, jotka epäilevät tullessaan hyväksikäytetyiksi. Neuvoja annetaan esimerkiksi lainmukaisista työehdoista, asumis- ja hygieniaoolosuhteista ja käytävissä olevista oikeusturvakeinoista.

²⁰³ Valtioneuvosto (2021) Suomi torjuu ihmiskauppaa: Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma, Oikeusministeriön julkaisu 2021:15, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163078> (Viitattu 10.3.2022).

²⁰⁴ Valtioneuvosto 5.11.2020, Ihmiskaupan torjuntaa tehostetaan viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöllä, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/ihmiskaupan-torjuntaa-tehostetaan-viranomaisten-ja-jarjestojen-yhteistyolla> (Viitattu 15.4.2021)

²⁰⁵ Työ- ja elinkeinoministeriö, Kotoutumisen osaamiskeskus 18.6.2021, Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä ehkäistään ulkomaalaislain uudistuksilla, <https://kotoutuminen.fi/-/ulkomaalaisen-tyovoiman-hyvaaksikayttoa-ehkaistaan-ulkomaalaislain-uudistuksilla> (Viitattu 10.3.2022)

²⁰⁶ Työ- ja elinkeinoministeriö, Työskentely Suomessa, <https://tem.fi/tyoskentely-suomessa> (Viitattu 10.3.2022)

²⁰⁷ Rikosuhripäivystys, Neuvontapalvelu kausityöntekijöille, <https://www.riku.fi/seasonalwork/> (Viitattu 10.3.2022)

10.4. Ihmiskauppaa koskevaa tutkimusta

HEUNIn ja Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän lokakuussa julkaisema selvitys **Hyväksikäytöstä reiluun työelämään. Selvitys ulkomaalaistausten ihmiskaupan uhrien työllisyyspalveluiden järjestämisestä Suomessa**²⁰⁸ avaa ulkomaalaistausten ihmiskaupan ja hyväksikäytön uhrien työllisyyspalveluita ja kotoutumista Suomessa. Selvityksessä todetaan, että esimerkiksi joustavammat työllisyys- ja kotoutumispalvelut, ammattilaisen koulutus ja yksilöllisten tarpeiden huomioiminen parantaisivat uhrien työllistymistä ja kotoutumista. Julkaisu pyrkii vastaamaan siihen, millaisia haasteita tai rakenteellisia puutteita ulkomaalaistaustaiset ihmiskaupan uhrit kohtaavat työllistymiseen liittyen. Selvityksessä tutkitaan myös, millaisia palveluita ja muita työllistymistä tukevia toimia uhrit tarvitsisivat. Selvitys avaa Suomen lainsäädäntöä ja palveluita sekä aiheeseen liittyvää aikaisempaa tutkimusta.

Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI) laati myös 2021 **selvityksen**²⁰⁹ **ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnasta eri maissa**. Selvityksessä avataan viranomaisten yhteistyömalleja sekä lainsäädäntöä. Kolmeen osaan jaetussa selvityksessä esitellään työperäisen hyväksikäytön ilmiötä, Suomen nykytilaa ja kansainvälisiä toimia hyväksikäytön torjumiseksi. Johtopäätöksien lisäksi selvityksessä pohditaan, miten muissa maissa kehitettyjä käytäntöjä voitaisiin soveltaa Suomessa. Selvityksessä avataan erityisesti Norjassa, Belgiassa ja Iso-Britanniassa kehitettyjä viranomaisyhteistyömalleja. Selvityksessä käydään läpi myös lainsäädäntöä, jolla pyritään estämään työvoiman hyväksikäyttöä Hollannissa, Belgiassa ja Iso-Britanniassa. Selvityksessä esitellään myös Viron työriitakomiteaa ja Ruotsin henkilön hyväksikäyttö (människoexploatering)-lainsäädäntöä.

Selvitys osoittaa, että ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöön puuttuminen vaatii hyvää rakenteellista yhteistyötä työsuojelulta, poliisilta, verottajalta ja muilta keskeisiltä toimijoilta. Yhteiset toimintatavat ja toimintakulttuuri muodostuvat alueellisella tasol-

la, kun keskeiset viranomaiset kohtaavat säännöllisesti ja tietoa jaetaan myös matalalla kynnyksellä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu selvitti vuonna 2021 **ihmiskaupan uhrien oleskelulupakäytäntöä**²¹⁰. Sisäministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön tilaaman tutkimuksen yksi keskeinen kysymys oli, miten ihmiskaupan uhrien haavoittuvuutta on arvioitu. Arviointi oli tutkimuksen mukaan monipuolista mutta vaihtelevaa. Ihmiskauppa ei ollut myönteisissä päätöksissä välttämättä pääsyy kansainvälisen suojelun tai oleskeluluvan myöntämiselle.

Tutkimuksen kohteena olivat Maahanmuuttoviraston vuosina 2018–2020 tekemät oleskelulupa- ja turvapaikkapäätökset, joissa oli viitteitä mahdollisista ihmiskaupan uhreista. Päätöksiä oli 461. Tutkimusaineiston päätöksistä noin 67 % oli myönteisiä ja 33 % kielteisiä. Yleensä myönteiset päätökset koskivat kansainvälistä suojelua, mutta ihmiskauppa ei välttämättä ollut suojelun pääasiallinen peruste.

Tutkimus osoitti, että useat ihmiskaupan uhrit hakivat ensisijaisesti kansainvälistä suojelua ja esittivät sille myös muita perusteita. Toiseksi eniten oleskelulupia myönnettiin yksilöllisestä inhimillisestä syystä. Ihmiskaupan uhrille myönnettävää oleskelulupaa, joka lisättiin ulkomaalaislakiin vuonna 2006, sovellettiin vain harvoin. Myönteisiä päätöksiä oli 29. Ihmiskaupan uhrit saivat siis oleskeluluvan useammin haavoittuvan asemansa vuoksi yksilöllisestä inhimillisestä syystä kuin ihmiskaupan uhria koskevan erityissäännöksen perusteella. Tutkimuksen perusteella kynnys oli korkealla sille, että ihmiskaupan uhrin olisi tulkittu olevan erityisen haavoittuvassa asemassa.

Haavoittuvuuden arviointi oli tapauskohtaista harkintaa, jossa ratkaisuja haettiin tasapainottelemalla eri tekijöiden välillä. Tutkimuksen mukaan arviointi oli monipuolista muttei kaikissa tapauksissa yhdenmukaista, koska samankaltaisissa olosuhteissa osa sai myönteisen ja osa kielteisen päätöksen.

Yleensä ihmiskaupan uhri oli joutunut pakkotyön, seksuaalisen hyväksikäytön tai pakkoavioliiton kohteeksi. Samaan henkilöön oli saattanut kohdistua myös useita eri hyväksikäytön muotoja.

²⁰⁸ Jokinen A. et al (2021), Hyväksikäytöstä reiluun työelämään. Selvitys ulkomaalaistaustaisten ihmiskaupan uhrien työllisyyspalveluiden järjestämisestä Suomessa, HEUNI Report Series No 96a, Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI), Helsinki, <https://heuni.fi/-/report-series-96a> (Viitattu 03.03.2022)

²⁰⁹ Pekkarinen A. et al (2021), Selvitys ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan menettelyistä eri maissa, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja - Työelämä - 2021:55, Työ- ja elinkeinoministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-947-6> (Viitattu 03.03.2022)

²¹⁰ Kainulainen, H. ja Valovirta, A. (2021), Ihmiskaupan uhrien oleskelulupakäytäntö, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Helsinki, julkaisu saatavilla <https://syrijinta.fi/julkaisut> (Viitattu 23.3.2022)

11. Paluu

11.1. Maastapoistamispäätökset

Maastapoistamispäätös on hallintopäätös, jolla ulkomaalainen määrätään poistumaan Suomesta. Maastapoistamispäätöksiä ovat käännyttäminen ja karkottaminen.²¹¹

Käännyttäväksi määrätään henkilö, jolla ei ole ollut oleskelulupaa Suomeen eikä hän täytä maassa oleskelun edellytyksiä.²¹²

Karkotettavaksi määrätään henkilö, jolla on ollut oleskelulupa Suomeen, mutta joka ei enää täytä maassa oleskelun edellytyksiä.

Vuonna 2021 käännyttämispäätöksiä ja maahanpääsyn epäämispäätöksiä tehtiin yhteensä 5854 kappaletta.²¹³ Suurin osa maastapoistamispäätöksistä oli Maahanmuuttoviraston ja Rajavartiolaitoksen tekemiä käännyttämispäätöksiä, joiden lisäksi poliisi teki jonkin verran käännyttämispäätöksiä.

Vuonna 2021 Maahanmuuttovirasto teki yhteensä 2437 käännyttämispäätöstä ja poliisi 236²¹⁴. Rajavartiolaitos taas käännytti tai epäsi maahanpääsyn yhteensä 3181²¹⁵ henkilöltä (2498 käännyttämispäätöstä ja 683 maahanpääsyn epäämistä), mikä oli näkyvä lisäys vuoden 2020 lukuihin (2439). Luvuista voidaan päätellä, että **maahanpääsyn epääminen ja käännyttäminen siirtyi enemmän rajan tuntuun vuonna 2021.**

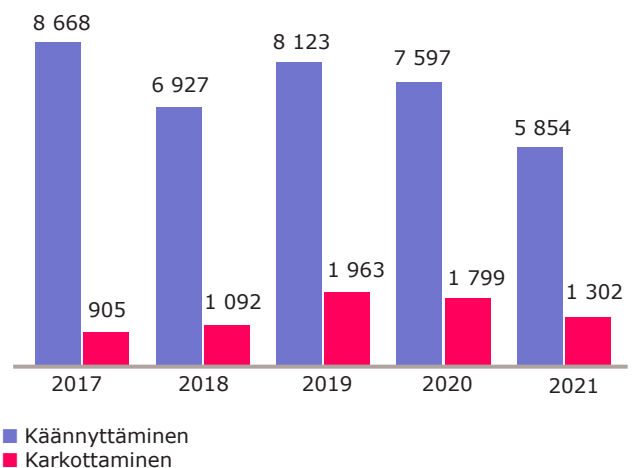
Vaihtelu Maahanmuuttoviraston tekemien käännyttämispäätösten määrässä on yhteydessä kielteisten turvapaikkapäätösten määrään, sillä kielteiseen turvapaikkapäätökseen sisältyy maastapoistamispäätös. Siten maastapoistamispäätösten määrä korreloi jonkin verran maahan saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrän kanssa. Maahanmuuttoviraston kään-

nytysluvut muodostuvat siten sekä kielteisten turvapaikkapäätösten että muiden oleskelulupapäätösten yhteydessä tehdyistä käännyttämispäätöksistä.

Karkottamispäätöksiä vuonna 2021 tehtiin 1302 kappaletta, mikä oli vähemmän kuin edellisvuonna, jolloin vastaavia päätöksiä tehtiin (1799) kappaletta. Karkottamispäätöksistä 1201 eli **suurin osa liittyi luvattomaan oleskeluun maassa.**

Rikosperusteisia karkottamispäätöksiä tehtiin 101 kappaletta. Ulkomaalainen voidaan karkottaa maasta rikosten perusteella, jos hän on syyllistynyt rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta tai hän on syyllistynyt toistuvasti rikoksiin. Päätökset perustuvat kokonais-harkintaan, jossa huomioidaan esimerkiksi teon vakavuus, siteet Suomeen, terveydentilaa koskevat selvitykset sekä non-refoulement -periaate eli ehdoton palautuskielto, jonka mukaan ketään ei voida palauttaa sellaiseen maahan, jossa kyseistä henkilöä uhkaa vaino, muu epäinhimillinen kohtelu, kidutus, ihmisarvoa loukkaava kohtelu tai kuolemanrangaistus.

Käännyttämis- ja karkottamispäätökset 2017-2021



Lähde: Maahanmuuttovirasto, poliisi ja Rajavartiolaitos

²¹¹ Lisäksi on olemassa **pääsyn epääminen**, jolla tarkoitetaan kolmannen maan kansalaisen maahantulon estämistä ulkorajalla siten, kuin siitä säädetään Schengenin rajasäännösten 13 artiklassa. (UlkL 142 § 1 mom.)

²¹² Yleisimmin käännyttämisestä puhuttaessa kyseessä on maassa jo oleskelevan henkilön maasta poistaminen (UlkL 142 § 2 mom. 4 kohta). Tietyissä tilanteissa käännyttämisellä tarkoitetaan myös henkilön pääsyn estämistä jo ulkorajalla. Nämä tapaukset ovat kuitenkin harvinaisempia. (UlkL 142 § 2 mom. 1-3 kohdat).

²¹³ Maahanmuuttoviraston, poliisin ja Rajavartiolaitoksen tekemät käännyttämis- ja maahanpääsyn epäämispäätökset yhteensä.

²¹⁴ Lähde: Poliisihallitus (sisältää EU-kansalaiset ja kolmannen maan kansalaiset)

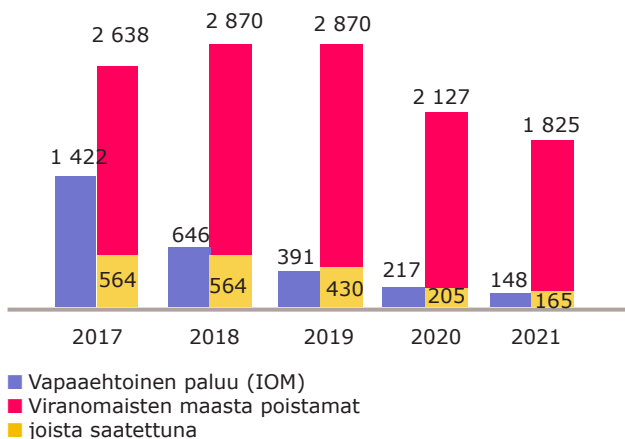
²¹⁵ Rajavartiolaitos (2021), Rajavartiolaitoksen tilinpäätös 2021, <https://raja.fi/strategia-suunnittelu-ja-seuranta> (Viitattu 24.3.2022)

11.2. Vapaaehtoinen paluu

Vuonna 2021 **Suomesta palasi lähtömaahansa vapaaehtoisen paluun ohjelman kautta 148 henkilöä, mikä oli hieman vähemmän kuin 2020 (217)**. Palaajia oli yhteensä 24 maahan. Yksittäisistä maista eniten palaajia oli Irakiin (50 henkilöä). Vapaaehtoisesti palaavista aikuisista oli 68 prosenttia miehiä ja 20 prosenttia naisia. Iältään palaajat olivat useimmiten nuoria aikuisia ja siviilisäädyltään naimattomia.

Vapaaehtoisesti palaavien määrä on tasaisesti laskenut vuosi vuodelta ennätysvuoden 2016 jälkeen ja vuonna 2021 sama trendi jatkui. Pudotus edellisvuosiin oli huomattava johtuen etenkin pandemiatilanteesta.²¹⁶

Vapaaehtoisen paluun ohjelman kautta palanneet ja Suomesta viranomaistoimin poistetut henkilöt 2017-2021



Lähde: IOM ja Poliisihallitus

11.3. Paluuseen liittyviä lakimuutoksia ja muita kehityskulkuja

Afganistanin tilanne vaikutti myös paluupuolella: **Maahanmuuttovirasto keskeytti 9.7.2021 kielteisten päätösten tekemisen Afganistanin kansalaisille, joiden päätökseen sisältyisi maasta poistaminen**²¹⁷. Päätöksenteko keskeytettiin, koska Afganistanin turvallisuustilanteessa tapahtui huomattavia muutoksia.

Maahanmuuttovirasto antoi samalla uuden soveltamisohjeen afganistanilaisten turvapaikka- ja oleskelulupahakemusten ratkaisemiseen; Afganistanin kansalaisille ei tehty kielteisiä päätöksiä, jotka johtaisivat maasta poistamiseen.

Lisäksi Maahanmuuttovirasto ilmoitti, että jokaisen turvapaikanhakijan tilanne arvioidaan yksilöllisesti. Jos turvapaikanhakija ei voi saada pakolaisasemaa, hänelle saatettiin silti myöntää toissijaista suojelua Afganistanin turvallisuustilanteen perusteella.

Esimerkiksi turvaverkottomien lasten ja naisten, seksuaalivähemmistöjen, toimittajien ja ihmisoikeusjärjestöjen työntekijöiden katsottiin lähtökohtaisesti olevan kansainvälisen suojelun tarpeessa. Talibanin vastustajien, kansainvälisten joukkojen tai Afganistanin entisen hallituksen kanssa työskennelleiden ja islamista luopuneiden katsottiin myös lähtökohtaisesti tarvitsevan kansainvälistä suojelua.

Paluuta koskeva ennakkotapaus vaikutti tuleviin vastaaviin ratkaisuihin: **YK:n lapsen oikeuksien komitea antoi 4. helmikuuta 2021 ratkaisunsa lapsen edun ensisijaisuudesta turvapaikka-asiasa**²¹⁸. Ratkaisussa todettiin tapauksessa loukatun YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 (lapsen edun ensisijaisuus), 19 (lapsen suojeleminen väkivallalta) ja 22 (lapsen oikeus suojeluun ja humanitaariseen apuun, pakolaiset ja turvapaikanhakijat) artikloja.

Tapaus koski samaa sukupuolta olleen perheen kääntymistä Venäjälle, jonne perhe on palannut vapaaehtoisen paluun turvin elokuussa 2017 kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen. Valittajana asiassa oli perheen lapsi. Komitea katsoi, että valtio on laiminlyönyt velvollisuutensa ottaa lapsen edun ensisijaisuus riittävällä tavalla huomioon arvioidessaan valittajan

²¹⁶ Lähde: Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM, Helsingin toimisto.

²¹⁷ Maahanmuuttovirasto 11.11.2021, Uusi soveltamisohje Afganistanista – turvallisuustilanteen laajempi arviointi jatkuu, <https://migri.fi/-/uusi-soveltamisohje-afganistanista-turvallisuustilanteen-laajempi-arviointi-jatkuu> (Viitattu 14.3.2022)

²¹⁸ Ulkoministeriö 9.2.2021, YK:n lapsen oikeuksien komitealta ratkaisu lapsen edun ensisijaisuuden merkityksestä turvapaikka-asiasa, https://um.fi/tiedotteet/-/asset_publisher/ued5t2wDmr1C/content/yk-n-lapsen-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-lapsen-edun-ensisijaisuuden-merkityksest-c3-a4-turvapaikka-asiasa (14.3.2022)

turvapaikkavalitusta. Komitea muistutti, että lapsen edun ensisijaisuus tulee olla arvioitu ja perusteltu lasta koskeissa päätöksissä.

Komitean ratkaisun mukaan Suomen valtion on hyvitettävä loukkaus, mukaan lukien maksettava valittajalle riittävä korvaus. Lisäksi valtiolla on velvollisuus ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimiin vastaavien loukkausten ennalta estämiseksi tulevaisuudessa erityisesti varmistamalla, että lapsen edun ensisijaisuus otetaan tehokkaasti ja järjestelmällisesti huomioon turvapaikkamenettelyissä ja että lapsia kuullaan systemaattisesti.

Vuoden 2021 aikana valmisteltiin **Suomen kansalliset kannat EU:n vapaaehtoisen paluun ja uudelleenkotouttamisen strategiaan**²¹⁹ sekä laadittiin tämän kansallisesta jalkauttamisesta suunnitelma. Tavoitteena oli laatia suunnitelma EU:n keväällä 2021 julkaiseman strategian kansallisesta jalkauttamisesta ja määrittää toimet hallituskauden ajalle.

Vuonna 2021 tuli voimaan myös **paluuseen liittyviä lakimuutoksia**, jotka perustuivat hallituksen esitykseen (HE 141/2020 vp²²⁰) eurooppalaista raja- ja merivartiostoa koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi. Esityksen tarkoituksena oli tehdä eurooppalaista raja- ja merivartiostoa koskevassa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa edellytetyt muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Ehdotetut muutokset koskevat pääosin viranomaisten

toimivaltaa, päätöksentekoa ja tietojen luovuttamista viranomaisten kesken.

1.1.2021 tuli voimaan **maahanmuuttohallinnon henkilötietolain (615/2020) muutos** (1252/2020)²²¹, jolla lakiin lisättiin uusi 14 a § Maahanmuuttoviraston oikeudesta luovuttaa tiettyjä vapaaehtoisen paluun tukihakemuksella kerättyjä tietoja Euroopan raja- ja merivartiostolle vapaaehtoisen paluun toteuttamiseksi.

Tässä raja- ja merivartiostoasetuksen (EuRMV) kansallisen täytäntöönpanon kokonaisuudessa mahdollistettiin raja- ja merivartioston pysyvien joukkojen jäsenten oikeus avustaa poliisia ja Rajavartiolaitosta kansainvälistäsuojelua koskevan hakemuksen rekisteröinnissä ja laajamittaisessa maahantulossa sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun velvollisuudesta osallistua pakkotoimin tapahtuvan palauttamisen valvojen reserviin.

Lisäksi 1.1.2021 tulivat voimaan **ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:n ja poliisin henkilötietolain (616/2019) 31 §:n muutokset**, joilla lakeihin lisättiin säännökset poliisin oikeudesta luovuttaa ulkomaalaislain 131 §:n mukaiset ulkomaalaisen henkilötuntemerkit Euroopan raja- ja merivartiostolle henkilön tunnistamiseksi ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1896 velvoitteiden noudattamiseksi.²²²

²¹⁹ Euroopan Komissio, 27.4.2021, Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Vapaaehtoista paluuta ja uudelleenkotouttamista koskeva EU:n strategia COM/2021/120, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0120&from=FI> (Viitattu 14.3.2022)

²²⁰ HE 141/2020 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle eurooppalaista raja- ja merivartiostoa koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi (Viitattu 14.03.2022)

²²¹ Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta 1252/2020, <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201252> (Viitattu 14.03.2022)

²²² Sisäministeriö, sähköpostihaastattelu 21.01.2022

12. Muuttoliike ja kehitys

Suomi on kehityspolitiikassaan korostanut johdonmukaisuutta eri politiikka-alojen kesken, jotta edellytyksiä kehitysmaiden kestäväälle kehitykselle pääsee syntymään. Painopisteitä ovat olleet ruokaturvan, kaupan, verotuksen ja turvallisuuden lisäksi myös maahanmuutto. Konkreettisia kansallisen tason toimenpiteitä ovat olleet muun muassa valtionhallinnon eri toimijoiden yhteistyön sekä EU-asioiden koordinoinnin tiivistäminen²²³.

Laajempi kehityspoliittinen avaus vuonna 2021 oli **Suomen Afrikka-strategia**²²⁴, jonka valtioneuvosto hyväksyi 18.3.2021. Strategian tarkoituksena on monipuolistaa ja syventää Suomen suhteita Afrikan maihin, Afrikan unioniin (AU) ja alueellisiin järjestöihin, keskittyen erityisesti poliittisiin ja taloudellisiin suhteisiin.

Muuttoliikettä on käsitelty Afrikka-strategiassa läpileikkaavana teemana, joka ensisijaisesti tapahtuu yhteistyössä EU-maiden kanssa. Suomi katsoo strategiassaan, että EU:n on tärkeää vahvistaa muuttoliikettä koskevaa vuoropuhelua ja yhteistyötä Afrikan Unionin ja Afrikan maiden kanssa osana EU:n ja Afrikan maiden laajempia suhteita ja kumppanuuksia.

EU:n tukea ja toimia hyödynnetään sääntelemättömän ja ennakoimattoman muuttoliikkeen vähentämiseksi ja sen taustalla oleviin syihin vaikuttamiseksi ennalta ehkäisevästi. Lisäksi Suomi arvioi, että EU:n on kehitettävä mahdollisuuksia lailliseen maahanmuuttoon ja tuettava Afrikan sisäistä liikkuvuutta.

Strategiassa todetaan, että Suomi rakentaa muuttoliikettä koskevaa vuoropuhelua ja yhteistyötä osana laajempaa poliittista dialogia erityisesti niiden Afrikan maiden kanssa, joista tullaan Suomeen.

Suomen hallitus pyrkii strategian mukaan edistämään laillisen muuttoliikkeen mahdollisuuksia: olennaista hallitukselle on pakolaisten uudelleensijoittamisen lisäksi edistää erityisesti työhön ja opiskeluun perustuvia väyliä. Tämän rinnalla on hallitus peräänkuuluttaa strategiassa, että on varmistettava ilman laillista oikeutta maassa olevien toimiva ja oikeudenmukainen palauttaminen kotimaihinsa yleismaailmallisia ihmisoikeuksia kunnioittaen, sekä edistettävä palaajien uudelleenkotoutumista. Suomen kehi-

tysyhteistyörahoitus ja kriisinhallinta osallistuminen vaikuttavat pitkällä tähtäimellä pakotetun muuttoliikkeen perimmäisiin syihin. Suomi osallistuu ihmiskauppan ja salakuljetuksen vastaisiin toimiin.

Vuonna 2021 **ulkoministeriössä toteutettiin jälleen muuttoliikeviestintää**²²⁵, jonka tavoitteena on vaikuttaa säännösten vastaisen muuttoliikkeen perimmäisiin syihin. Muuttoliikeviestinnällä tarkoitetaan siirtolaisuuden lähtö-, kauttakulku- ja/tai kohdemaihin suunnattua ja/tai paikan päällä tehtävää viestintää, jonka tavoitteena on tavalla tai toisella vaikuttaa muuttoliikkeisiin.

Ulkoministeriön tuella järjestettiin rauhaa ja nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista edistävä työpaja Irakissa. Ensimmäistä kertaa myös Suomen suurlähetystö osallistui toimintaan. Neljä päivää kestänyt työpaja oli osa laajempaa viestintähanketta, joka käynnistettiin vuonna 2019. Vastaavanlaista hanketta on toteutettu myös Afganistanissa, mutta vuonna 2021 työpaja jouduttiin perumaan viime hetkillä Afganistanin tilanteen vuoksi. Viestinnällä pyritään osaltaan vaikuttamaan säännösten vastaisten muuttoliikkeiden perimmäisiin syihin edistämällä rauhaa ja maan myönteistä kehitystä. Irakin kaltaisessa maassa syitä voivat olla esimerkiksi maan sisäiset jännitteet, työttömyys ja nuorten syrjäytyminen, joita nuoret halusivat käsitellä työpajan aikana.

Ulkoministeriön tuella toteutettiin myös rauhaa ja nuorten yhteiskunnallista vaikuttamista edistävä koulukiertue Somaliassa. Koulukiertueella tavoitettiin satoja nuoria maan eteläosassa ja jaettiin anteeksiannon sekä sovinnon sanomaa. Koulukiertue oli osa laajempaa viestintähanketta, joka käynnistettiin vuonna 2020. Hankkeessa on toteutettu tähän mennessä lyhytdokumentteja, joita on esitetty Somalian kansallisella televisiokanavalla kuluvan vuoden aikana. Viestinnällä pyritään vaikuttamaan osaltaan säännösten vastaisten muuttoliikkeiden perimmäisiin syihin edistämällä rauhaa ja maan myönteistä kehitystä. Somalian kaltaisessa maassa syitä voivat olla esimerkiksi ilmastonmuutos, konfliktit ja klaanien väliset jännitteet. Koulukiertueella nuoria kannustettiin anteeksiantoon ja katkaisemaan koston kierteitä.

²²³ Ulkoministeriö, Suomen kehityspolitiikan tavoitteet ja periaatteet, <https://um.fi/suomen-kehityspolitiikan-tavoitteet-ja-periaatteet> (Viitattu 17.4.2020)

²²⁴ Valtioneuvosto (2021), Suomen Afrikka-strategia: Kohti vahvempaa poliittista ja taloudellista kumppanuutta, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:19, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-951-9> (Viitattu 14.03.2022)

²²⁵ Ulkoministeriö, sähköpostihaastattelu 28.12.2021

Lähteet

VIRANOMAISLÄHTEET

Sisäministeriön asettamispäätös N/14726/2021-SM-1 13.6.2021 Vaikuttavan ja kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan pitkän aikavälin tavoitteita koskeva hanke, saatavilla https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d9f3bee6-4b03-4228-aa8d-a7f127a26e70/d8838071-b8c0-4731-88f6-3018f7c4cf05/ASETTAMISPAA-TOS_20210630122337.PDF (Viitattu 23.2.2022)

Sisäministeriö, Maahanmuuton Tilannekatsaus 1/2021, saatavilla <https://intermin.fi/-/suomen-vaesto-mo-nimuotoistuu-vaihtelua-on-alueittain> (Viitattu 23.2.2022)

Sisäministeriö, Tulevaisuuden Maahanmuuttovirasto, <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM037:00/2020> (Viitattu 23.2.2022)

Valtioneuvosto (2021), Hallituksen kestävyystiekartta, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:43, saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-682-2> (Viitattu 17.3.2022)

Sisäministeriö (2018), Töihin Suomeen - Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi, Sisäministeriön julkaisu 1/2018, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-176-3> (Viitattu 16.4.2020)

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2021), Työperäisen maahanmuuton kannustimet ja esteet – katsaus kirjallisuuteen ja politiikkatoimiin, Valtiontalouden tarkastusviraston julkaisuja 1/2021, <https://www.vtv.fi/app/uploads/2021/12/VTV-Selvitys-1-2021-Tyoperaisen-maahanmuuton-kannustimet-ja-esteet.pdf> (Viitattu 18.3.2022)

Majanen, J. (2021), Selvitystyö nopeavaikutteisista toimista osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:48, Valtiovarainministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-518-6> (Viitattu 18.3.2022)

Valtioneuvosto (2021), Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:74, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163408> (Viitattu 24.2.2022)

Pirjatanniemi, P., Lilja, I., Helminen, M., Vainio, K., Lepola, O., Alvesalo-Kuusi, A. (2021), Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua hakeneiden ja saaneiden asemaan, Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:10, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-009-7> (Viitattu 21.3.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö, Oleskeluluvan saaneiden alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden palveluiden järjestämisen uudistamista valmisteleva työryhmä, <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM090:00/2021> (Viitattu 03.03.2022)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Barnahus-hanke, <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/barnahus-hanke> (Viitattu 03.03.2022)

Oikeusministeriö (2021), Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta, Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:29, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163612/OM_2021_29_ML.pdf (Viitattu 03.03.2022)

Koukkula M., Klemetti, R. (2021), Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estäminen, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:16, Sosiaali- ja terveysministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9715-8> (Viitattu 17.3.2022)

Valtioneuvosto (2021), Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista, valtioneuvoston julkaisuja 2021:62, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-856-7> (Viitattu 03.03.2022)

Oikeusministeriö (2021), Yhdenvertainen Suomi: Valtioneuvoston toimintaohjelma rasmin torjumiseksi ja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi, Oikeusministeriön julkaisuja Mietintöjä ja lausuntoja 2021:34, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-808-0> (Viitattu 04.03.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö (2021), Työelämän monimuotoisuusohjelma : Toimenpideohjelma työelämän moni-muotoisuuden edistämiseksi maahanmuuton ja kotoutumisen näkökulmasta, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja – Työelämä - 2021:10, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-663-5> (Viitattu 03.03.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö (2021), Kotoutumisen sanasto: 1. laitos, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:54, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-931-5> (Viitattu 03.03.2022)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2.11.2021, Maahanmuuttaneiden oppilaiden perustaitoja vahvistetaan laajalla toimenpideohjelmalla vuosina 2022-2026, <https://okm.fi/-/oikeus-oppia-ohjelma-etenee-maahanmuuttaneiden-oppilaiden-perustaitoja-vahvistetaan-laajalla-toimenpideohjelmalla-vuosina-2022-2026> (Viitattu 03.03.2022)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Oppivelvollisuuden laajentaminen, <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen> (Viitattu 03.03.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö 2.12.2021, Kumppanuusalusta – kotoutumisen ja pakolaisten vastaanoton toimijoiden yhteistyötila avautuu tänään!, https://kotoutuminen.fi/en/-/partnership-platform-a-workspace-for-integration-and-refugee-reception-experts-to-go-online-on-2-december-2021-?languageId=fi_FI (Viitattu 03.03.2022)

Turtiainen, K., Sapir, H. (2021) Yhteisölähtöisen kotoutumisen mahdollisuudet Suomessa, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja - Kotouttaminen - 2021:30, Työ- ja elinkeinoministeriö, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-659-8> (Viitattu 22.3.2022)

Shemeikka R. et al (2021), Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:29, Valtioneuvosto, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-358-6> (Viitattu 22.3.2022)

Seppänen, A., Sipinen, J., Kuusio, H., Kazi, V. (2021), Suomeen muuttaneiden äänestysaktiivisuus kuntavaikeissa : yhteydet maahanmuuton syyhyn, kielitaitoon ja kuulumisen kokemukseen, Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos, Tutkimuksesta tiiviisti 12/2021, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-637-4> (Viitattu 22.3.2022)

Hämäläinen, E. (2021), Hyvät käytännöt viihatekojen tunnistamisessa ja ennalta estämisessä: Opas poliiseille ja sidosryhmille, Sisäministeriön julkaisuja 2021:7, Sisäministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-639-3> (Viitattu 22.3.2022)

Rajavartiolaitoksen tilinpäätös 2021, <https://raja.fi/strategia-suunnittelu-ja-seuranta> (Viitattu 24.3.2022)

Sisäministeriö (2021), Laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma vuosille 2021–2024 – pois varjoyhteiskunnasta, Sisäministeriön julkaisuja 2021:9, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-620-1> (Viitattu 23.3.2022)

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2021 https://www.ihmiskauppa.fi/materiaalipankki/tilastot_ja_tilannekatsaukset/ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelman_vuosikatsaus_2021/tilastot_uudet_asiakkaat_2021 (Viitattu 10.3.2022)

Valtioneuvosto (2021) Suomi torjuu ihmiskauppaa: Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma, Oikeusministeriön julkaisuja 2021:15, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163078> (Viitattu 10.3.2022).

Työ- ja elinkeinoministeriö, Työskentely Suomessa, <https://tem.fi/tyoskentely-suomessa> (Viitattu 10.3.2022)

Rikosuhripäivystys, Neuvontapalvelu kausityöntekijöille, <https://www.riku.fi/seasonalwork/> (Viitattu 10.3.2022)

Euroopan Komissio, 27.4.2021, Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Vapaaehtoisista paluuta ja uudelleenkotouttamista koskeva EU:n strategia COM/2021/120, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0120&from=FI> (Viitattu 14.3.2022)

Ulkoministeriö, Suomen kehityspolitiikan tavoitteet ja periaatteet, <https://um.fi/suomen-kehityspolitiikan-tavoitteet-ja-periaatteet> (Viitattu 17.4.2020)

Valtioneuvosto (2021), Suomen Afrikka-strategia: Kohti vahvempaa poliittista ja taloudellista kumppanuutta, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:19, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-951-9> (Viitattu 14.03.2022)

Maahanmuuttovirasto (2021), Maahanmuuttoviraston tilinpäätös 2021, <https://migri.fi/-/maahanmuuttoviraston-toimintakertomus-2021-on-julkaistu> (Viitattu 6.4.2022)

VIRANOMAISTEN TIEDOTTEET JA VERKKOUITISET

Sisäministeriö 30.6.2021, Sisäministeriö selvittää tavoitteita Suomen kokonaisvaltaiselle maahanmuuttopolitiikalle, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/sisaministerio-selvittaa-tavoitteita-suomen-kokonaisvaltaiselle-maahanmuuttopolitiikalle> (Viitattu 1.4.2022)

Sisäministeriö 28.10.2021, Ulkomaalaislain uudistaminen käynnistyy esiselvityksellä, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/ulkomaalaislain-uudistaminen-kaynnistyy-esiselvityksella> (Viitattu 23.2.2022)

Ulkoministeriö 3.12.2021, Suomi avaa suurlähetystöt Dakariin ja Dohaan <https://valtioneuvosto.fi/-/suomi-avaa-suurlahetystot-dakariin-ja-dohaan> (Viitattu 17.03.2022)

Laurea 15.12.2021, YAMK-opiskelijat kehittämässä entistä osallistavampaa maahanmuuttopolitiikan valmistelua, <https://www.laurea.fi/ajankohtaista/opiskelijaprojektit/yamk-opiskelijat-kehittamassa-entista-osallistavampaa-maahanmuuttopolitiikan-valmistelua/> (Viitattu 23.2.2022)

Valtioneuvoston viestintäosasto, Valtiovarainministeriö 29.4.2021, Hallitus päätti vaalikauden lopun linjauksista ja vuosien 2022–2025 julkisen talouden suunnitelmasta, <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-paatti-vaalikauden-lopun-linjauksista-ja-vuosien-2022-2025-julkisen-talouden-suunnitelmasta> (Viitattu 23.2.2022)

Maahanmuuttovirasto 26.1.2022, Maahanmuuton tilastot 2021: Ennätysmäärä haki oleskelulupaa työn perusteella <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2021-ennatysmaara-haki-oleskelulupaa-tyon-perusteella> (Viitattu 04.03.2022)

Maahanmuuttovirasto 20.1.2021, Maahanmuuton tilastot 2020: Suomeen muutetaan useimmiten työn takia, korona vaikutti hakemusten määrään, <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2020-suomeen-muutetaan-useimmiten-tyon-takia-korona-vaikutti-hakemusten-maaraan> (Viitattu 23.3.2022)

Työ- ja Elinkeinoministeriö 3.11.2021, TEM rahoittaa E2:n tutkimushanketta, joka selvittää miten Suomeen saadaan lisää kansainvälisiä osajia, <https://tem.fi/-/tem-rahoittaa-e2-n-tutkimushanketta-joka-selvitaa-miten-suomeen-saadaan-lisaa-kansainvalisia-osajia-> (Viitattu 18.3.2022)

Työ- ja Elinkeinoministeriö, Talent Boost -toimenpideohjelma, <https://tem.fi/talent-boost> (Viitattu 24.4.2022)

Maahanmuuttovirasto 1.2.2021, Maahanmuuttoviraston hanke sujuvoittaa työlupien ja opiskelijoiden lupakäsittelyä, <https://migri.fi/-/maahanmuuttoviraston-hanke-sujuvoittaa-tyolupien-ja-opiskelijoiden-lupakäsittelya> (Viitattu 23.2.2022)

Sosiaali- ja terveysministeriö, 3.6.2021, Ulkomaalaisten marjanpoimijoiden asema paranee, <https://stm.fi/-/1410877/ulkomaalaisten-marjanpoimijoiden-asema-paranee> (Viitattu 24.2.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö 8.4.2021, Kausityöntekijän mahdollisuus vaihtaa työnantajaa paranee ja työnantajan hallinnollinen taakka kevenee, <https://tem.fi/-/kausityontekijan-mahdollisuus-vaihtaa-tyonantajaa-paranee-ja-tyonantajan-hallinnollinen-taakka-kevenee> (Viitattu 24.2.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö 15.6.2021, Tuore esite ja neuvontapalvelu ehkäisevät kausityöläisten ja muiden Suomeen töihin tulevien hyväksikäyttöä, https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410877/new-booklet-and-telephone-advisory-service-to-prevent-abuse-of-seasonal-workers-and-other-persons-arriving-in-finland-for-work?-languageId=fi_FI (Viitattu 24.2.2022)

Sisäministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, Ulkoministeriö, 16.9.2021, Lakiesitys pitkäaikaisesta D-viisumista helpottaa työvoiman maahanmuuttoa, <https://intermin.fi/-/lakiesitys-pitkaaikaisesta-d-viisumista-helppottaa-tyovoiman-maahanmuuttoa> (Viitattu 24.2.2022)

Maahanmuuttovirasto 1.2.2021, Maahanmuuttoviraston hanke sujuvoittaa työlupien ja opiskelijoiden lupakäsittelyä, <https://migri.fi/-/maahanmuuttoviraston-hanke-sujuvoittaa-tyolupien-ja-opiskelijoiden-lupakäsittelya> (Viitattu 24.2.2022)

Euroopan Muuttoliikeverkosto, EMN Suomen kansallinen konferenssi 30.11.2021 - Onko Suomi valmis työperusteisen maahanmuuton lisäämiseen? Yhteenveto, videolinkki ja esitykset, http://www.emn.fi/ajankohtais-ta/30.11._emn_suomen_kansallisen_konferenssin_yhteenveto_videolinkki_ja_esitykset (Viitattu 24.2.2022)

Sisäministeriö 13.8.2021, Oikeus perhe-elämään ja lapsen etu lähtökohtana perheenyhdistämistä koskevassa lakihankkeessa, <https://intermin.fi/-/oikeus-perhe-elamaan-ja-lapsen-etu-lahtokohtana-perheenyhdistamista-koskevassa-lakihankkeessa> (Viitattu 02.03.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö 16.12.2021, Kansainvälisten opiskelijoiden jäämistä Suomeen halutaan helpottaa – hallitus esittää lakimuutoksia, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/kansainvalisten-opiskelijoiden-jäämistä-suomeen-halutaan-helppottaa-hallitus-esittaa-lakimuutoksia> (Viitattu 18.3.2022)

Sisäministeriö 16.12.2021, Vastaanottolain muutos selkeyttää vastuita laajamittaiseen maahantuloon varautumisessa, https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/vastaanottolain-muutos-selkeyttää-vastuita-laajamittaiseen-maahantuloon-varautumisessa?languageId=fi_FI

Sisäministeriö 24.11.2021, Muuttoliikettä hyväksi käyttävään hybridivaikuttamiseen varaudutaan kartoittamalla lainsäädännön muutostarpeita, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/muuttoliiketta-hyväksi-käyt-tavaan-hybridivaikuttamiseen-varaudutaan-kartoittamalla-lainsaadannon-muutostarpeita>

Oikeusministeriö 15.7.2021, Turvapaikanhakijoiden oikeusturva vahvistuu, <https://oikeusministerio.fi/-/turvapaikanhakijoiden-oikeusturva-vahvistuu>

Oikeusministeriö, Sisäministeriö 5.11.2021, Ministerityöryhmä: Suomi vastaanottaa vuoden 2021 pakolaiskiintiössä syyrialaisia, kongolaisia sekä Libyasta evakuoituja pakolaisia, <https://oikeusministerio.fi/-/ministerityoryhma-suomi-vastaanottaa-vuoden-2021-pakolaiskiintiössä-syyrialaisia-kongolaisia-seka-libyasta-evakuoituja-pakolaisia> (Viitattu 03.03.2022)

Euroopan Unionin Sisäasioiden Rahastot, Suomen uudelleensijoittamishojelman jatkuvuuden ja toimivuuden turvaaminen, <https://eusa-rahastot.fi/toimintaa-ja-tuloksia/rahoitetut-amif-hankkeet/erityistavoite-5> (Viitattu 21.3.2022)

Ulkoministeriö 2.9.2021, Euroopan neuvosto tarkastelee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa Suomessa, <https://valtioneuvosto.fi/-/euroopan-neuvosto-tarkastelee-naisiin-kohdistuvaa-vakivaltaa-ja-perhevakivaltaa-suomessa> (Viitattu 03.03.2022)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2.11.2021, Oikeus oppia –ohjelma etenee: Maahanmuuttaneiden oppilaiden perustaitoja vahvistetaan laajalla toimenpideohjelmalla vuosina 2022-2026, <https://okm.fi/-/oikeus-oppia-ohjelma-etenee-maahanmuuttaneiden-oppilaiden-perustaitoja-vahvistetaan-laajalla-toimenpideohjelmalla-vuosina-2022-2026> (Viitattu 03.03.2022)

Oikeusministeriö 5.5.2021, Etnisten suhteiden neuvottelukunta tiedottaa Monikieliset vaalimateriaalit kannustavat äänestämään kuntavaaleissa, <https://oikeusministerio.fi/-/monikieliset-vaalimateriaalit-kannustavat-äänestamaan-kuntavaaleissa> (Viitattu 04.03.2022)

Tampereen kaupunki 22.12.2020, International House Tampere avaa ovensa alkuvuodesta 2021, https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2020/12/22122020_1.html (Viitattu 4.3.2022)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 13.12.2021, Ammatillisen koulutuksen englanninkielistä koulutustarjontaa vahvistetaan, https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410845/provision-of-vocational-education-and-training-in-english-being-boosted?languageId=fi_FI (Viitattu 03.03.2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö, Kotoutumisen osaamiskeskus, Kotoutumisen osaamiskeskuksen Policy Brief -artikkelit, <https://kotoutuminen.fi/policy-brief> (Viitattu 03.03.2022)

Sisäministeriö 1.10.2021, Kansalaisuuslakia selkeyttävät muutokset lausuntokierrokselle, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/kansalaisuuslakia-selkeyttavat-muutokset-lausuntokierrokselle> (Viitattu 23.3.2022)

Sisäministeriö 13.12.2021, Uusi ulkosuomalaisstrategia huomioi entistä paremmin ulkomailla asuvien suomalaisten tarpeet, <https://intermin.fi/-/uusi-ulkosuomalaisstrategia-huomioi-entista-paremmiin-ulkomailla-asuvien-suomalaisten-tarpeet> (Viitattu 04.03.2022)

Sisäministeriö 14.10.2021, Älykkäät rajat -kokonaisuuteen liittyvät lakiehdotukset eduskuntaan, <https://intermin.fi/-/alykkaat-rajat-kokonaisuuteen-liittyvat-lakiehdotukset-eduskuntaan> (Viitattu 23.3.2022)

Sisäministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, Ulkoministeriö 16.9.2021, Lakiesitys pitkäaikaisesta D-viisumista helpottaa työvoiman maahanmuuttoa, <https://intermin.fi/-/lakiesitys-pitkaaikaisesta-d-viisumista-helpottaa-tyovoiman-maahanmuuttoa> (Viitattu 10.3.2022)

Maahanmuuttovirasto 16.12.2021, Pikakaistan valmistelu etenee – erityisasiantuntijoiden ja startup-yrittäjien muutto Suomeen nopeutumassa, <https://migri.fi/-/pikakaistan-valmistelu-etenee-erityisasiantuntijoiden-ja-startup-yrittajien-muutto-suomeen-nopeutumassa> (Viitattu 10.3.2022)

Sisäministeriö 24.5.2021, Ilman oleskeluoikeutta maassa olevien tilanteeseen etsitään ratkaisuja, <https://intermin.fi/-/ilman-oleskeluoikeutta-maassa-olevien-tilanteeseen-etsitaan-ratkaisuja> (Viitattu 23.3.2022)

Valtioneuvosto 5.11.2020, Ihmiskaupan torjuntaa tehostetaan viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöllä, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/ihmiskaupan-torjuntaa-tehostetaan-viranomaisten-ja-jarjestojen-yhteistyolla> (Viitattu 15.4.2021)

Työ- ja elinkeinoministeriö, Kotoutumisen osaamiskeskus 18.6.2021, Ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäyttöä ehkäistään ulkomaalaislain uudistuksilla, <https://kotoutuminen.fi/-/ulkomaalaisen-tyovoiman-hyvaikayttoa-ehkaistaan-ulkomaalaislain-uudistuksilla> (Viitattu 10.3.2022)

Maahanmuuttovirasto 11.11.2021, Uusi soveltamisohje Afganistanista – turvallisuustilanteen laajempi arviointi jatkuu, <https://migri.fi/-/uusi-soveltamisohje-afganistanista-turvallisuustilanteen-laajempi-arviointi-jatkuu> (Viitattu 14.3.2022)

Ulkoministeriö 9.2.2021, YK:n lapsen oikeuksien komitealta ratkaisu lapsen edun ensisijaisuuden merkityksestä turvapaikka-asiassa, https://um.fi/tiedotteet/-/asset_publisher/ued5t2wDmr1C/content/yk-n-lapsen-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-lapsen-edun-ensisijaisuuden-merkityksesta-c3-a4-turvapaikka-asiassa (14.3.2022)

MEDIA

[HS](#) 30.12.2021, Ihmiskaupan tutkinnan ongelmat herättävät huolen poliisin koko laillisuusvalvonnan toimivuudesta

[YLE](#) 21.4.2021, Pitkäksi venynyt kehysriihi maaliin – Hallitus tavoittelee työperäisen maahanmuuton kaksinkertaistamista, kotitalousvähennyksen korotus

[YLE](#) 29.5.2021, Perussuomalaisten Halla-aho korjaisi Suomen työllisyystilannetta työperäistä maahanmuuttoa rajoittamalla ja paikallista sopimista lisäämällä

[Maahanmuuttovirasto](#) 24.5.2021, Kesäsesonki mansikkamailla lähestyy - yli 10 000 päätöstä tehty kausityöntekijöille

[MTV](#) 13.7.2021, Eläkebarometri: Puolet suomalaisista lisäksi työperäistä maahanmuuttoa eläkejärjestelmän rahoittamiseksi

[MTV](#) 16.9.2021, Esitys työperäisen maahanmuuton nopeuttamisesta eduskuntaan

[HS](#) 21.9.2021, Teknologiateollisuus arvioi tarvitsevansa 130 000 uutta työntekijää kymmenen vuoden kuluessa: työhön johtavaa maahanmuuttoa on edistettävä nopeasti

[YLE](#) 7.10.2021, Liike Nyt liittyi perussuomalaisten välikysymykseen hallituksen maahanmuuttopolitiikasta

[Uusimaa](#) 6.10.2021, Uutissuomalainen: Hoitajapula vaikeuttaa vanhusten pääsyä pitkäaikaishoitoon isoissa kaupungeissa

[HS](#) 29.1.2021, Peter Vesterbackan yritys aikoo värvätä kutistuviin suomalaislukioihin opiskelijoita Vietnamista ja Uzbekistanista

[Ilta-Sanomat](#), 2.2.2021, THL suosittelee lyhytaikaisten opiskelijavaihtojen keskeyttämistä

[Uusi Suomi](#) 24.3.2021, Korona leviää nyt Turussa ja tilanne "voi pahentua hetkessä" – 70 vaihto-oppilaan ryppästä osa kävi kotimaassa ja palasi Suomeen

[Maahanmuuttovirasto](#) 17.9.2021, Kansainvälisten opiskelijoiden määrä kääntyi jälleen kasvuun

[Uusimaa](#), 21.9.2021, Teknologiateollisuus kaipaa apua osaajapulaan ulkomailta – ammattikorkeakoulujen mukaan yrityksiä on vaikea saada ottamaan ulkomaisia harjoittelijoita

[TS](#) 30.10.2021, Kysely: Maahanmuuttomyönteisyys lisääntynyt Suomessa

[Verkkouutiset](#) 20.1.2021, Irakilaiset jättivät eniten hakemuksia kansalaiseksi

[YLE](#) 22.3.2021, Oikeuskanslerilta moitteet ulkoministeriön virkamiesjohdolle al-Holin tapaukseen liittyen – rikosepäilyyn ei kuitenkaan ole aihetta

[HS](#) 12.7.2021, Maahanmuuttovirasto arvioi uudelleen Afganistanin turvallisuustilannetta, kielteisten turvapaikkapäätösten tekeminen keskeytetään

[YLE](#) 13.7.2021, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kumosi Suomen saaman tuomion valekuolleen tapauksessa – asiantuntija: "Ei saa jäädä tähän"

[HS](#) 10.8.2021, Latvia julistaa Valko-Venäjän-rajalle poikkeustilan, Liettua rakentaa metalliaidan rajalle – Maat yrittävät estää laittomat rajanylitykset

[HS](#) 13.8.2021, Suomi evakuoit Afganistanista enintään 130 paikalta palkattua työntekijää ja heidän perheenjäsentään, tulijat saavat oleskeluluvan

[TS](#) 20.8.2021, KHO kielsi 12 afganistanilaisen turvapaikanhakijan käännättämisen Afganistaniin

[Ilta-Sanomat](#) 25.8.2021, Migri: Viitisenkymmentä evakuointilentoilla Suomeen saapunutta jättänyt turvapaikkahakemuksen

[HS](#) 12.11.2021, Valko-Venäjän hybridi vaikuttaminen tunnustetaan, mutta Puola saa oman propagandansa läpi 6-0

[YLE](#) 9.11.2021, Suomeen tullut parikymmentä turvapaikanhakijaa Valko-Venäjän reittiä, Maahanmuuttovirasto ei odota kovaa ryntäystä

[HS](#) 12.11.2021, Sisäministeri Ohisalo: On pohdittava, voisiko suojelua tarvitseva tulla Suomeen suoraan työn tai opiskelun perusteella

[YLE](#) 16.11.2021, Opposition mielestä Suomi on varautunut huonosti siirtolaisten käyttämiseen painostuskeinona – jättivät yhteisen välikysymyksen hybridiuhkista

[Ilta-Sanomat](#) 18.11.2021, Hallitus ehdottaa ensi vuoden pakolaiskiintiön nostoa 1 500 henkilöön

[MTV](#) 10.3.2021, Afgaaninuurille viiden vuoden vankeustuomio Lesboksen saaren leiripalosta – olivat teko hetkellä vain 17-vuotiaita

[Maahanmuuttovirasto](#) 25.5.2021, Turvapaikanhakijoiden siirrot Välimeren alueelta pian päätökseen

[Etelä-Saimaa](#) 18.8.2021, Migrin ylijohtaja Kähkönen: Joutsenon vastaanottokeskuksen supistuksia ei olla perumassa ainakaan vielä, vaikka Suomeen on odotettavissa turvapaikanhakijoita Afganistanista

[Uusimaa](#) 30.5.2021, Kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut, mutta työpaikan löytänyt turvapaikanhakija voi jatkossa saada helpommin oleskeluluvan työn perusteella – asia on sisäministeriön selvityksessä

[Iltalehti](#) 12.7.2021, Suomi keskeyttänyt palautukset Afganistaniin – mahdollinen lopputulos: Kaikki saavat jäädä maahan

[YLE](#) 7.9.2021, Amnesty: Poliisi kiduttanut ja raiskannut Syyriaan palaamaan joutuneita turvapaikanhakijoita

[Maaseudun Tulevaisuus](#) 5.5.2021, Sisäministeriö: Koronapandemia luonut uudenlaisia laittoman maahan-tulon ilmiöitä, laitton maassa oleskelu kuitenkin vähäistä

[Helsingin Uutiset](#) 9.8.2021, Rajavartiostolla operaatio Länsisatamassa, epäilyinä laitton maahantulo

[Ilta-Sanomat](#) 15.12.2021, Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille oleskelulupa? Sisäministeri Mikkoselta tivattiin vastausta: "Olette tekemässä laittomasti maassa olosta laillista"

[MTV](#) 7.4.2021, Amnesty: Koronapandemia heikensi Suomen ihmisoikeustilannetta

[Salon Seudun Sanomat](#) 18.8.2021, Suomi pyrkii evakuoimaan Kabulista noin 240 Suomen kansalaista ja lähetystön työntekijää perheineen – Ulkoministeriö: Useita suomalaisia evakuoitu Kabulista myös keskiviikkona

[HS](#) 21.8.2021, Sisäministeri Ohisalon mukaan tavoitteena on nopeuttaa afganistanilaisten perheen-yhdistämisä – "On selvää, että Euroopan unioni tulee jonkun verran näkemään ihmisiä"

[TS](#) 26.8.2021, Niinistö: Ulkoministeriön ja Puolustusvoimien suojajoukon työ Afganistanissa erinomaista

[Iltalehti](#) 20.10.2021, "Kuinka te kehtaatte!", "haloo" – hallitus tyrmäsi PS:n väitteet maahanmuutosta

[Ilta-Sanomat](#), 6.2.2021, Eva: Maahanmuuttajanaisten heikko työllisyys periytyy lapsille – ”Suomen passiivoiva työttömyysturva ja kotihoidontuki näyttäisivät olevan syitä”

[Maaseudun Tulevaisuus](#), 30.5.2021, Kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut, mutta työpaikan löytänyt turvapaikanhakija voi jatkossa saada helpommin oleskeluluvan työn perusteella – asia on sisäministeriön selvityksessä

[Uusimaa](#), 17.6.2021, Työministeri Haatainen: Huhkajien EM-pelit tuskin mahdollisia ilman urheiluseurojen tekemää kotoutumistyötä

[HS](#) 28.7.2021, Kokoomuksen Mykkänen ja Kauma avaavat keskustelua herättänyttä kotouttamisohjelmaa: Tarkoituksena ei ollut erotella ihmisiä etnisen taustan perusteella

[Keski-Uusimaa](#) 18.11.2021, Hallitus ehdottaa ensi vuoden pakolaiskiintiön nostoa 1 500 henkilöön

[YLE](#) 16.11.2021, Lasten ja nuorten lukutaito on eriytynyt – eroja yritetään kaventaa uudella strategialla

[YLE](#) 27.1.2021, Ihmiskaupan uhreiksi Suomessa joutuneita ohjattiin avun piiriin ennätysmäärä viime vuonna – prostituutioon ja rikollisuuteen pakotetut jäävät katveeseen

[Ilta-Sanomat](#) 30.1.2021, Poliisin uudella ihmiskauppaa torjuvalla iskuryhmällä on jo tiedossa tutkittavia rikosvyyhtejä

[HS](#) 25.4.2021, Tutkinta lopetettu

[MTV](#) 5.5.2021, Koronapandemia luonut uudenlaisia laittoman maahantulon ilmiöitä – yhä useampi hakenut apua ihmiskaupan vastaisista palveluista

[MTV](#) 7.5.2021, Hallitus aikoo kitkeä ihmiskauppaa kymmenillä toimenpiteillä – ohjelmalle rahoitusta 630 000 euroa

[Ilta-Sanomat](#) 3.8.2021, Pakkoavioliiton uhreja tullut Suomessa tietoon aiempaa enemmän – väkivalta tuotapaukset ilmi

[MTV](#) 01.10.2021, Poliisi tutkii ihmiskauppaa Tampereella – toinen vangituista istuu nepalilaisravintolan hallituksessa

[YLE](#) 4.10.2021, Poliisi välttää yt-neuvottelut: hallitus esittää poliisille 30 miljoonaa euroa lisärahaa – poliisien määrä ensi vuonna 7 500

[MTV](#) 28.12.2021, Poliisilla on vaikeuksia tunnistaa ihmiskaupparikokset, arvioi apulaisoikeuskansleri

[Ilta-Sanomat](#) 14.8.2021, Valko-Venäjän masinoimat pakolaiset aiheuttavat painetta nyt myös Latvian ja Puolan rajoilla – Haavisto näkee tilanteen ”äärimmäisen huolestuttavana”

[Itä-Häme](#) 21.8.2021, Turkin presidentti Erdogan näkee, että afganistanilaissiirtolaisten määrä voi koitua haasteelliseksi – muistuttaa EU:ta siirtolaissopimuksesta

[Keski-Uusimaa](#) 17.8.2021, EU:n Borrell: Taleban voitti sodan, meidän on keskusteltava heidän kanssaan

[Iltalehti](#) 24.8.2021, Sauli Niinistö: Muuttoliikkeestä pakko puhua – ”Viime kädessä meidän kaikkien on puolustettava suomalaista yhteiskuntaa”

[Itä-Savo](#) 12.11.2021, EU neuvottelee siirtolaiskysymyksistä ulkovaltojen kanssa, koska se on sille poliittisesti helpompi vaihtoehto

[YLE](#) 12.11.2021, Suomi vahvisti jo ulkomaalaisvalvontaansa – ulkoministerin mukaan Valko-Venäjän rajalla sattaa olla suomalaisia ihmiskuljettajia

[Itä-Häme](#) 9.11.2021, Ohisalo: Rajavartiolaki mahdollistaa rajanylityspaikkojen sulkemisen – ”Yhden ylityspaikan täytyy kansainvälisten sopimusten mukaisesti olla auki”

[Etelä-Saimaa](#) 16.11.2021, Oppositio jätti välikysymyksen Suomen varautumisesta mahdolliseen hybridi-vaikuttamiseen rajoilla

[YLE](#) 15.11.2021, EU laajentaa Valko-Venäjän vastaisia pakotteita

[Tilastokeskus](#) 21.1.2021, Syntyvyys kääntyi lievään nousuun vuonna 2020

[YLE](#) 16.3.2021, Korkeat vieraskielisten koronaluvut nousseet entistä suuremmiksi – ”Meillä on ollut nuorempia maahanmuuttajataustaisia tehohoidossa”

[Kaleva](#) 5.6.2021, Maahanmuuttajanuorten ääni ei kuulu kuntavaaleissa – ehdokkuus hirvittää, kun pitäisi ymmärtää politiikan kieltä ja vastata kaikista ”oman yhteisön” ihmisistä

[Ilta-Sanomat](#) 7.6.2021, Ulkomainosyhtiö ja HKL poistavat perussuomalaisten rasistisiksi tulkitut kohumainokset – kaupungin yhtiö pyysi poistoa jo viime viikolla

[MTV](#) 3.7.2021, Kirsi Piha kertoo HS:lle päätöksestään vetäytyä pormestarikisasta – kokoomuksen raju sisäinen peli yllätti: ”Se on vähän niin kuin se eno, joka tulee sukujuhlisiin aina kännissä”

[Ilta-Sanomat](#) 14.3.2021, Tutkija puolustaa 5-vuotiaiden esiopetusta: ”Varmistaisi, että kaikki ovat paremmin samalla lähtöviivalla”

[Ilta-Sanomat](#) 15.8.2021, ”Tavoitteemme on nolla turvapaikanhakijaa” – Riikka Purra ottaa tiukan maahanmuuttolinjan puolueensa hallitusyhteistyöindikaattoriksi

[Iltalehti](#) 14.10.2021, Pk-seudun katujengien otteet koventuneet – poliisi: ”On syntynyt väkivallan kierre”

[HS](#) 20.10.2021, Hallitus vastasi välikysymykseen maahanmuuttopolitiikasta – Ohisalo: Suomi ei ole irtautumassa yleiseurooppalaisesta trendistä

TUTKIMUKSET

Kotilainen, N., Laine, J. (toim.) (2021), Muuttoliike murroksessa: metaforat, mielikuvat, merkitykset, Helsinki, Into

Assmuth, L., Haverinen, V.-S., Prokkola, E.-K., Pöllänen, P., Rannikko, A. and Sotkasiira, T. (2021), Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet. Helsinki: Finnish Literature Society.

Croucher, S.M., Galy-Badenas, F., Condon, S.M., Sharapan, M. & Salonen, M. (2021), Migration and Media in Finland. Springer International Publishing.

Tervonen, M & Leinonen, J (toim) (2021), Vähemmistöt muuttajina : näkökulmia suomalaisen muuttoliikehistorian moninaisuuteen, Tutkimus Nro 6 , Siirtolaisuusinstituutti, Turku, <https://urn.fi/URN:IS-BN:978-952-7399-10-1> (Viitattu 17.3.2022)

Juvonen, Anna-Maija (2021), Maahanmuuton lait ja menettelyt : käytännön käsikirja / Anna-Maija Juvonen. Helsinki : Edita

Leino, Mikko, (2021) Among friends and strangers : The influence of residential context on attitudes and deliberation on immigration, Turun yliopiston julkaisuosa 566), Väitöskirja, Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8701-6> (Viitattu 17.3.2022)

Sipinen, Josefina (2021) Recruitment of immigrant-origin candidates in Finnish municipal elections, Väitöskirja, Tampereen yliopisto, johtamisen ja talouden tiedekunta, Tampere, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1910-6> (Viitattu 18.3.2022)

Ahtiainen, H. et al (2021) Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten hyvinvointi Helsingissä, Helsinki : Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitieto, Tutkimuksia 5:2021, saatavilla https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_02_04_Tutkimuksia_5_Ahtiainen_Maki_Maatta_Saukkonen_Yijala.pdf (Viitattu 16.3.2022)

Idehen, Esther E. (2021), Cervical cancer screening participation among women of migrant origin in Finland : disparities, challenges, and opportunities for improvement / Esther E. Idehen. - Väitöskirja : Kuopio : University of Eastern Finland, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4306-4> (Viitattu 17.3.2022)

Rättilä, T., Honkatukia, P., (2021), Tutkien ja tarinoiden kohti pakolaistaustaisten nuorten kestävää hyvinvointia, Tiina Rättilä & Päivi Honkatukia (toim.), Helsinki, Julkaisuja, Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura

Saukkonen, P. (2021), Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot, Tutkimuksia 2021:1, Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitieto, Helsinki, https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_03_10_Tutkimuksia_1_Saukkonen.pdf (Viitattu 17.3.2021)

Silwal, S. (2021), Post-traumatic stress among adolescents surviving Nepalese earthquake and children of immigrants in Finland, Väitöskirja, Turun yliopiston julkaisuja osa 1545, Turun yliopisto, Turku, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8425-1> (Viitattu 17.3.2022)

Skogberg, N., Koponen, P., Lilja, E., Austero, S., Prinkey, T., Castaneda A. (2021), Impact of Covid-19 on the health and wellbeing of persons who migrated to Finland : the MigCOVID Survey 2020-2021, Raportti 2021:8, Terveystieteiden tutkimuskeskus, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-683-1> (Viitattu 18.3.2022)

Rättilä T., Honkatukia, P. (toim.) (2021), Tutkien ja tarinoiden kohti pakolaistaustaisten nuorten kestävää hyvinvointia, Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 231, Turku, Hansaprint
Kurronen, S. (2021), Tervetuloa töihin, EVA arvio 32 - 29. kesäkuuta 2021, EVA, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/06/eva-arvio-032.pdf> (Viitattu 18.3.2022)

Stenberg, H., Antikainen, M., Lintala, E., Roivas, M. (toim.) (2021) Towards a Finland of talents together: Insights on the SIMHE operations, artikkelikokoelma, Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja TAITO-sarja 70, Metropolia, Helsinki, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-264-3> (Viitattu 18.3.2022)

Varjonen, S., et al (2021), Student, Worker or Refugee? How complementary pathways for people in need of international protection work in practice, Publications Of The Government's Analysis, Assessment And Research Activities 2021:60, saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-225-1> (Viitattu 23.2.2022)

Vilkama, V., Myllylä, A., Puurunen, H. (2021), Vuokralaisvalintaan vaikuttavat tekijät ja ulkomaalaistaustaisten asunnon hakijoiden asema yksityisillä vuokramarkkinoilla, Moniheli ry, Sininauhasäätiö sr, VVA ry , <https://moniheli.fi/wp-content/uploads/2021/11/Ulkomaalaistaustaisten-asunnon-hakijoiden-asema-yksityisella-vuokramarkkinoilla-raportti.pdf> (Viitattu 03.03.2022)

Ahmad, Moussa (2021), Developing integration by evaluating Government Program for 2016-2019: propositions for decision makers, Väitöskirja, Vaasan yliopisto, tekniikan ja innovaatiojohtamisen akateeminen yksikkö, Vaasa, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-969-3> (Viitattu 22.3.2022)

Kurronen, S. (2021), Maahanmuuttajanaisten loukku, EVA Arvio No. 30, Elinkeinoelämän valtuuskunta, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/02/eva-arvio-030.pdf> (Viitattu 22.3.2022)

Päällysaho, K. (2021), Arviointiraportti: Omakieliset yhteiskuntaorientaatiot Navigaattori-hankkeessa 2018-2021, Suomen pakolaisapu, https://yhteiskuntaorientaatio.fi/wp-content/uploads/2021/03/Arviointiraportti_Omakieliset-yhteiskuntaorientaatiot-Navigaattori-hankkeessa-1.pdf (Viitattu 22.3.2022)

Lilja, N., Eilola, L., Jokipohja, A., Tapaninen, T. (2021), Aikuiset maahanmuuttajat arjen vuorovaikutustilanteissa, Tampere, Vastapaino

Kuntoutussäätiö, Tutkimus: Täydentävät maahanmuuton väylät ovat keino yhdistää humanitaarista ja osaamisperusteista maahanmuuttoa, <https://kuntoutussaatio.fi/2021/11/15/tutkimus-taydentavat-maahanmuuton-vaylat-ovat-keino-yhdistaa-humanitaarista-ja-osaamisperusteista-maahanmuuttoa/> (Viitattu 21.03.2022)

Arvola, O. (2021), Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana, Väitöskirja, Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta, Turun yliopiston julkaisuja osa 539, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8468-8> (Viitattu 22.3.2022)

Malin, M. (2021), Välfärd hos personer med utländsk bakgrund i Österbotten och Nyland - inverkar boendekommunens svenskspråkighet?: Ulkomaalaistaustaisten hyvinvointi Pohjanmaalla ja Uudellamaalla - vaikuttaako asuinkunnan ruotsinkielisyys?, Siirtolaisuusinstituutti, Julkaisuja 42, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7399-12-5> (Viitattu 22.3.2022)

Könönen, J. (2021), The absent presence of the deportation apparatus: methodological challenges in the production of knowledge on immigration detention, *Social anthropology* 29:3, sivut 619-634, Cambridge: Cambridge University Press, <http://hdl.handle.net/10138/337710> (Viitattu 23.3.2022)

Jauhiainen, J., Tedeschi, M. (2021). Undocumented Migrants and their Everyday Lives. In IMISCOE Research Series. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-68414-3> (Viitattu 23.03.2022)

Jauhiainen J., Tedeschi, M. (2021), Paperittomat maahanmuuttajat terveydenhuollossa Suomessa , *Yhteiskuntapolitiikka* 86 (2021): 4, s. 438-445, Helsinki, <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021091546223> (Viitattu 23.3.2022)

Katisko, M., & Kalm-Abukardia, M. (2021). Vallan ulottuvuudet sosiaalialan työssä paperittomien parissa, *Diak Puheenvuoro* 38, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-382-7> (Viitattu 23.2.2022)

Jokinen A. et al (2021), Hyväksikäytöstä reiluun työelämään. Selvitys ulkomaalaistaustaisten ihmiskaupan uhrien työllisyyspalveluiden järjestämisestä Suomessa, HEUNI Report Series No 96a, Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI), Helsinki, <https://heuni.fi/-/report-series-96a> (Viitattu 03.03.2022)

Pekkarinen A. et al (2021), Selvitys ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan menettelyistä eri maissa, *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja - Työelämä - 2021:55*, Työ- ja elinkeinoministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-947-6> (Viitattu 03.03.2022)

Kainulainen, H. ja Valovirta, A. (2021), Ihmiskaupan uhrien oleskelulupakäytäntö, *Yhdenvertaisuusvaltuutettu*, Helsinki, julkaisu saatavilla <https://syrjinta.fi/julkaisut> (Viitattu 23.3.2022)

Kuukasjärvi, K., Rikkilä, S., Kankaanranta, T. (2021), Selvitys tietojenvaihdon ja analyysitoiminnan katvealueista työperäisen maahanmuuton valvonnan moniviranomaisyhteistyössä, *Poliisiammattikorkeakoulun raportteja* 139, Poliisiammattikorkeakoulu, <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021110954521> (Viitattu 01.04.2022)

Rauta, J. (2021), Poliisin tietoon tulleet viharikollisuus Suomessa 2020, *Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia* 19, Poliisiammattikorkeakoulu, <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021110253250> (Viitattu 1.4.2022)

VIITATTU LAINSÄÄDÄNTÖ, LAKIMUUTOKSET JA OIKEUSKÄYTÄNTÖ

HE 141/2020 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle eurooppalaista raja- ja merivartiostoa koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi

HE 122/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta

HE 172/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

HE 173/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle rajanylitystietojärjestelmää ja Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmää koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi

HE 232/2021 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta 1252/2020, <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201252> (Viitattu 14.03.2022)

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISUT

KHO:2021:5

KHO:2021:6

KHO:2021:165

KHO:2021:195

KHO:2021:101

KHO:2021:184

KHO:2021:187

KHO:2021:190

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN)

Maahanmuuttovirasto
PL 10
00086 Maahanmuuttovirasto

0295 430 431
emn@migri.fi

www.emn.fi
ec.europa.eu/emn

ISBN 978-952-7427-23-1 (PDF)
ISBN 978-952-7427-25-5 (Nid.)

European Migration Network (EMN)

Finnish Immigration Service
P.O. BOX 10
FIN-00086 Finnish Immigration Service

+358 (0) 295 430 431
emn@migri.fi

www.emn.fi
ec.europa.eu/emn

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN) perustettiin neuvoston päätöksellä 14. päivänä toukokuuta 2008. Se saa taloudellista tukea Euroopan unionilta. Euroopan muuttoliikeverkoston tavoitteena on vastata yhteisön toimielinten sekä jäsenvaltioiden viranomaisten ja laitosten tarpeeseen saada tietoa maahanmuutto- ja turvapaikka-asioista. EMN tuottaa ajantasaista, puolueetonta, luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa politiikan suunnittelun tueksi Euroopan unionissa ja sen jäsenvaltioissa. EMN antaa lisäksi yleisölle tietoa kyseisistä asioista.

The EMN was established by Council Decision 2008/381/EC. It is financially supported by the European Union. The objective of the EMN is to meet the information needs of Community institutions and of Member States' authorities and institutions by providing up-to-date, objective, reliable and comparable information on migration and asylum, with a view to supporting policymaking in the European Union in these areas. The EMN also serves to provide the general public with such information.
